

2003

РЕДОВЕН ДОКЛАД

ЗА

НАПРЕДЪКА НА БЪЛГАРИЯ

**В ПРОЦЕСА НА
ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ**

A. ВЪВЕДЕНИЕ	4
1. Предговор.....	4
2. Отношения между Европейския съюз и България	6
Актуално развитие на двустранните отношения.....	6
Помощ от Общността	7
Побратимяване (Туининг).....	11
Преговори	12
Б. КРИТЕРИИ ЗА ЧЛЕНСТВО	12
1. Политически критерии	12
1.1 Последно развитие.....	14
1.2 Демокрация и правова държава.....	14
Народно събрание.....	15
Изпълнителна власт	15
Съдебна система	18
Анти-корупционни мерки	21
1.3. Права на човека и защита на малцинствата	22
Граждански и политически права	22
Икономически, социални и културни права.....	25
Права на малцинствата и закрила на малцинствата	27
1.4 Обща оценка	29
2. Икономически критерии	31
2.1 Въведение	31
2.2 Икономическо развитие	31
2.3 Оценка по критериите от Копенхаген	34
3. Способност за поемане на задълженията, произтичащи от членството	47
3.1 Главите по достиженията на правото на ЕС (acquis)	51
Глава 1: Свободно движение на стоки.....	51
Глава 2: Свободно движение на лица	54
Глава 3: Свободно предоставяне на услуги	57
Глава 4: Свободно движение на капитали	59
Глава 5: Дружествено право	61
Глава 6: Политика на конкуренцията.....	63
Глава 7: Земеделие.....	66
Глава 8 : Рибарство	75
Глава 10: Данъчна политика	81
Глава 11: Икономически и валутен съюз.....	83
Глава 12: Статистика.....	85
Глава 13. Социална политика и заетост	88
Глава 14: Енергетика	93
Глава 15: Индустриална политика.....	98
Глава 16: Малки и средни предприятия	101
Глава 17: Наука и изследвания.....	103
Глава 18: Образование и обучение.....	104
Глава 19: Телекомуникации и информационни технологии.....	107
Глава 20: Култура и аудиовизия.....	109
Глава 21: Регионална политика и координация на структурните инструменти	111
Глава 22: Околна среда.....	114
Глава 23: Защита на потребителите и тяхното здраве	118

Глава 24: Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи	120
Глава 25: Митнически съюз	130
Глава 26: Външни отношения	133
Глава 27: Обща външна политика и политика за сигурност	136
Глава 28: Финансов контрол	138
Глава 29: Финансови и бюджетни разпоредби	141
3.2. Превод на достиженията на правото на ЕС (acquis) на български език	143
3.3. Обща оценка	143
В. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	147
ПАРТНЬОРСТВО ЗА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ: ОБЩА ОЦЕНКА	153
ПРИЛОЖЕНИЯ	156
Конвенции за правата на човека, ратифицирани от страните-кандидатки	157
Приложение със статистически данни	158

А. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Предговор

В План 2000, Комисията заяви, че ще докладва редовно на Европейския съвет за напредъка, постигнат от всяка от страните-кандидатки от Централна и Източна Европа /ЦИЕ/ в подготовката за членство и ще представи първия си доклад в края на 1998 г.

Европейският съвет в Люксембург през м. декември, 1997 г. реши:

“От края на 1998 г., Комисията ще представя на Съвета Редовни доклади, заедно с всички необходими препоръки за откриване на двустранни междуправителствени конференции, като ще прави преглед на напредъка на всяка страна-кандидатка от ЦИЕ в процеса на присъединяване, в светлината на критериите от Копенхаген, и по-специално, на степенята на приемане на достиженията на правото на ЕС (acquis)[...]. Докладите на Комисията ще служат като основа за вземане - в рамките на Съвета - на необходимите решения за хода на преговорите за присъединяване или за включване в преговорите и на други страни-кандидатки. В този смисъл Комисията ще продължи да прилага метода, възприет в План 2000 за оценяване способността на страните-кандидатки да изпълняват икономическите критерии за членство и да изпълняват задълженията, произтичащи от присъединяването.”

Последователно, Комисията публикува поредица от годишни Редовни доклади относно България за годините от 1998 г. до 2002 г.

Европейският съвет в Солун през 2003 г. заключи:

“България и Румъния са част от един и същ, цялостен и необратим процес на разширяване. Следвайки заключенията на Европейския съвет в Копенхаген и в зависимост от бъдещия напредък относно спазването на критериите за членство, целта е да се приемат България и Румъния за членове през 2007 г. [...]. Основавайки се на постигнатия съществен напредък, ЕС подкрепя България и Румъния в усилията им да постигнат целта за приключване на преговорите през 2004 г. и ги приканва да ускорят своята подготовка при реални условия. [...] Европейският съвет през м. декември 2003 г., въз основа на Редовните доклади на Комисията и Доклада за стратегията, ще оцени постигнатия напредък, с цел да определи рамката за приключване на преговорите за присъединяване.”

Следователно, подходящо е тази година да се изготви Редовен доклад относно напредъка на България към присъединяване на същата основа, както през предходните години.

Структурата на настоящия Редовен доклад до голяма степен съвпада с тази, използвана през предходните години.

Настоящият доклад:

- представя отношенията между България и Европейския съюз, по-конкретно в рамките на Споразумението за асоцииране;

- анализира състоянието по отношение на политическите критерии, определени от Европейския съвет в Копенхаген през 1993 г. (демократия, правова държава, права на човека, закрила на малцинствата);
- прави оценка на състоянието и перспективите на България по отношение на икономическите критерии, дефинирани от Европейския съвет в Копенхаген през 1993 г. (функционираща пазарна икономика и способност за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили в Европейския съюз);
- разглежда въпроса за способността на България да поеме задълженията, произтичащи от членството, т.е. да прилага достиженията на правото на Европейския съюз (*acquis*), заложи в Договорите, вторичното законодателство и политиките на ЕС. В тази част се отделя специално внимание на стандартите за ядрена безопасност, в съответствие с решенията на Европейския съюз в Кьолн и Хелзинки. Тази част включва не само привеждане в съответствие на законодателството, но и развиване на съдебния и административния капацитет за въвеждане и прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Европейският съвет подчерта важността на този последен аспект по време на срещата си в Мадрид през м. декември 1995 г. и по време на редица последващи срещи, последната от които в Копенхаген през м. декември, 2002 г. Европейският съвет в Мадрид подчерта необходимостта страните-кандидатки да усъвършенстват своите административни структури, така че да създадат предпоставки за хармонично интегриране на тези държави. Европейският съвет в Копенхаген също така подчерта голямото значение на съдебната и административната реформи в страните-кандидатки, като посочи, че това ще спомогне за принос към тяхната цялостна подготовка за членство.

Настоящият доклад отчита напредъка, постигнат след Редовния доклад от 2002 г. Той обхваща периода до 30 м. септември 2003 г. В някои конкретни случаи, обаче са посочени и мерки, предприети след тази дата. Докладът разглежда изпълнението на реформите, отразени в Редовния доклад за 2002 г. и оценява нови инициативи. Освен това настоящият доклад дава обща оценка за цялостното състояние на всеки един от разглежданите въпроси, като очертава за всеки един от тях основните стъпки, които остава да бъдат предприети от България при подготовката ѝ за присъединяване.

За всяка от преговорните глави настоящият доклад предоставя кратка оценка за степента, до която ангажиментите, поети по време на преговорите, са изпълнени, както и преглед на преходните договорености, които са били приети. Ангажиментите, поети от България отразяват резултата от преговорите за присъединяване и, в съответствие с принципа на диференциация, характерен за преговорния процес, могат да бъдат различни от тези, поети от други страни. Там, където България е поела ангажимент да изпълни специфични мерки към момента на присъединяване, Комисията оценява съответния процес на подготовка. За главите, по които преговорите за присъединяване продължават и окончателните ангажименти все още не са определени, се дава показателна оценка на изпълнението на ангажиментите, осъществено досега.

В зависимост от допълнителния напредък относно привеждане в съответствие с критериите за членство, целта е България да стане член през 2007 г. Графикът за изпълнение на ангажиментите, поети от България, отчита тази перспектива. Докладът съдържа отделен раздел, представящ накратко степента, до която България е разгледала приоритетите от Партньорство за присъединяване.

Както и в предходните доклади, “напредъкът” се отчита въз основа на действително взети решения, действително прието законодателство, действително ратифицирани международни конвенции (със съответно отчитане на тяхното прилагане) и действително изпълнени мерки. По принцип, не са вземани под внимание законодателството или мерките, които са все още на определен етап на подготовка, или са в процес на одобрение в парламента. Този подход осигурява равно третиране на всички страни-кандидатки и дава възможност за обективна оценка за конкретния напредък на всяка страна в процеса на подготовка за присъединяване.

Настоящият доклад е изготвен въз основа на редица източници на информация. България беше поканена да предостави информация относно постигнатия напредък в подготовката за членство в периода след публикуването на предходния Редовен доклад. Информацията, която тя предостави в рамките на Споразумението за асоцииране и на преговорите, и различните партньорски проверки, които бяха проведени за оценяване на административния капацитет в редица области, послужиха като допълнителни източници. Обсъжданията на Съвета, както и докладите и резолюциите на Европейския парламент¹ бяха взети под внимание при изготвяне на настоящия доклад. Комисията също е използвала и оценки на различни международни организации, по-специално на Съвета на Европа, ОССЕ и международните финансови институции, както и на неправителствени организации.

2. Отношения между Европейския съюз и България

Актуално развитие на двустранните отношения

България продължава да спазва задълженията си по Европейското споразумение за асоцииране и допринася за гладкото функциониране на различните съвместни институции.

Съветът по асоцииране проведе заседание през м. ноември 2002 г. Заседанието на Комитета по асоцииране бе проведено през м. юли 2003 г. Системата на подкомитетите продължава да функционира като форум за технически дискусии.

Съвместният парламентарен комитет, включващ представители на българското Народно събрание и Европейския парламент, проведе заседание през м. април 2003 г.

Беше разработена Пътна карта за присъединяване в тясно сътрудничество с България и тя бе приета през м. ноември 2002 г. Ревизирано Партньорство за присъединяване беше прието от Съвета през м. май, 2003 г. Повече подробности относно този инструмент могат да бъдат открити в Част Г на настоящия доклад.

¹ За Европейския парламент докладчик е Джефри ван Орден.

В качеството си на страна-кандидатка за присъединяване към ЕС, България беше поканена да участва като наблюдател в междуправителствената конференция за бъдещата институционална архитектура на ЕС.

Продължава да расте делът на Европейската общност във външнотърговския обмен на България. Търговският обмен с ЕО през 2002 г. се увеличи с 4 % спрямо 2001 г. и достигна до 52,7 % от външнотърговския обмен на България. През 2002 г. износът за ЕО се увеличи с 3 % в сравнение с 2001 г., като достигна 55.9 % (3.44 млрд. евро) от общия обем на износа на България. Основните български промишлени стоки за износ в ЕО бяха текстил и облекла, желязо и стомана. Основните български селскостопански стоки за износ в ЕО бяха зърнени храни, слънчогледовото семе, маслодайни растения и месо. През 2002 г. вносът от ЕО нарасна с 5% спрямо 2001 г. и достигна 50,4 % (4,13 млрд. евро) от общия обем на българския внос. Основните вносни стоки бяха месо, животински и растителни мазнини, плодове и ядки.

Нов консолидиран Допълнителен протокол за селскостопански обмен влезе в сила през м. юни, след приемането от страна на Съвета на министрите на ЕС през м. април, 2003 г. Този протокол, който отразява резултатите от преговорите за “двойна изгода” приключили през м. октомври 2002 г, разширява процеса на либерализация към сектори, в които пазарната закрила е била съществена (напр. зърнени храни, млечни произведения, говеждо и овче месо) и в които България има съществени интереси, свързани с износа. Той обхваща търговия на стойност 300 млн. евро.

Въз основа насоките за преработени селскостопански продукти, дадени от Съвета през м. октомври 2002 г., няколко преговорни срещи вече се състояха с България, насочени към сключване на споразумение преди края на годината.

Споразумението за свободна търговия на риба и рибни продукти, сключено между ЕО и България влезе в сила през м. март 2003 г. През м. септември 2002 г., ЕС прие дефинитивни мерки за закрила относно вноса на някои стоманени продукти, с действие спрямо всички. Тези мерки са абсолютният минимум, необходим за защита на производителите на стомана в ЕС срещу сериозни вреди, дължащи се на нарастващия внос в резултат от протекционизма на САЩ, който постигна най-високата си точка с приемането на защитните мерки на САЩ през м. март 2002 г. Въз основа на решение на Съвета от м. май, 1997 г. изменено с решение на Съвета от м. септември 2002 г. и мисията за техническа оценка, проведена през м. септември 2002 г., Комисията беше натоварена да открие официални преговори с България по Протокол към Европейското споразумение за оценка за съответствие и приемане на промишлени продукти. Тези преговори бяха открити.

Помощ от Общността

За подпомагане на страните-кандидатки от Централна и Източна Европа в подготовката им за присъединяване съществуват **три предприєдинителни инструмента**, финансирани от Европейската общност: Програмата **ФАР**; Програмата **САПАРД**, която подпомага развитието на селското стопанство и на селските райони и Програмата **ИСПА**, която финансира инфраструктурни проекти в областта на околната среда и транспорта. Тези програми съсредоточават подкрепата си върху постигането на приоритетите на Партньорствата за

присъединяване, които целят да помогнат на страните-кандидатки да изпълнят критериите за членство.

Програма ФАР предостави помощ от 1,35 млрд. евро за България през периода 1992-2002, включваща 122,9 млн. евро през 2002 г. За годините 2000-2003, общата финансова помощ за България възлезе на около 155 млн. евро годишно от ФАР, приблизително 55 млн. евро от САПАРД, и между 83 и 125 млн. евро от ИСПА.

Програма ФАР предоставя подкрепа за институционално изграждане, инвестиции за укрепване на регулаторната инфраструктура, необходима за подсигуряване на привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и инвестиции в икономическата и социалната кохезия. Програма ФАР също така помага на страните-кандидатки в изграждането на механизми и институции, необходими за усвояването на Структурните фондове след присъединяването и така оказваната помощ е съпътствана от ограничен брой мерки (инвестиции и програми за безвъзмездно отпускани помощи) с регионална или тематична насоченост.

Извън отпусканите годишно по Програма ФАР суми България получава допълнително финансиране от ФАР в рамките на постигнатата през м. ноември 1999 г. договореност за предварително закриване на първите четири блока на АЕЦ "Козлодуй". Тази договореност предвижда допълнително финансиране от Програмата ФАР в размер на 200 млн. евро за периода 2000-2006 г., ако се спазват определени условия. Средствата се използват за извеждане от експлоатация и свързаните с това мерки в енергетиката и се управляват главно от ЕБВР.

Програма ФАР за 2003 г. за България се състои от отпуснати 122.9 млн. евро за Националната програма и още отпуснати средства за извеждане от експлоатация. Програма ФАР за 2003 г. е насочена към следните приоритети:

- Политически критерии: проекти за Съвет за електронни медии, развитие на гражданско общество, здравеопазване и образование на ромите и грижи за детето и психично здраве (9 млн. евро);
- Вътрешен пазар и икономически критерии: проекти за Държавната агенция по метрология и технически надзор, Агенцията по туризма, многостранен подход и безопасност на храните (8 млн. евро);
- Изпълнение на други задължения съгласно достиженията на правото на ЕС: проекти за ветеринарен граничен контрол, селско стопанство, морски транспорт, заетост, социална политика, образование, енергетика и околна среда (23 млн. евро);
- Правосъдие и вътрешни работи: проекти за граждански и наказателни процедури, информационна технология за реформата на съдебната система, полицейска академия, мобилни гранични звена и агенция за настаняване на бежанци (14 млн. евро);
- Административна реформа и финанси: проекти за реформа на държавната администрация, подготовка за изграждане на институция за структурните фондове, митници и финансов контрол (19 млн. евро);
- Икономическа и социална кохезия: проекти за алтернативна заетост, водоснабдяване на туристически зони и регионално развитие (11 млн. евро);

Допълнителна помощ в размер на 28 млн. евро е отпусната за програми за транс-гранично сътрудничество главно за инфраструктурни проекти по границите на България с Гърция и Румъния.

Предвид бъдещите външни граници на ЕС, програма за Съоръжения по външните граници от 3,12 млн. евро беше предоставена през 2003 г. за изготвяне на нови програми за транс-гранично сътрудничество от 2004 г., и занапред между България и Турция, Сърбия, Черна гора и БЮРМ.

България също така участва и ползва средства по линия на финансирани от ФАР многостранни и хоризонтални програми като например Бюрото за техническа взаимопомощ и обмен на информация (ТАІЕХ), програмата за малки и средни предприятия, СИГМА и програмата за ядрена безопасност.

Освен това България в момента участва в следните програми и агенции на Общността: Механизъм за гражданска защита, Култура 2000, Митници 2007, Предприятия и предприемачество, Европейска агенция по околната среда, ФИСКАЛИС 2007, Леонардо да Винчи II, Медиа плюс, Сократ II и Младеж. България участва и в Шестата рамкова програма за научни изследвания, включително ЕВРАТОМ. Програма ФАР оказва съдействие за поемане на част от разходите по участието в тези програми и агенции. С цел да се облекчат правните процедури на Общността и по този начин да се улесни бъдещето участие на България в програмите на Общността, през м. ноември 2002 г. бе прието решение от Съвета по асоцииране ЕС - България, в което се определят основните условия за подобно участие.

Като цяло резултатите от дейността на Програмата ФАР в България са положителни. В редица важни области като селското стопанство, публичната администрация, митниците, граничната полиция, финансирането на обществен сектор и околната среда е реализиран ефективен трансфер на ноу-хау, оборудване и финансови средства.

В България Програма ФАР изигра особено важна роля в следните направления:

- минимализиране на социалните последици от икономическото реструктуриране чрез създаване на подкрепящи местни работни места в бивши стоманодобивни и миньорски региони чрез схема за предоставяне на помощ на стойност 12 млн. евро. Общият брой от 109 осъществени проекта в 5 региона на страната доведе до създаване на 2950 възможности за работа, където 20 % от незаетите лица запазват работата си след приключване на проекта. В допълнение, проектът беше използван като средство за създаване на административен капацитет на българските институции, включени в управлението на Схемите за предоставяне на помощи за икономическа и социална кохезия.
- По туининг проект на стойност 1,5 млн. евро на програма ФАР-2001, БНБ получава подкрепа от френската и датската централни банки. Проектът стартира през м. октомври 2002 г. и постигнатите досега резултати показват, че това помага да се консолидира водещата роля на БНБ в развитието на банковия сектор за засилване на административния й капацитет и за насочване на дейности с оглед присъединяването й към Европейската система на централните банки.

- Изпълнението на средно-срочната стратегия и реструктурирането на Министерството на финансите бяха подкрепени чрез техническа помощ в размер на 2,3 млн. евро. В резултат на това, Информационната система за финансово управление започна да действа и беше създадена Школа за обществени финанси. В допълнение, функциите на различните дирекции и отдели бяха ясно разграничени, сътрудничеството в рамките на министерството беше подобро, както и общият административен капацитет на Министерството на финансите беше засилен.

Програма ФАР позволява разширена децентрализация на управлението, която води до отмяна на изискването за одобрение *ex ante* от страна на Делегациите на Комисията за търгове и договори. Този подход беше почертан отново в Пътната карта за България. За да бъде възможно това, следва да бъдат спазвани стриктни предварителни условия, обхващащи програмното управление, финансовия контрол и структурите, свързани с общественото финансиране. Разширена система за децентрализирано изпълнение (EDIS) следва да бъде внедрена най-късно в края на 2004 г.

България предприе подготовката за EDIS в съответствие с четирите стъпки, изложени в “Пътна карта към EDIS за ИСПА и ФАР”. България започва първия етап, който се очаква да приключи в края на 2003 г.

Комисията одобри програма САПАРД за България през м. октомври 2000 г. Посочената сума от Общността за САПАРД в България за 2003 г. е 56,1 млн. евро. Сумата за 2002 г. беше 55,6 млн. евро.

Многогодишното финансово споразумение (МФС), с което се определят правилата за прилагане на САПАРД, бе подписано през м. декември 2000 г. *Годишното финансово споразумение (ГФС)*, за 2003 г. беше подписано през м. юли 2003 г.

България беше първата страна-кандидатка, която има своя акредитирана агенция САПАРД, която получава временно право на управление. Първоначалният й мандат включваше осъществяването на напълно децентрализирана основа на три от 11 мерки по програма САПАРД (“инвестиции в селскостопански обекти”, “преработка и маркетинг на селскостопански и рибни продукти” и “разграничаване на икономически дейности”). През м. август 2003 г. агенцията беше акредитирана за осъществяването на следните мерки: “създаване на групи на производителите”, “обновяване на села”, “професионално обучение”, “извънградска инфраструктура”, “горско стопанство”, “техническа помощ” и под-мярка “пазари за продажба на едро”. С акредитацията на тези мерки, агенцията управлява 92% от сумата, която е на разположение на България по програмата. Първоначално плащане на вноската от ЕС от 13 млн. евро беше направена към националния фонд през м. май, 2001 г. Допълнителни плащания от 19 млн. евро бяха направени за разходите, декларирани от страна на България от стартирането на програмата до средата на м. септември 2003 г. По време на този период, Агенция САПАРД одобри 751 проекта, включващи около 125,3 млн. евро обществена подкрепа. (ЕС предостави 94 млн. евро от тази сума). От тези проекти 263 са изпълнени и общата субсидия от 34,7 млн. евро (от които вноската на ЕС е 26 млн. евро) е била изплатена на бенефициентите.

Комитет за мониторинг е създаден от Органа на управление, който е заседавал 4 пъти. Рамковата програма ИСПА се регулира от стратегии за околна среда и

транспорт, изготвени от българските власти по споразумение с Комисията. Тези стратегии следва да бъдат преразгледани през 2003 г. В случая на транспортната инфраструктура, ударението се поставя на приключването, или осъвременяването на най-важните транс-европейски мрежи и развитието на гранични връзки. Приоритетите включват осъвременяване на железопътната инфраструктурата съгласно приоритетните участъци на коридорите по програма Оценка на нуждите на транспортната инфраструктура (TINA), така че да позволят по-високи скорости, да подобрят услугите и да приключат изграждането и модернизацията на главните магистрални участъци в същите коридори. В областта на околната среда, българското правителство се концентрира върху подобряване качеството на водата чрез инвестиции в управлението на водните отпадъци, канализационните системи и водоснабдяването. Управлението на отпадъците в градовете и замърсяването на въздуха са също приоритетни области.

Шест проекта за околна среда и един проект за транспорт бяха одобрени през 2002 г.

Изпълнението на проектите ИСПА в България се осъществява бавно като отразява размера и сложността на проектите и ограничените капацитети на някои от изпълнителните агенции. Техническа помощ с изпълнението е включена в разходите за проектите ИСПА като в същото време широкообхватни мерки за засилване на съответните органи също са в процес на осъществяване. Бяха извършени различни оценки на слабостите в капацитета. Одитът на финансовото управление и контролните системи, извършен през м. декември 2001 г. беше последван от други през м. октомври 2002 г. и м. юни 2003 г. Бяха направени препоръки за засилване на структурите и подобряване на процедурите, а в някои случаи бяха изпълнени от страна на българските власти. Подготвя се подходяща редица от проекти, за да има готовност за пълно предприемане на бъдещо разпределяне на средства по ИСПА. Техническа помощ от ИСПА е на разположение на всички подготвителни етапи на проектите, включително изследвания на техническата, финансовата и икономическата приложимост и оценка на околната среда. Стратегия за разширената децентрализация (EDIS) по изпълнението на ИСПА беше приета през 2002 г. и напредва договарянето за първия етап.

Пълното разпределение за България беше извършено през 2000 г. и 2001 г. (104 млн. евро и съответно, 106,8 млн. евро), но имаше малък недостатък през 2002 г. в резултат на закъсняло и относително слабо кандидатстване за подпомагане, особено в сектора околна среда. Бюджетното задължение през 2002 г. беше 104,5 млн. евро и индикативното разпределение за 2003 г. ще бъде около 110 млн. евро.

Побратимяване (Туининг)

Едно от основните предизвикателства, които продължават да стоят пред страните-кандидатки е необходимостта от укрепване на административния и съдебния капацитет за въвеждане и прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). През 1998 г. Европейската комисия започна да мобилизира значителни човешки и финансови ресурси, с цел подпомагане на страните-кандидатки в това отношение посредством механизма на *туининг* между администрации и агенции. Комисията обърна още по-голямо внимание на институционалното изграждане чрез Плановите

за действие за укрепване на административния и съдебния капацитет и чрез разработване на Пътна карта за България.

Чрез процеса на *туининг*, финансиран от програма ФАР, богатият опит на държавите-членки се предоставя на страните-кандидатки чрез дългосрочно прикрепване на държавни служители в комбинация с краткосрочно командироване на мисии от експерти и организиране на обучение.

В допълнение, страните-кандидатки могат да изготвят експертни оценки чрез *Туининг лайт* и обмен на механизъм за експертни оценки в подкрепа на проекти с ограничен обхват.

За България 64 проекта бяха предоставени за периода 1998-2002 г. Туинингът отново ще бъде важен елемент на програмата за 2003 г., допринасящ за резултатите на около 16 проекта. Те обхващат редица сектори, включително административна реформа и капацитет, съдебна реформа, околна среда, Структурни фондове и Кохезионния фонд, финанси, енергетика, безопасност на храните, електронни медии и транспорт.

Преговори

Преговорите с България започнаха през м. февруари 2000 г. Всичките 30 Глави по достиженията на правото на ЕС бяха отворени. От тях 26 бяха временно затворени. Остава да бъдат приключени следните Глави: Конкуренция, Земеделие, Регионална политика и координиране на структурните инструменти, Финансови и бюджетни въпроси. Преговорите продължават на основата на същите принципи, които са ръководели преговорите по присъединяването досега, като всяка страна се оценява по собствените ѝ заслуги.

Б. КРИТЕРИИ ЗА ЧЛЕНСТВО

1. Политически критерии

Политическите критерии за присъединяване, на които следва да отговарят страните-кандидатки, формулирани от Европейския съвет в Копенхаген през м. юни 1993 г. гласят, че тези страни трябва да са постигнали “стабилност на институциите, гарантиращи демокрация, правова държава, спазване на правата на човека и зачитане и закрила на малцинствата.”²

В Становището си от 1997 г. за относно молбата на България за членство в ЕС Комисията заключи:

² Междувременно поради влизането в сила на Договора от Амстердам през май 1999 г. политическите критерии от Копенхаген бяха по същество въздигнати до конституционен принцип на Договора за ЕС. Член 6, параграф. 1 от консолидирания Договор за ЕС гласи: “Съюзът се основава на принципите на свободата, демокрацията, зачитането на правата на човека и основните свободи и правовата държава.” Съответно член 49 от консолидирания Договор предвижда, че “Всяка европейска държава, която зачита посочените в чл. 6, пар. 1 принципи, може да подаде молба за членство в Съюза”. Впоследствие същите принципи бяха утвърдени в Хартата на основните права на Европейския съюз, обявена от Европейския съвет в Ница през декември 2000 г.

“България е изградила демократични институции и тяхната стабилност вече изглежда сигурна. Те трябва да бъдат укрепени чрез практика, която е по-тясно обвързана с върховенството на закона на всички равнища на държавния апарат. Свободните и честни избори доведоха до смени на правителството през 1994 и 1997 г.

Продължават да съществуват слабости във връзка със зачитането на основните права, но избраното през м. април 1997 г. ново правителство обяви поредица реформи във върнатата посока. Трябва да се положат значителни усилия за борба срещу корупцията, подобряване на съдопроизводството и осигуряване на по-пълна закрила на индивидуалните свободи, особено като се има предвид, че все още са твърде чести злоупотребите със служебното положение от страна на полицията и тайните служби.

Въпреки че турското малцинство изглежда добре интегрирано, не може да се каже същото за ромското (циганското) население.

Подобренията след идването на власт на новото правителство показват, че България е на път да изпълни политическите условия, определени от Европейския съвет в Копенхаген.”

В Редовния доклад за 2002 г. Комисията установява, че:

"В становището си от 1997 г. Европейската комисия направи заключението, че България изпълнява политическите критерии. От тогава насам България е постигнала съществен напредък в по-нататъшното консолидиране и укрепване на стабилността на институциите, гарантиращи демокрация, върховенство на закона, права на човека и зачитане и закрила на малцинствата. През изминалата година бяха положени допълнителни усилия в тази насока. България продължава да изпълнява политическите критерии от Копенхаген.

Значителен напредък беше осъществен в стратегията за съдебната реформа с приемането на План за действие и главните изменения на Закона за съдебната власт. Сега е необходимо те да бъдат изпълнени, за да се превърнат в конкретни подобрения за функционирането на системата. Въпроси, свързани със структурата на съдебната система и имунитета все още се нуждаят от внимание.

Налице е допълнително положително развитие в борбата срещу корупцията, която остава причина за сериозни притеснения, и с приемането на План за действие за осъществяване на национална анти-корупционна стратегия. Докато необходимостта от справяне с корупцията е напред в дневния ред, България има нужда да продължи да полага общи усилия за прилагане на мерките.

Съществува до известна степен напредък по отношение на реформата на публичната администрация по отношение на преразглеждане на законодателната рамка и приемането на стратегия за модернизация на държавната администрация, но понастоящем се изискват сериозни усилия за развитие и изпълнение на реформите, за да се осигури ефективна прозрачна и отчетна публична администрация.

България продължава да спазва човешките права и свободи. България значително подобри законовата рамка за противодействие на трафика, корупцията и организираната престъпност, както и за убежището. Въпреки това, налице са редица области, които дават основание за притеснение. Нов проблем, който се открие са много лошите условия на живот за хората в социалните институции, и по-специално душевно болните. Това следва спешно да бъде разгледано. България също така се нуждае да засили усилията си за реформа в системата за закрила на детето, за да гарантира, че най-доброто в интерес на детето е отразено и да намали броя на децата в институциите. Лошите условия за задържани, и по-специално в полицейските управления и местата за предварително задържане също се нуждаят от разглеждане. Последните изменения на Наказателния кодекс са важна стъпка към премахване на дискриминацията на основата на сексуалната ориентация.

По отношение на ромската общност малко бе направено за справяне с проблемите на социалната дискриминация, или за предприемане на конкретни действия за подобряване на много лошите условия на живот. Приемането на осъвременено анти-дискриминационно законодателство би била важна стъпка в това отношение.”

Разделът по-долу прави оценка на развитието в България от гледната точка на политическите критерии от Копенхаген, включително цялостното функциониране на изпълнителната власт и съдебната система в страната. Това развитие е тясно свързано в редица отношения с промените в способността на България да прилага достиженията на правото на ЕС (*acquis*), особено в областта на правосъдието и вътрешните работи. По-конкретни данни за развитието на способността на България да прилага достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на правосъдието и вътрешните работи могат да се намерят в съответната част (Глава 24 – *Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи* в част Б.3.1 от настоящия доклад.

1.1 Последно развитие

Политическата ситуация запази своята стабилност през последната година.

Присъединяването към ЕС остава напред в политическия дневен ред на правителството и се радва на широката политическа и обществена подкрепа.

Засилени бяха усилията за постигане на напредък в подготовката за присъединяване.

Протоколът за присъединяване на България към НАТО беше подписан през м. март 2003 г.

През м. септември 2003 г. беше прието важно изменение на Конституцията, въвеждащо редица промени в контекста на бъдещата реформа на съдебната система.

1.2 Демокрация и правова държава

България постигна стабилност на институциите, които гарантират демокрацията и правова държава. Това е заключението в Становището от 1997 г. и последващите редовни доклади. То се потвърждава от развитието през последната година. В този раздел се посочват най-важните промени след датата на предходния Редовен доклад.

Народно събрание

Народното събрание продължи да работи задоволително. Общият законодателен процес напредва стабилно с добри резултати с оглед бъдещо уеднаквяване с достиженията на правото на ЕС. С формирането на нова парламентарна група, понастоящем има 5 политически групи, представени в парламента.

Дирекцията за законодателство и европейско право, създадена през м. април 2002 г. осигури правна експертиза по правото на ЕО на всички стадии на парламентарния процес. Това би трябвало да допринесе за подобряването на качеството на законодателството. Още внимание следва да се обърне за осигуряване на подходящ подбор на кадри.

През м. май 2003 г. парламентарна *ad hoc* комисия беше натоварена с изготвянето на някои промени на Конституцията. Те са необходими за провеждането на допълнителни реформи и за уеднаквяването с практиките на държавите-членки на ЕС, в частност, по отношение на съдебната власт. Това доведе до приемането на важно изменение на Конституцията.

Изпълнителна власт

В съответствие със Стратегията за модернизация на държавната администрация от м. юни 2002 г., реформата на българската публичната администрация постигна напредък с приемането на някои законодателни актове. Допълнително законодателство остава да бъде прието. Като цяло, съществени усилия се изискват, за да се постигне амбициозната цел на стратегията, която е осъществяване на квалифицирана и ефективна държавна служба в средносрочен план.

Основните структурни промени в организацията на правителството след датата на предишния Редовен доклад са създаването на Министерство за младежта и спорта през м. октомври 2002 г. и на Съвет за модернизация на държавната администрация през м. март 2003 г.

Специфичните структури за координиране на европейската интеграция остават същите като тези, описани в предходния Редовен доклад. Те продължават да функционират добре. В допълнение, заместник-министър председател по европейските въпроси беше назначен през м. юли 2003 г. Той е председател на Съвета по европейска интеграция, Съвета за НАТО и Съвета за модернизация на държавната администрация.

Програма и план за действие за изпълнение на Стратегията за модернизация на държавната администрация бяха приети през м. януари 2003 г., за да продължи реформата на държавната администрация. Програмата предвиди създаване на Съвет за модернизация на държавната администрация, който отговаря за управлението и контрола на плана за действие. Съветът се отчита пряко пред

Министерския съвет и се председателства от заместник – министър председателя по евроинтеграция. Съветът се подпомага от административно звено в рамките на Дирекция “Държавна администрация” към Министерски съвет, което обаче, има само един постоянен член.

Планът за действие посочва промените на няколко законодателни актове, като промени в Закона за държавния служител и Закона за администрацията и новия Закон за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност. Последният закон бе приет през м. юни 2003 г. и цели да увеличи прозрачността в административното вземане на решения, както и положителното административно мълчание в определени случаи. Той също така регулира правните процедури, приложими при придобиване на различни лицензи и разрешителни, като: разрешения за търговия и разрешителни за строеж.

Изменението на Закона за държавния служител, приет в началото на м. октомври 2003 г. предвижда нови условия за заемане на държавна служба (изисквания свързани с професионалния опит, задължителен конкурс), по-добри възможности за професионално развитие, основани на заслугите, въвеждане на система на заплащане, свързана с изпълнението, правото на обучение (включително механизми за неговото финансиране), ревизиране на кодекса за поведение и процедури за предотвратяване на конфликт на интереси.

Предвижданите изменения в Закона за администрацията все още не са приети.

С оглед засилване на откритостта и прозрачността на обществената информация, Законът за достъп до обществената информация беше изменен през м. май 2003 г. като разшири кръга от обществени институции, натоварени с предоставяне на обществена информация. Административно обжалване срещу отказ (включително мълчалив отказ) на достъп до обществена информация, беше въведено като нова мярка в допълнение на обжалването по съдебен ред. Понятието “обществена информация” беше отново дефинирано, за да се намали обхватът на дискреционните решения от страна на лица, отговорни за осигуряване на достъп до обществена информация. Молбите за достъп до обществена информация са се увеличили с около 40% в сравнение с предходния отчетен период. Повечето административни звена имат служби за разглеждане на подобни молби.

Правната рамка за създаване на института на омбудсмана беше приета от парламента през м. май 2003 г. и ще влезе в сила през м. май 2004 г. Парламентарният омбудсман и неговият заместник ще отговарят за разследване на нарушения на гражданските права и свободи от страна на държавните или общински органи и техните администрации, както и от страна на лица, които предоставят обществени услуги. В този контекст те имат право на достъп до и получаване на всякаква съответна информация, която да проверяват. Предвидена е финансова независимост, както и имунитет. Омбудсманът и неговият заместник се избират за 5 години с обикновено мнозинство от гласовете в парламента. Те отговарят изключително пред парламента и трябва да представят годишен доклад за дейността си. Техните становища и препоръки се оповестяват публично.

За да се подобрят административните услуги, беше одобрена концепция за “обслужване на едно гише” през м. декември 2002 г. Концепцията въвежда стандарти за административно обслужване, в частност относно процедурите за

разглеждане на молби за обществени услуги, за подобряване достъпа до услуги и за по-добро сътрудничество между службите. Ръководи се от пет министъра.

Доклад за изпълнението на администрацията се публикува ежегодно. Той е основа за оценяване на ефективността на държавната администрация и за допълнителни необходими промени.

През въпросния период общият брой на държавните служители продължи да нараства и достигна 26 701 към края на 2002 г., което отговаря на увеличение с около 32% в сравнение с предходната година. Увеличението засяга главно централната администрация и голяма част от него е в резултат от решението на Министерството на вътрешните работи да предостави на служителите си статут на държавни служители. Съотношението на държавни служители е около 33% от всички служители в публичната администрация.

През 2003 г. заплатите в публичния сектор са се увеличили средно със 7% (3,5% от м. януари 2003 г. и други 3,5% от м. юли 2003 г.). Допълнителни средства бяха отпуснати, в частност нова система за бонуси за служителите работещи в областта на Европейската интеграция и пред-присъединителните фондове. Въпреки това, обаче, заплатите в публичния сектор все още остават относително ниски. През м. януари 2003 г. беше въведена система за длъжностни характеристики и оценки на изпълнението за служителите от обществения сектор. Системата предвижда основа на заплащане, обвързано с изпълнението.

Друга приоритетна част от програмата за реформа е обучението и от 2003 г. повече от 0,8% от бюджета за заплатите на държавните служители са били отделени за обучение. Институтът по публична администрация и европейска интеграция предостави обучение на над 15 хиляди души през 2002 г., което представлява увеличение с 40% в сравнение с 2001 г. Институтът организира задължително обучение за новоназначени държавни служители, както и специализирано обучение по въпросите на евроинтеграцията.

Беше постигнат напредък в изпълнението на Стратегията за електронно правителство. Около две трети от държавната администрация бяха свързани помежду си. Целта е предоставяне на информация за работата на публичната администрация на граждани и улесняване на съответствие с правните задължения.

Прозрачността на законодателния процес се подобри благодарение на по-систематичните консултации с гражданското общество и икономическите и социалните партньори. От последния Редовен доклад са налице множество добри примери за сътрудничество с гражданското общество и по-специално социалната област и борбата с корупцията (*виж също Раздела за Гражданските и политически права*).

Въпреки това, повече внимание трябва да се обърне на това как въвеждането на достиженията на правото на ЕС може също така да бъде изцяло гарантирано на регионално и местно ниво. Продължително внимание следва да се обърне на мониторинга и прилагането, в частност от страна на системата на съдилищата. Общините отговарят за местната администрация. В България има 263 общини, които са юридически лица със собствени бюджети и собственост. Кметовете и общинските съвети се избират пряко от местната общност. През разглеждания период, конкретни стъпки бяха предприети за напредък към децентрализация на

управленските функции. През м. септември 2002 г. правителството реши да раздели отговорностите за предоставяне на обществени услуги между централната и местната изпълнителна власт, включително трансферите, необходими за финансиране на тези услуги, които попадат под отговорността на местното управление и по-точно, образование, здравеопазване и култура. Бюджетът за 2003 г. отбелязва значителна стъпка напред, тъй като средствата за местните управи за изпълнение на задачите им бяха увеличени значително.

Съдебна система

Българската съдебна система има структура от съдилища на четири нива, съдържаща три различни инстанции: районни съдилища, окръжни съдилища, апелативни съдилища и Върховен касационен съд (ВКС). Също така има Върховен административен съд (ВАС) и система от военни съдилища. Председателите на ВКС, ВАС и Главният прокурор се избират с квалифицирано мнозинство от две трети от всички членове на Висшия съдебен съвет (ВСС) и се назначават от Президента на Републиката.

Съдебната власт се състои от три независими звена – съдии, прокуратура и следствена служба. Те се избират въз основа на открит конкурс, обявен за отделни длъжности и се назначават от ВСС като магистрати след задължително шестмесечно обучение. След 5 годишен стаж и положително професионално досие, магистратите стават несменяеми след решение на ВСС.

Конституционният съд (КС) отговаря за преценката на конституционността на законите и уставите, представени пред него, както и на съответствието на тези закони с международните договори, които правителството е подписало. Парламентът избира с мнозинство от две трети 12-те члена на КС, които имат 9 годишен мандат.

Съдебният контрол върху решенията на изпълнителните органи е регулиран и гарантиран от Конституцията. Съответно жалби могат да бъдат подавани до ВАС, който регистрира слабо увеличение на обема на делата през отчетния период. Освен това, общата оценка на системата за административно правораздаване започна, като включва подобряване на съдебния контрол върху актове на правителството. ВСС отговаря за самоуправлението и организацията на съдебната власт. Той има 25 члена, от които трима са членове по право: Председателят на ВКС, Председателят на ВАС и Главният прокурор; те имат 7 годишен мандат. Останалите 22 члена се избират за 5 години, 11 от парламента с обикновено мнозинство и другите 11 от съдебната власт. Постоянен състав от 40 души подпомага работата на Съвета, който беше засилен през въпросния период. Съветът е натоварен с изготвянето и представянето пред парламента на годишен доклад за функционирането на съдебната власт. Това би трябвало да спомогне за осигуряване на отчетност на съдебната власт пред обществото.

Съветът освен това отговаря за изготвянето на предложение за бюджет на съдебната власт и за представянето му пряко на парламента, без посредничеството на правителството. Въпреки това, през 2003 г. правителството, както през предходните години промени предложението на Съвета, като го съкрати значително. През м. април 2003 г., КС обяви частта на бюджета за съдебната власт, свързана с ВСС, за противоконституционна. В следствие на решението, преработен

бюджет за ВКС беше приет през м. май 2003 г. Законът за държавния бюджет на Република България за 2003 г. дава възможност да се използва допълнителен приход, в резултат от повишени съдебни такси за разходите, свързани с модернизацията на съдебната администрация. Разпределението на тези средства се решава от ВСС. Въпреки това, обществените средства за съдебната система остават ниски и България следва да осигури съответствие на съдебния бюджет с гладкото функциониране на съдебната система и с ефективното прилагане на амбициозната програма за реформата.

Министерството на правосъдието отговаря за провеждане на правителствената политика в областта на правосъдието. Министърът председателства съвещанията на ВСС без право на глас. Министерството контролира административната работа на съдилищата, събира и анализира съдебната практика. Министерство на правосъдието и ВСС си сътрудничат при подготовката на законодателството, свързано със съдебната власт.

За съгласуване на съответните дейности беше създадена съвместна експертна работна група в края на м. април 2003 г. Измененията на Закона за съдебната власт, целящи да заместят разпоредбите, които бяха анулирани с решение на КС от м. декември 2002 г., бяха приети през м. юли 2003 г. Новите разпоредби регулират в частност разделението на правомощията между изпълнителната и съдебната власт, т.е. Министерство на правосъдието и ВСС, чрез предоставяне на повече правомощия на последния, особено по отношение обучението на магистрати. Този въпрос също се преразглежда в контекста на предвижданите изменения на Конституцията.

След значителния напредък в подготовката на задълбочена съдебна реформа в края на 2001 г. и началото на 2002 г., част от съдебната реформа се забави, когато КС обяви някои разпоредби на изменения Закон за съдебната власт за противоконституционни и ги анулира през 2002 г. В друго решение от м. април 2003 г., КС направи тълкувание със значителни последици за предвижданите изменения на Конституцията, свързани със структурата и мандата на съдебната власт. Съгласно Конституцията, всяка промяна на държавното управление или държавен орган може да бъде приета чрез свикване на Велико народно събрание, което изисква провеждането на нови избори. Други елементи от реформата, като въпроса за статута на съдиите, прокурорите и следователите, особено във връзка с имунитета и несменяемостта, могат да бъдат разглеждани от настоящия парламент. След консенсус между политическите партии, представени в парламента за провеждане на реформата, беше създадена *ad hoc* парламентарна комисия през м. април 2003 г., натоварена да изготви предложения за изменение на Конституцията. Предложението, представено през м. юли 2003 г. предложи магистратите да имат само наказателен имунитет при изпълнение на функциите си, вместо абсолютен. Този имунитет би могъл да бъде отнеман за действия, предприети в контекста на техните служебни задължения с решение на ВСС, на основания, предвидени в Конституцията или законодателството. За действия извън служебните задължения на магистратите, разпоредбите за наказателната и гражданска отговорност следва да се прилагат. Постоянен статут се предоставя след 5 години стаж (вместо за 3 години), като това е предмет на условия за изпълнение на редица критерии. Предложението беше прието единодушно от парламента през м. септември 2003 г. и представлява важна крачка към цялостна реформа в съдебната система. Все пак, следствената служба все още упражнява

функции, които като цяло се извършват от изпълнителните органи на държавите-членки. Реорганизацията на следствената служба като част от изпълнителната власт се нуждае от разглеждане на следващ етап, за да се премахнат настоящите структурни слабости в досъдебната фаза и да се направи по-ефективна чрез избягване на дублиране с други служби.

Успоредно с работата на *ad hoc* комисията, планове за реформа на съдебната система (Стратегия и План за действие) бяха осъвременени. Техният обхват беше разширен и понастоящем също покрива необходимите конституционни промени, административното правораздаване и процесуалното законодателство. Все пак реформите, необходими за прокуратурата, особено по отношение подобряване на ефективността и отчетността, не са засегнати.

През м. октомври 2002 г. и м. май 2003 г. бяха приети изменения на ГПК и НПК и би следвало те да направят съдебното производство по-ефективно. Главните промени засягат механизмите за изпълнение на съдебните решения и намаляването на продължителността на производствата. Все още е много рано да се оценят конкретните резултати на тези промени върху продължителността на съдебните производства. Също така липсват изчерпателни статистики. Както беше посочено в предходните доклади, голяма част от делата се връщат от съдилищата на прокуратурата и липсват прозрачни условия за подобно връщане.

За да се облекчи работата на съдиите и да се ускорят съдебните производства, през м. януари 2003 г., бяха създадени две нови административни длъжности – съдебен администратор и съдебен помощник. Първите назначения бяха направени във ВАС и ВКС. Съдебният администратор отговаря за организацията на съдилищата, докато ролята на съдебния помощник е да облекчава работата на съдиите, като подготвя делата, изготвя съдебни решения и анализира практиката на върховните съдилища. През последната година заплатите на магистратите се увеличиха с 18-20 %. По-нататъшно разработване на заплатите ще бъде свързано с обществения сектор. Работните условия на съдиите, прокурорите и следователите и съдебните служители бяха също така подобрени, но все още в много случаи остават трудни. Общият брой на длъжностите за съдии е 1467, което представлява слабо увеличение в сравнение с предходната година.

Неправителственият Център за обучение на магистрати продължи да предоставя обучение за съдии, прокурори и следователи. Досега около една четвърт от магистратите са получили специализирано обучение по право на ЕС. Планове за преобразуване на Центъра за обучение - в публична институция за обучение – Национален институт по правосъдие – бяха осъществени с новите изменения на Закона за съдебната власт от м. юли 2003 г., съгласно които Национален институт по правосъдие ще бъде създаден под финансовото и организационно ръководство на ВСС. Новоназначените магистрати следва да преминават шестмесечно задължително обучение в Националния институт по правосъдие.

Модернизацията на съдебната инфраструктура продължава да бъде в ход. От м. септември 2002 г. три нови съдебни сгради бяха открити и съдилищата постепенно се оборудват с компютърни системи. Интегрирана информационна система предстои да бъде стартирана.

Общественото мнение все още възприема корупцията като сериозен проблем. За митническите власти, длъжностите, свързани със съдебната власт, полицията и здравния сектор се счита, че са сред най-корумпираните групи. Борбата срещу корупцията остава на преден план в политическия дневен ред на правителството.

След приемането на Национална стратегия за противодействие на корупцията (м. октомври 2001 г.) и на План за действие (м. февруари 2002 г.), различни части от националното законодателство се измениха, за да бъдат приведени в съответствие с основните международни инструменти в борбата срещу корупцията. Новите мерки следва да бъдат изцяло приведени в изпълнение.

Планът за действие приключва в края на 2003 г. и понастоящем се актуализира. През м. септември 2003 г. правителството прие доклад за изпълнение на Националната стратегия. Докладът заключи, че административното устройство на специализирани структури за борба срещу корупцията следва да бъде заздравено, както и цялостният контрол на изпълнението на Плана за действие.

Декларациите за доход и собственост станаха задължителни за магистратите според най-новите изменения на Закона за съдебната власт (м. юли 2003 г.). Декларациите обхващат и данни за съпрузите и децата и са включени в обществен регистър. Подобни регистри съществуват и за митническите служители. През м. февруари 2003 г. Националната асоциация на съдебните служители прие Кодекс за поведение, в който се уточнява как да действат съдебните чиновници в случай, че им е предложен подкуп. Измененията в Закона за държавния служител съдържат нови разпоредби, регулиращи конфликтите на интереси.

От началото на 2003 г. допълнително се развива събирането и обработването на статистическа информация за подкупите и сега се прави разлика между активен и пасивен подкуп в частния и обществен сектор, търговия на влияние и злоупотреба със служебно положение.

Институционалното устройство на борбата срещу корупцията е допълнително консолидирано. За координацията и контрола върху изпълнението на Националната стратегия и Плана за действие отговаря междуведомствена комисия, председателствана от министъра на правосъдието от м. февруари 2003 г. В допълнение, през м. октомври 2002 г. Народното събрание учреди 24-членна постоянна Комисия за борба с корупцията. Нейна главна задача е да приведе законодателството в съответствие с достиженията на правото на ЕС и практиките на Европейския съюз, да наблюдава приложението му и да го допълва, ако се появят слабости. Специални звена в отделните министерства, полицията и службите за охрана на границите отговарят за борбата срещу корупцията (*виж също Глава 24: Правосъдие и вътрешни работи*). В частност, предприеха се специални мерки, за да се осигури добро полицейско поведение по границите и транзитните пътища. Въздействието на тези мерки се нуждае от разглеждане.

Българското законодателство до голяма степен е в съответствие с Конвенцията за защита на интересите на Европейските общности и нейните Протоколи, въпреки че допълнителни законодателни мерки се изискват за въвеждане на концепцията за

отговорност на юридическите лица и свързаните с това санкции, както и определението за измама.

България подписа Допълнителния протокол към Наказателната конвенция относно корупцията на Съвета на Европа през м. май 2003 г., която предстои да бъде ратифицирана. България участва в миниторинга на анти-корупционните мерки, извършвани от работна група на ОИСР по въпросите на подкупа в международните търговски сделки. През м. февруари 2003 г. България беше обект на преглед фаза-2 по процеса на мониторинг по Конвенцията за борба с подкупването на чужди длъжностни лица в международните търговски сделки. Докладът, приет през м. юни 2003 г. от работната група за подкупа на ОИСР препоръчва България да внедри ефективни механизми за предотвратяване и разкриване на международния подкуп и да въведе подходящи механизми за ефективното преследване на международни престъпления, свързани с подкуп. България е страна по Конвенцията на Съвета на Европа относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпления. Тя е също и член на *GRECO*, Групата на държави срещу корупцията към Съвета на Европа, която редовно оценява страните си членки. Докладът за оценка от м. май 2002 г., направен от *GRECO* отбелязва, че България досега е постигнала по-голям напредък при приемането на законодателство, отколкото при неговото прилагане и изпълнение.

1.3. Права на човека и защита на малцинствата

България продължава да зачита човешките права и свободи. Такова беше заключението на Становището от 1997 г. и последвалите Редовни доклади, което бе потвърдено през последната година. Следващият раздел разглежда най-значимите развития след последния Редовен доклад.

България ратифицира основните конвенции по правата на човека (*виж Приложение I*). Българската Конституция инкорпорира Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи в българското законодателство и придава на Конвенцията приоритет пред вътрешното законодателство. На практика почти не съществуват случаи на пряко приложение на разпоредбите на Конвенцията, или на практиката на Европейския съд по правата на човека.

През м. декември 2002 г. България ратифицира Протокол № 13 на Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи за отмяна на смъртното наказание при всички обстоятелства. В България смъртното наказание бе вече суспендирано през 1990 г.

Принципът на не-дискриминация е въведен в Конституцията. През м. септември 2003 г. България прие обширен анти-дискриминационен закон, насочен към постигане на голямо съответствие с достиженията на правото на Европейския съюз. Законът въвежда система от санкции и предвижда създаване на независим орган - Комисия за защита срещу дискриминация. Тази Комисия ще назначава постоянни състави, които ще се занимават и с етническата и расова дискриминация и равенството между половете (*виж също Глава 13 – Социална политика и заетост*).

Граждански и политически права

Слаб напредък през изминалата година отбелязва ситуацията във връзка с унижително третиране от страна на полицията, а и продължават да постъпват доклади за лошо отношение към хора и използване на сила от страна на полицията по време на арести и разпити. Въпреки че Законът за защита на личните данни забранява идентификация на лицата на етническа основа, ромите все още са под особен риск от такова третиране. Правителството е предприело стъпки по отношение на съществуващото положение, които следва да се засият: в полицията са започнати обучения по правата на човека и е формирано специално звено за привличане на граждани от ромски произход на служба в националната полиция. През м. март 2003 г. новото законодателство забрани използването на огнестрелно оръжие по време на арест, в съответствие с европейските стандарти.

Трафикът на хора – и по-специално на жени и деца с цел сексуална експлоатация – продължава да бъде сериозен проблем в България, която е страна на произход и транзитна зона, и в по-малка степен, крайна цел на такъв трафик. Правителството продължава усилията си, за да се бори с този проблем. Трафикът е забранен със закон и се определя като криминално деяние. В допълнение, новият Закон за борба с трафика на хора от м. май 2003 г. въвежда мерки за предотвратяване на трафика, подобряване на координацията между държавните органи и неправителствените организации и защита на жертвите на незаконен трафик на хора. Законът е изготвен в съответствие с Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност и допълващия й Протокол, за да предотвратява, възпира и наказва трафика на лица и по-специално жени и деца. И двата документа са ратифицирани от България. Националната гранична полиция и Националната служба за борба с организираната престъпност са упълномощени да се борят с трафика на хора.

Условията в българските затвори остават неадекватни, въпреки че са настъпили известни подобрения. Пренаселването остава сериозен проблем, съоръженията са под стандартите и не предлагат подходящи услуги за затворниците. С цел да се подобри съществуващата ситуация, през 2002 г. бяха построени пет нови съоръжения (в София, Сливен, Бургас, Плевен, Бобов дол). През отчетния период, условията в следствените помещения за задържане бяха подобрени и много от тези, които се намират под земята бяха затворени. През м. ноември 2002 г. постоянна работна група по правата на човека към Министерството на вътрешните работи прие план за действие с цел да изпълни препоръките от Доклада на Комитета на Съвета на Европа за предотвратяване на насилието, в частност, по отношение на достъпа на затворниците до медицинско лечение. Новите процедури влязоха в сила през м. септември 2003 г. и бе открит нов център със следствени помещения за задържане, оборудвани в съответствие с европейските стандарти.

Въпреки че Конституцията предполага достъп до правна помощ на разположение на всички от момента на задържане или обвинение, проведените проучвания показват, че на практика не е имало правна защита пред първа инстанция в близо 50 % от наказателните дела. Ако бъде признат за виновен, подсъдимият трябва да плати разходите по делата, както и разходите за частен обвинител или граждански ищец. Тази практика противоречи на прилаганите общоприети принципи. Реформата и по-нататъшното подобрене на системата за правна помощ трябва, следователно, да бъдат приоритет, с цел да се гарантира равен достъп до правосъдие за всички граждани.

В областта на убежището бе отбелязан следващ напредък с влизането в сила на нов закон през м. декември 2002 г. Новият Закон за убежището и бежанците съдържа, *inter alia*, ясни разпоредби за процедурите за кандидатстване, сроковете за вземане на решение и бързото производство. Решенията могат да се обжалват и обжалванията имат суспензивен ефект. Броят на лицата, които търсят убежище в България остава ограничен. През първите осем месеца на 2003 г. на 19 граждани от седем страни бе даден статут на бежанци по Женевската конвенция. През същия период 258 молби на хора от 27 страни получиха отказ. Хуманитарен статут бе даден общо на 362 граждани от 20 страни (*виж също Глава 24: Правосъдие и вътрешни работи*).

Деяния, породени от расизъм и ксенофобия, са забранени от закона, но прилагането на тези разпоредби остава незадоволително. Въпреки някои усилия на правителството да се занимае с тези проблеми, все още съществуват данни за обществена проява на расизъм и расистки нападения срещу роми. Предстои да се разбере дали неотдавнашното приемане на обширен анти-дискриминационен закон ще подобри съществуващото положение.

Свободата на изразяване е гарантирана от Конституция и законодателството е разработило правни разпоредби. Законът за достъп до обществена информация регулира откритостта и прозрачността на обществена информация (виж горе в *Изпълнителна власт*), както и Законът за радиото и телевизията. Според този закон радио и телевизионните разпространители в България са независими и всякаво мнение може да бъде открито изразено в радио и телевизионните предавания. Журналисти и артисти, които са сключили договор с радио и телевизионни разпространители не могат да получават инструкции или указания за упражняване на професиите им. Все пак, ситуацията по отношение на клеветата, описана вече в предишния Редовен доклад, не се е променила. Клевета от страна на журналист се счита за престъпление. На практика, само няколко случая са завършили с присъда над журналисти и обикновено глобите заместват наказателните санкции. Все пак, фактът, че някои съдилища са наложили високи глоби, предизвиква загриженост от гледна точка на развитието на свободни и независими медии.

По отношение свободата на вероизповеданията, през м. декември 2002 г. Народното събрание прие нов Закон за вероизповеданията. Той цели равенство пред закона без оглед на религиозна принадлежност и убеждения. Намесата на държавата във вътрешната организация на религиозните общества и институции е обявена за недопустима. Законът, също така, дава на Българската православна църква статут на юридическо лице.

Редовният доклад от 2002 г. разглежда напредъка по отношение на дискриминацията, основана на сексуална ориентация, според измененията на Наказателния кодекс. Все пак, измененият Наказателен кодекс все още съдържа различни нива на санкции за изнасилване и различна възраст за даване на съгласие.

Неправителствените организации продължават да играят важна роля в обществения живот. Правилникът за организацията и дейността на Народното събрание предвижда участие на НПО в подготвителния законодателен процес и най-вече в социалната сфера. Обществени частни консултативни органи като Националният съвет за закрила на детето, Съветът за социално подпомагане и Националният съвет за рехабилитация и социална интеграция са предоставили

помощ за формулирането и осъществяването на политиките на правителството. Бе засилено сътрудничеството в областта на борбата срещу корупцията. Бюджетните източници са все още оскъдни и секторът е финансиран предимно от спонсори. Финансовите условия за НПО леко са се подобрили посредством скорошните изменения в законодателството за данъците, социалната помощ и здравеопазването.

През разглеждания период Европейският съд по правата на човека се произнесе срещу България в шест дела за нарушения на член 5 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи. По пет дела Съдът се произнесе, че правото на справедлив процес или висящ процес не е било уважено. В допълнение, в два случая на адвокатите на ищците е бил отказан достъп до материалите по делата, което е в разрез с принципа за равенство на страните. Нещо повече, в два от случаите настаняването на ищците в психиатрична клиника бе обявено за произволно и незаконосъобразно.

Икономически, социални и културни права

Постигнат е допълнителен напредък във връзка с приемането на общо законодателство за равните възможности. Специфично законодателство относно заетостта действа от м. март 2001 г., което въвежда принципа за равно заплащане на жените и мъжете. Новият Закон за защита срещу дискриминацията цели транспонирането, *inter alia*, на достиженията на правото на Европейския съюз за равно третиране на жените и мъжете, включително и достиженията на правото на Европейския съюз за бременните работнички/служителки, отпуска за майчинство/бащинство, равното заплащане, равното третиране при наемането на работа и тежестта на доказването (*виж Глава 13 Социална политика и заетост*). Бе създадена и Консултативна комисия за равните възможности на жените и мъжете към МТСП. Жените съставляват 47.5 % от икономически активното население и представляват около 25 % от министрите и членовете на парламента.

В областта на правата на детето правната рамка беше допълнително консолидирана. Законът за закрила на детето бе изменен през м. април 2003 г., засилващ мерките за закрила на детето, главно чрез: специална защита на обществени места; информация по правата и задълженията на деца и родители; превантивни мерки за безопасност и закрила на децата; правна помощ от държавата; специални грижи за деца с физически и психически увреждания. Законът предвижда и стриктни правила за настаняване на деца: настаняването на деца извън семейната среда трябва да се решава от съда; настаняването в специализирани институции е възможно, само ако всички други възможности за запазване на детето в семейната среда са изчерпани. Законът предвижда специализирани институции за отглеждане и обучение на деца, които са постоянно отделени от тяхната семейна среда. Според последните статистики, броят на деца в такива институции е около 2% от общия брой деца.

Правилник за приложението на Закона за закрила на детето бе приет през м. юли 2003 г. Отправните ключови цели са: въвеждането на финансова подкрепа като поощрение за превенция на изоставянето на деца и насърчаване на ре-интеграцията на деца от *институциите* обратно в семействата им, създаването на хармонизирани критерии и стандарти за услуги за децата чрез процедура на лицензиране съвместно с адекватни механизми за контрол и подобро

сътрудничество между компетентните органи в областта на закрилата на детето. Все пак лицензионната процедура се предвижда само за физически и юридически лица и не е приложима за държавни или общински юридически лица. Това може да подложи на риск еднаквото прилагане на законовите разпоредби. През м. август 2003 г. в България влезе в сила Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвлечение на деца. През м. юни бе ратифицирана Европейската конвенция за признаване и изпълнение на решения за упражняване на родителски права и възстановяване упражняването на родителските права.

Въпреки тези усилия положението на децата, настанени в домове, се е променило съвсем малко за отчетния период. В частност, условията на живот на децата в специализираните институции продължават да са неадекватни. Предизвикателството сега ще бъде да се запази импулсът за осигуряване пълно прилагане на новото законодателство.

През м. юни 2003 г. правилата за осиновяване на български деца бяха променени посредством изменения в Семейния кодекс. Осиновяването извън страната е позволено, само ако са изчерпани всички възможности за настаняване при сродници и семейни приятели или за настаняване при приемни семейства, и три български кандидати са отказали да вземат детето в рамките на три месеца. За тази цел на регионално ниво са подготвени комисии по осиновяванията и регистри за децата, които биха могли да бъдат осиновени. Необходимо е създаването на тези регистри да бъде координирано с националните системи за информация за осиновителите и кандидатите за осиновители, което се подготвя от Агенцията за закрила на детето. В съответствие с Конвенцията на ООН за Закрила на детето, международното осиновяване следва да остане изключение с цел осигуряване максимална степен на приемственост в отглеждането на детето според етническия, религиозен, културен и езиков произход на детето.

Национална стратегия за Равните възможности на хората с увреждания, приета през м. юни 2003 г., съдържа мерки за подобряване достъпа до сгради, транспорт, образование, заетост, социални услуги, правна закрила, социална и медицинска рехабилитация. Подобрило се е финансовото положение на хората с увреждания в резултат на разпределяне на суми за гарантиран минимален месечен доход, както е предвидено в измененията на Закона за социалното подпомагане през м. декември 2002 г. (*виж Глава 13 – Социална политика и заетост*).

По отношение на лицата с психически увреждания, бе извършена проверка на условията на живот в социалните институции от Агенцията за социално подпомагане. На тази основа бе изработена програма за по-нататъшно преустройство или затваряне на известен брой институции, която ще се изпълнява до 2006 г. До сега седем от тях вече са затворени. Условията на живот продължават да са неадекватни, а условията за рехабилитация и лечение са оскъдни. Продължават да са налице данни за лошо отношение.

Европейският съд по правата на човека, произнасяйки се по делото “Върбанов срещу България”, откри недостатъци в правната система, които позволяват произволно задържане на психично увредени лица. Подготвят се изменения на Закона за народното здраве, за да се занимаят с това, както и с правната защита на лица с психически увреждания, настанени в специализирани институции.

По отношение на социалния диалог бе забелязан допълнителен напредък в резултат на измененията на Кодекса на труда от м. декември 2002 г. През м. април 2003 г. бе създаден Национален институт за помирение и арбитраж. Той подпомага доброволното разрешаване на колективни трудови спорове между работници/служители и работодатели. Правителството редовно се консултира със социалните партньори в рамките на Трестранната комисия за сътрудничество по въпросите за трудовите възнаграждения, социалната сигурност, трудовото право, социалните последици при реструктуриране и приватизация и бюджетната политика. Въпреки това, автономният социален диалог е все още на ранен етап и се нуждае от по-нататъшно подобряване. Съществуват малък брой колективни договори и социалният диалог на секторно и производствено ниво е слаб.

България е страна по ревизираната Европейска социална харта. България все още не е подписала Допълнителния протокол, който предвижда Система за колективни жалби.

Права на малцинствата и закрила на малцинствата

При преброяването на населението, проведено през 2001 г., 4,6% от населението се самоопределят като роми, а 9,4% като лица от турски произход.

По-рано, през 1999 г. България прие Рамкова програма за равна интеграция на ромите в българското общество, която не бе правилно прилагана. През м. септември бе приет План за действие за изпълнение на Рамковата програма, който включва и бюджетна подкрепа. Планът за действие съдържа широк кръг от средно-срочни мерки в областта на анти-дискриминационната политика, образованието, културата, жилищното настаняване, заетостта и социалната закрила.

След последния Редовен доклад положението на ромското малцинство леко се е подобрило. Ромите продължават да са изправени пред лоши условия на живот, социална изостаналост и високи нива на безработица. Здравният статус на ромското население е значително по-лош от този на мнозинството в страната. Това се дължи на бедността и лошите санитарни условия, както и на неразвитата инфраструктура в ромските квартали. Ромските деца са особено рискова група, с ниво на смъртност около 6 пъти по-високо от средното за страната. Ромските деца имат и най-висок процент на отпадане от училище и нивото на образование сред ромите е драматично ниско. Много роми все още живеят в отделени райони, където има техни ромски училища и рядко са смесени с не-роми. Продължава да съществува дискриминация в образованието, заетостта, достъпа до здравно обслужване и до обществени услуги.

В рамките на разглеждания период известен напредък по-специално е отбелязан в областта на образованието и здравеопазването. През изминалата година стартираха различни пилотни проекти в ромски училища с цел интегрирането на ромски деца в обществото. През м. август 2002 г. МОН издаде нови наредби за обучението на деца със специални образователни нужди. Това формулира по-стриктни критерии за разпределение на децата в специализирани училища и цели прекратяването на процеса на неконтролируем прием на нормално развити деца в специализирани училища по критерий благосъстояние. През м. септември 2002 г. бяха публикувани нови "указания за интеграция на деца и ученици от малцинствата", които очертават стратегия за интеграция чрез образование. Основни елементи в стратегията са

интеграция и съхранение на ромската култура и насърчаване социализацията на млади хора от различни етнически общности. През м. септември 2002 г. с измененията на Закона за народната просвета бе въведена задължителна безплатна пред-училищна подготовка. Тази подготовка ще подпомогне на ромските деца да улеснят интеграцията си в общообразователната система.

В областта на здравеопазването, приемането през м. януари 2003 г. на нов Закон за здравното осигуряване е положителен сигнал. Ромското население не е цялостно запознато с процедурите. Банката за развитие на Съвета на Европа подготвя план за действие в областта на ромското здравеопазване за годините 2003 – 2008 г.

С цел да се намали високото ниво на безработица, пред което са изправени ромите, МТСП изготви национална програма под заглавие “От социални помощи към осигуряване на заетост”. Главната цел на тази програма е да предложи заетост и социална интеграция на безработни лица чрез целево разкриване на работни места в общополезни дейности. Програмата стартира през есента на 2002 г. и предвижда приблизително 100 000 работни места за 2003 г., от които около 89 000 вече са заети. Повечето от участниците в програмата са роми.

В допълнение, някои стъпки бяха предприети за съхраняване на ромската култура и идентичност. Традиционни ромски празници бяха включени в официалния културен календар. Бе поставено начало на издаването на преса и литература на ромски език, но това се финансира предимно от НПО и чужди спонсори. Разнообразни културни и образователни събития, организирани от ромски организации бяха подкрепени от правителството.

Започна и работа по проекти, свързани с подобряване на инфраструктурата в ромските квартали, изграждането на жилища и в областта на ромската култура и медии.

Като цяло, започнати са инициативи, насочени към ромското малцинство. В това отношение, приемането на нов План за действие за изпълнение на Рамковата програма с по-уточнени дейности и срокове, обхващащи периода 2003 – 2004 г., ще предостави добра база като получи специфичен бюджет за изпълнението си. В борбата с дискриминационните нагласи и поведение ще бъдат нужни решителни и постоянни усилия, които да бъдат насочени към широкоразпространената социална изостаналост, засягаща ромската общност. Неотдавнашното приемане на нов Закон за защита срещу дискриминацията е стъпка напред в това отношение.

Турското малцинство е интегрирано в политическия живот чрез изборно представителство на национално и местно ниво и чрез нараснало представителство в публичната администрация. Все още има нужда от по-нататъшни усилия за социално-икономическата интеграция на етническите турци, които живеят в икономически неразвити региони.

1.4 Обща оценка

България продължава да изпълнява политическите критерии от Копенхаген.

Постигнат е напредък с приемането на Програма и План за действие в изпълнение на Стратегията за модернизация на държавната администрация, която цели консолидирането на нормативната уредба в тази област. Ще бъдат необходими постоянни усилия за по-нататъшното осъществяване на реформата на публичната администрация и постигането на целта за изграждане на квалифицирана и ефикасната държавна служба в средносрочен план с оглед на ефективното прилагане и изпълнение на достиженията на правото на ЕС, когато България се присъедини към Съюза.

Общият процес на реформа на съдебната власт продължава в съответствие с Плана за действие от 2002 г. В частност, важна стъпка напред в това отношение са конституционните поправки, засягащи статута на магистратите. Други законодателни мерки са насочени към намаляване на продължителността на съдебните производства и засилване на съдебния контрол върху решенията на изпълнителната власт. По-нататъшни усилия са необходими обаче за реорганизация на следствието като част от изпълнителната власт в съответствие с най-добрата практика в държавите-членки. България следва също да направи необходимото бюджетът на съдебната власт да бъде адекватен на потребността от безпрепятствено функциониране на съдебната система.

Корупцията остава проблем и България следва да поддържа всеобхватни усилия за приемането на необходимите мерки. Борбата срещу корупцията запази през периода приоритетното си място в политическия дневен ред на страната и в тази връзка бяха предприети по-нататъшни мерки.

България продължава да зачита правата на човека и основните свободи.

Нормативната уредба на убежището и закрилата на децата е значително усъвършенствана. При това, обаче, условията, в които живеят децата в институциите за настаняване, не са се променили особено през изтеклата година. Що се отнася до хората с психически увреждания, все още не е налице необходимата нормативна уредба и в частност — за забрана на произволното задържане на такива лица. Независимо от някои усилия за преодоляване на това положение условията на живот в институциите за хора с психически увреждания са тежки, а възможностите за рехабилитация и лечение — оскъдни. Необходими са по-нататъшни усилия за преодоляване на положението, що се отнася до унижителното отношение от страна на полицията и трафика на хора. В областта на социалните и икономическите права може да бъде отчетен напредък, особено що се отнася до равните възможности и недискриминацията.

Новият План за действие в изпълнение на Рамковата програма за равноправното интегриране на ромите в българското общество представлява положителна стъпка, тъй като се предвижда конкретно бюджетно осигуряване на мерките в областта на недискриминацията, образованието, културата, жилищното настаняване, заетостта и социалната закрила. Необходими са настойчиви и неотклонни усилия за противодействие на дискриминационните нагласи и

поведение, както и за преодоляване на социално неравнотойното положение, в което се намират широки слоеве от ромската общност.

2. Икономически критерии

2.1 Въведение

В Становището си от 1997 г. по кандидатурата на България за членство в ЕС Европейската комисия направи заключението:

„Напредъкът на България в изграждането на пазарна икономика беше ограничен от липсата на ангажимент за пазарно ориентирана икономическа политика; България няма да е в състояние да се справи в средносрочен план с конкурентния натиск и пазарните сили, действащи в Съюза.“

В своя Редовен доклад от 2002 г. Комисията констатира, че:

„България е функционираща пазарна икономика. Тя би била в състояние да се справи в средносрочен план с конкурентния натиск и пазарните сили, действащи в Съюза, при условие че продължи да изпълнява програмата за реформи, за да отстрани оставащите трудности.“

Въз основа на констатациите в Редовния доклад от 2002 г. Пътната карта за България (приета от Комисията през м. ноември 2002 г.) излага обобщено редица отправни точки за по-нататъшното осъществяване на икономическата реформа.

При разглеждането на икономическите процеси в България от Становището насам в подхода си Европейската комисия се ръководи от заключенията на Европейския съвет в Копенхаген през м. юни 1993 г., които гласят, че членството в Съюза изисква:

- наличие на функционираща пазарна икономика;

способност за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили, действащи в Съюза.

В анализа по-долу Комисията следва методологията, приложена както в Становището, така и в предходните Редовни доклади.

2.2 Икономическо развитие

Независимо от глобалното забавяне на икономическите темпове, българската икономика продължи да изпитва благоприятното въздействие на високия растеж и стабилността. През 2002 г. е отчетен реален ръст на БВП в размер на 4.8%, като за трета поредна година темпът на растеж на българската икономика се запазва над 4%. Инфлацията проявява низходяща тенденция, дължаща се главно на ниските цени на храните и ниските цени на вноса, следствие от обезценяването на щатския долар, като темпът на инфлация понастоящем се обуславя най-вече от повишаването на косвените данъци и административно определяните цени. Безработицата е намаляла значително благодарение на новосъздадените работни места, както в частния сектор, така и по линия на държавните схеми за заетост. През 2002 г. дефицитът по текущия баланс е по-нисък, отколкото през 2001 г., но е по-висок за първото полугодие

на 2003 г. спрямо същия период на 2002 г. и не е напълно компенсиран от нетните постъпления на преки чуждестранни инвестиции.

Главни икономически тенденции (към 30.09.2003 г.)							
България		1998	1999	2000	2001	2002	2000 по последни данни
Реален темп на растеж на БВП	%	3.9	2.3	5.4	4.1	4.8	4.4 1-во полугод.
На инфлация	%	18.7	2.6	10.3	7.4	5.8	1.3, I-VIII
- средногодишен							
- м. декември към м. декември	%	1.6	7	11.3	4.8	3.8	3.5, VIII/VIII
Безработица	%	:	:	16.4	19.2	18.1	15.7 1-во тримес.
- по определението на ИРС							
Салдо на републиканския бюджет	% от БВП	1.7	0.4	-0.5	0.2	-0.6 ^p	:
Салдо по текущия баланс	% от БВП млн. ЕКЮ/евро	-0.5 -55	-5.3 -642	-5.5 -760	-6.0 -918	-4.7 ^p - 777 ^p a	: -889, I-VI ^a
Брутен външен дълг на икономиката							
- дълг към постъпления от износ	% от износа на стоки и услуги	145.3	168.0	132.3	120.5	:	:
	млн. ЕКЮ/евро	7787	9106	10124	10211	:	:
Постъпления на преки чуждестранни инвестиции	% от БВП	4.2	5.9	7.9	2.6	3.9 ^p	:
- по данни от платежния баланс	млн. ЕКЮ/евро	479	723	1086	397	647 ^p a	477, I-VI ^a

a = източник: Страница на БНБ в Интернет.

p = неокончателни данни

Източник: Евростат (ако не е посочено друго)

Постигнат е по-нататъшен напредък в преструктурирането на икономиката и в приватизацията, макар и не без трудности. Съгласно новите процедури, въведени през м. април 2002 г., с цел да бъде постигната по-голяма яснота на уредбата и по-голяма прозрачност, приватизацията продължи с по-бавен от очаквания темп поради процедурни проблеми и умерен интерес от страна на чуждестранните инвеститори, като последното се дължи също на неблагоприятната глобална икономическа обстановка. Независимо от някои мерки за повишаване ефективността на държавната администрация и съдебната система все още не са налице ясни признаци за намаляване на тяхното ограничаващо влияние върху стопанската дейност в страната. Банковият сектор,

притежаван в по-голямата си част от чуждестранни лица, се развива бързо с нарастване на кредитите и спестовните влогове, докато капиталовият пазар е все още недоразвит.

Средният доход на глава от населението е нисък — 25% от средното равнище за ЕС (по покупателна способност), а положението на пазара на труда се подобрява. Изравняването по доход и производителност с постигнатите другаде в Европа равнища остава сериозно предизвикателство за България. Заетостта на населението в трудоспособна възраст леко се е повишила, но остава ниска, едва на 50.6% за 2002 г. Безработицата е намаляла от 19.2% за 2001 г. на 18.1% за 2002 г. и на 15.7% за първото тримесечие на 2003 г. Почти две трети от общия брой на безработните са трайно безработни. Безработицата сред мъжете е малко по-висока от тази сред жените, а 35.6% от лицата на възраст между 15 и 24 години са безработни. Разликите по доходи между части на страната са малки — през 2000 г. доходът на глава от населението варира между 21% и 26% от средното за ЕС с изключение на Югозападния район, в т.ч. София, където е отчетено равнище от 33.6% (по данни за статистически райони от 2-ро ниво). По-изразени са различията между районите, що се отнася до безработицата. Докато в Югозападния район безработицата през м. декември 2002 г. възлиза на 11.8%, тя е над 15% във всички останали райони, а в Северозападния възлиза на 22.8%.

Главни показатели на икономическата структура през 2002 г. (към 30.09.2003 г.)		
Население (средно)	хиляди	7 869
БВП на глава от населението ^а	% от средното за ЕС по СПП	25
Дял на селското стопанство ^б в:		
- брутната добавена стойност	%	12.5
- заетостта	%	10.7
Брутно натрупване/БВП	%	18.1
Брутен външен дълг на икономиката/БВП ^в	%	70.3
Износ на стоки и услуги/БВП	%	53.1
Преки чуждестранни инвестиции (салдо са натрупване) ^г	млн. евро	2 151
	евро на глава от населението	273
Трайна безработица	% от работната сила	11.9

а - Стойностите са изчислени по данни за населението от Националните отчети, които могат да се различават от демографската статистика. Поради изменението на стандартите за покупателна способност стойностите не са съпоставими с публикуваните в Редовния доклад от 2002 г.

б - Селско стопанство, ловно стопанство, горско стопанство и рибно стопанство. Поради изменение на методологията, която вече се основава на основното занятие на респондентите, данните не са съпоставими с публикуваните в Редовния доклад от 2002 г.

в - Източник: БНБ

г - Данни за 1999 г.

Източник: Евростат (ако не е посочено друго)

2.3 Оценка по критериите от Копенхаген

Наличие на функционираща пазарна икономика

Наличието на функционираща пазарна икономика предполага либерализация, както на цените, така и на търговията и съществуването на действаща правна система, включително по отношение на имуществени права. Макроикономическата стабилност и консенсусът в обществото по провежданата икономическа политика стимулират функционирането на пазарната икономика. Добре развития финансов сектор и отсъствието на съществени бариери за влизане и излизане на пазара подобряват ефективността на икономиката.

Продължава подкрепата за средносрочната програма за икономическа реформа, както и за политиката на присъединяване към ЕС. Разумната фискална политика и пазарно ориентираната икономическа реформа са главните приоритети на правителството. Обявената от правителството политика е общо взето проведена, макар че някои от мерките за структурна реформа се забавят. През м. юли 2003 г. Международният валутен фонд успешно приключи третия преглед на двугодишното стенд-бай споразумение, договорено през м. февруари 2002 г. Преди прегледа беше внесен Меморандум за икономическата политика на правителството и на Българската народна банка, в който беше препотвърдена икономическата програма, основана на режима на валутен борд, предпазлива и гъвкава фискална политика, насочена към балансиран в средносрочен план бюджет, и ускорена структурна реформа за създаване на пълноценно функционираща и конкурентноспособна пазарна икономика. През м. август 2003 г. българските власти внесоха в Комисията последната си Предприсъединителна икономическа програма, съставена от министерството на финансите след консултации със социалните партньори, НПО, научните среди и различни държавни институции. В програмата се потвърждава поетият от правителството ангажимент за осъществяване на набелязаните от него реформи.

Макроикономическата стабилност позволява стабилен икономически растеж на БВП в реално изражение с темпове над 4% от 2000 г. насам. През последната година е отчетен реален ръст на БВП в размер на 4.8%, независимо от неблагоприятната глобална икономическа обстановка, а реалният ръст на БВП за първото полугодие на 2003 г. спрямо същия период на 2002 г. се оценява на 4.1%. Този растеж се дължи главно на динамично вътрешно търсене, докато приносът на нетния външнотърговски оборот е по-неутрален в сравнение с предходни години. През 2002 г. инвестициите нарастват в реално изражение с 9.3%, а делът на инвестициите от БВП е почти без изменение спрямо 2001 г. — 18.1% за 2002 г.

Дефицитът по текущия баланс намалява през 2002 г., но отново се влошава през първото полугодие на 2003 г. През 2002 г. дефицитът по текущия баланс възлиза на 4.7% от БВП в сравнение с 6.0% за 2001 г., което се дължи на по-ниското отрицателно салдо по търговския баланс, по-високите приходи в туризма, по-ниските лихвени плащания и по-високите текущи трансфери. За първото полугодие на 2003 г. обаче дефицитът по текущия баланс е около 5.2%

от прогнозирания размер на БВП, което е далеч повече от отчетеното за същия период на 2002 г. и се дължи най-вече на по-високия растеж на вноса спрямо износа и на по-високия дефицит по доходния баланс. Нетните постъпления на преки чуждестранни инвестиции в размер на 3.9% от БВП за 2002 г. спрямо 2.6% за 2001 г. отново са по-ниски от дефицита по текущата сметка, но по предварителни данни от платежния баланс за първото полугодие на 2003 г. тези постъпления почти се изравняват с пълния си размер за 2002 г. Независимо от това поради други нетни капиталови постъпления валутните резерви на централната банка продължават да растат до размер, равен на близо шестмесечната стойност на вноса на стоки и услуги, и продължават да поддържат доверието във валутния борд. Общият размер на външния дълг е намалял значително от 77% от БВП към края на 2001 г. на 70% от БВП към края на 2002 г., което се дължи на твърдата фискална политика, две операции по замяна на облигации „Брейди“ и обезценяването на щатския долар.

Безработицата намалява в резултат от разкриването на нови работни места, както в частния сектор, така и по линия на държавните схеми за заетост. Безработицата намалява със стабилни темпове от 19.2% през 2001 г. на 18.1% през 2002 г. (по определението на МОТ, Изследване на работната сила) в резултат, както от нарастването на заетостта, така и от намаляване числеността на работната сила. Регистрираните безработни са 13.2% през м. юли 2003 г., което е с повече от 4 процентни пункта по-ниско от отчетеното през същия месец на 2002 г. Нетното нарастване на броя на работните места може да бъде обяснено както с динамиката на развитие на частния сектор, където новосъздадените работни места превишават броя на съкращенията от реструктуриране, така и с финансираните от държавата схеми за заетост, на които се падат около една трета от новите работни места. Поради относително високата роля на активната държавна политика на пазара на труда, големия неформален сектор в икономиката и трудностите при установяване на заетостта в предимно дребното селско стопанство, действителната ситуация на пазара на труда все още трудно се поддава на оценка. За да бъдат намалени случаите на избягване на социално-осигурителните вноски, в началото на 2003 г. по-строго е наложено задължението на работодателите за регистриране на всички трудови договори и са въведени условни минимални размери на трудовото възнаграждение като база за осигурителните вноски по сектори. Тези усилия за намаляване на неформалната заетост подобряват базата на данъчното облагане и социалното осигуряване, и позволяват намаляване на ставките и на субсидиите за социално осигуряване. Наред с тях следва да бъдат предприети мерки за постигането на по-висока гъвкавост на пазара на труда и за намаляване на разходите за труд извън фонда работна заплата, така че да бъде засилено действието на твърде скования пазар на труда във формалния сектор.

Инфлацията продължава да спада. По (временния) хармонизиран индекс на потребителските цени средногодишно темпът на инфлация за 2002 г. е спаднал на 5.8% спрямо 7.4% за 2001 г. Спрямо същия месец на предходната година към края на 2002 г. инфлацията е 3.8% и спада на равнища под 2% през първото полугодие на 2003 г. поради ефекта на базата и намаляването на цените на вноса, както и умереното увеличение на заплатите. По-високите акцизи върху горивата и алкохола в началото на 2003 г. не са изцяло прехвърлени върху потребителските цени, а повишаването на цените на електроенергията,

централното отопление и телефонните разговори в началото на 2003 г. оказват умерено влияние върху темпа на инфлация. Общото годишно нарастване на административно определяните цени спада от върховата си стойност 29.5% през м. юли 2002 г. на 8.4% през същия месец на 2003 г. Без административно определяните цени инфлацията е 0.8% за м. юли 2002 г. и 0.2% за м. юли 2003 г.

България продължава да се придържа към режима на валутен борд, при който българският лев е фиксиран към еврото. Въведен през м. юли 1997 г., валутен борд е все така добре обезпечен с валутни резерви. Номиналните краткосрочни лихвени проценти се запазват до голяма степен стабилни през цялата 2002 г., докато в реално изражение стават отрицателни към края на същата година³. Широкият паричен агрегат М3 нараства с 19.6% в номинално изражение и със 17.6% в реално изражение за периода от м. юли 2002 до - м. юли 2003 г. Тъй като при валутния борд паричната маса се определя изключително от паричното търсене от страна на стопанските субекти, данните сочат, че икономиката се ремонетизира и се възстановява доверието в националната валута.

Запазва се твърдата фискална политика. Дефицитът по републиканския бюджет възлиза на 0.6% от БВП за 2002 г., а в плана за 2003 г. са заложили 0.7%. Към края на м. юли 2003 г. по консолидирания бюджет е отчетен касов излишък в размер на 1.8% от прогнозния БВП. Активната стратегия на управление на дълга, в т.ч. двете замени на облигации „Брейди“, както и обезценяването на щатския долар допринасят за солидното намаляване на общия държавен дълг от 66.4% от БВП към края на 2001 г. на 53.0% от БВП по оценка към края на 2002 г. Приета е нова законова уредба за държавния дълг, съгласно която държавата не може да поема нов дълг, ако делът на консолидирания общ държавен дълг от БВП превишава 60%. В данъчната политика се осъществява преход от преки към косвени данъци и намалява делът на държавния бюджет от БВП. В ход е реструктуриране на митническата и данъчната администрации в подготовка за създаването на Националната агенция по приходите, което вече води до нарастване на приходите. Вzeti са мерки за намаляване на бюджетните измами, в т.ч. чрез създаването на агенция за финансово разследване и засилването на контрола върху продажбата на акцизни стоки, както и затварянето на някои безмитни магазини. Към м. юли 2003 г. фискалният резерв на правителството, който може да бъде ползван при непредвидени обстоятелства, е нараснал до над 12% от БВП. В ход е финансова децентрализация, при която някои отговорности и средства се прехвърлят от централния към общинските бюджети.

Макроикономическата политика е адекватна. При липсата на инструменти на паричната политика и на възможност за изменение на номиналния валутен курс в условията на валутен борд, фискалната политика е главното средство за поддържане на макроикономическа стабилност. Твърдата фискална позиция — независимо от влошаващата се глобална икономическа среда — е целесъобразна за поддържане на доверието във валутния борд, избягване на по-нататъшното влошаване на дефицита по текущата сметка и постигане на по-нататъшен напредък в намаляването на държавния и външния дълг. Досега дефицитът по текущата сметка не е давал повод за загриженост, тъй като благодарение на него

³ По едномесечните л.п. за кредити и депозити, коригирани с инфлацията по ИПЦ.

са възможни по-високи капиталовложения, отколкото биха могли да бъдат финансирани само от вътрешните спестявания, а и дефицитът е бил отчасти компенсиран от нетните постъпления на преки чуждестранни инвестиции. За поддържане на външната конкурентноспособност по отношение на еврозоната като главен външнотърговски партньор на България, предвид известното реално поскъпване на българския лев спрямо еврото и с известен стабилизиращ ефект, са предприети умерени увеличения на заплатите в бюджетния сектор, който обикновено е база за политиката на доходите в частния сектор. Заплатите по трудови договори са нараснали с 5.6% в реално изражение през първото полугодие на 2003 г. спрямо същия период на предходната година, като нарастването в държавния сектор е малко по-ниско от това в частния сектор. Спазено е изискването на МВФ за максимално увеличение от 2% на фонда работна заплата в 60 държавни предприятия спрямо размера на фонда през третото тримесечие на 2002 г.

Постигнат е напредък в либерализацията на цените, особено що се отнася до енергетиката и далекосъобщенията, но процесът не е приключил. Административно определяни или регулирани са цените на тютюна, питейната вода, събиране на отпадъците, електроенергията, централното отопление, лекарствата, някои болнични и медицински услуги, пътническият железопътен транспорт, пощенските услуги и телефонните абонаменти и разговори в стационарната телефонна мрежа. Сегашното тегло на тези стоки и услуги в индекса на потребителските цени възлиза на 23% — известно увеличение от 22.4% за предходната година поради по-голямото им значение за потребителите. Макар че броят на административно ценообразуваните стоки и услуги не е намалял, в тази посока са предприети важни стъпки, особено що се отнася до енергетиката и далекосъобщенията. През м. юли 2003 г. е въведено средно увеличение с 15% на цените на електроенергията, с 10% на цените на централното отопление и с 14% — на градските телефонни разговори. Скокообразното увеличаване на цените в енергетиката се извършва в рамките на тригодишен график за покриване на себестойността в срок до 2004 г., благодарение на което ще бъде намалена държавната помощ за сектора и кръстосаното ценово субсидиране между промишлените и битовите потребители. Що се отнася до стационарните телефонни услуги, целта е да бъде намалено кръстосаното субсидиране на градските за сметка на междуградските и международните разговори предвид растящата конкуренция.

Постигнат е по-нататъшен напредък в развитието на частната собственост. Към м. юни 2003 г. 62.6% от всички заети лица по трудови договори работят в частния сектор спрямо 61.5% за предходната година. Делът на частния сектор от брутната добавена стойност нараства от 71.4% през 2001 г. на 72.7% през 2002 г. Сградният и поземленият фонд са преимуществено в частни ръце. През 2002 г. са сключени общо 275 приватизационни сделки и още 133 към края на м. август 2003 г., от които — 73 продажби на миноритарни пакети, като по този начин са приватизирани 82.3% от държавните активи към 1995 г., с изключение на инфраструктурата.

Приватизационната програма напредва по-бавно от очакваното. Последната голяма държавна банка - Банка ДСК - беше продадена през м. октомври 2003 г. През есента на 2002 г. бяха избрани преференциални купувачи за 80% от

националната тютюнева компания (*Булгартабак Холдинг*) и за 65% от националния монополист в далекосъобщенията (*БТК*), но - след дълги преговори с много процедурни проблеми - през м. септември 2003 г. решението за *БТК* още се чака, докато за *Булгартабак* е в процес на изготвяне нова приватизационна стратегия. Процедурните неясноти, като тези по отношение на *БТК* и *Булгартабак*, наистина разколебават потенциалните чужди инвеститори да участват в приватизацията на голямо българско дружество. През 2003 г., Агенцията за приватизация започна продажбата на миноритарни дялове от 11 големи дружества на фондовата борса. Те са групирани в два пула, единият от които обхваща енергийните дружества, а другият миноритарните дялове в *Държавния застрахователен институт (ДЗИ)*, *Параходство "Български морски флот ЕАД"*, плевенска фирма за геоложки проучвания за търсене на нефт и газ, *Булгартабак* и *БТК*. Миноритарните дялове на държавата в 425 предприятия бяха предложени на открит търг през м. юни 2003.

Влизането и излизането на пазара все още не функционират гладко, макар че наскоро предприетите мерки могат да подобрят положението. Съотношението на новорегистрираните дружества (включително и лица на свободна практика) в търговския регистър спрямо всички съществуващи дружества е бил 4.6% през 2001 г. и 3.4% през 2002 г. Същевременно, броят на заличените дружества е равен съответно на 0.7% през 2001 г. и 0.8% през 2002 г. Въпреки че тези цифри сочат висок, макар и намаляващ, нетен брой новосъздадени фирми, те могат да се дължат и на цялостния стопански цикъл и на недостатъчната строгост на процедурите за излизане от пазара. Влизането на пазара все още се затруднява от различни административни процедури, които забавят създаването на нови предприятия и ангажират значителни ресурси, както в търговските дружества, така и в публичната администрация. Много от лицензионните режими отпаднаха или бяха опростени и беше създаден достъпен в Интернет публичен регистър на всички изисквани лицензионни, разрешителни и регистрационни режими. През м. юни 2003 г., беше приет закон, установяващ общите принципи на административно регулиране и контрол, включващ принципа за мълчаливото съгласие, ако администрацията не реагира в рамките на предвидения срок, който ще влезе в сила от м. декември 2003 г.; той осигурява по-ясни правила и дава по-малки дискреционни права на администрациите по отношение на регулативните им решения. Законът установява, също така, списък от 39 дейности, за които се изисква лицензиране, като за всички останали дейности се изисква само предварителна регистрация и насърчава администрацията за въвеждане обслужване на принципа "на едно гише". Въпреки тези подобрения, все още широко разпространено е виждането, че създаването и управлението на фирми е затруднено, поради усложнените правила и основни недостатъци на административните органи и съдилищата. Що се отнася до излизането от пазара, процедурите по несъстоятелност са все още бавни. По данни на съдебната статистика, през 2002 г. има 432 висящи дела по несъстоятелност, останали от предходни години, открити са нови 1707 дела и 1740 дела са били приключени, така че в края на годината е имало все още 399 висящи дела. С цел ускоряване на процедурата по несъстоятелност, през м. юни 2003 г. са приети изменения на Търговския закон, съгласно които едно търговско дружество, което не извърши дължимо плащане в срок от 60 дни от настъпването на падежа му, ще се счита за изпаднало в неплатежоспособност.

Освен това са създадени специални съдебни състави на регионално ниво, които разглеждат изключително дела по несъстоятелност.

Упражняването на имуществените права остава затруднено в някои области. Бавните и неефективни процедури на съдебната система често възпират страните да отнасят споровете си до съда, което допринася за липсата на надеждни средства за упражняване на имуществените права. Постигнат е известен напредък по отношение на канализиране на административните процедури, но те все още пораждаат значителни разходи за частния сектор. Докато големите и чуждестранните фирми често успяват да преодолеят тези недостатъци на правната и нормативна уредба, като се обръщат направо към по-високите нива за вземане на решения, то по-малките или местните предприятия не винаги имат такава възможност. Въпреки измененията на законодателството в областта на правата, свързани с интелектуална собственост и фалшифицирането, действителното му прилагане все още е недостатъчно, по-конкретно по отношение на граничния контрол. Жилищната собственост е по-ясно дефинирана и пазарите функционират добре. След приключването на реституцията на земята през 2001 г., търговията със земеделска земя намаля по отношение на общия размер, но през 2002 г. отдаването на земя под аренда отбелязва рязко повишаване, въпреки че се отчита, че делът на необработваната земеделска земя е останал на стабилното ниво от една трета. Цените на земята като цяло са ниски и стабилни, въпреки че варират в зависимост от регионалните и местни условия. Цените на земеделската земя са ниски защото печалбите от селскостопанска дейност са ниски. Ето защо селскостопанските производители почти нямат достъп до кредитиране и не инвестират в селското стопанство, поради което печалбите остават ниски. Поради сходни причини собствениците на земя не желаят да продават, в очакване на по-високи цени на земята в бъдеще. Това се комбинира с високите разходи по сделките за продажба и покупка на земя, поради разпокъсаност на имотите и все още неефективни поземлени регистри.

Банковият сектор повишава ролята си на финансов посредник. Приватизацията на последната голяма държавна банка (*Банка ДСК*, бившата *Държавна спестовна каса*), която е втората по големина банка в страната, с дял от 12% от общите активи на търговските банки, приключи през м. октомври 2003 г. с продажбата на 100% от активите ѝ на една унгарска банка. Само две банки с публичен мандат, които заедно държат 2.4% от активите на търговските банки, са останали държавна собственост и не са предвидени за приватизация. За големината на страната, броят на банките - 34 - е доста голям, но секторът е доста концентриран, като 10-те най-големи банки държат пазарен дял от около 75%, измерен на база на няколко показателя. Повече от 80% от общата сума на активите на банковия сектор се притежават от чуждестранни собственици. Макар че кредитирането за частния сектор нарасна допълнително от 15% от БВП в края на 2001 г. на 19% от БВП в края на 2002 г., а общият размер на банковите активи от 41% от БВП на 45% от БВП, тези съотношения все още са доста ниски за една пазарна икономика. Банките поддържат политика на разумно кредитиране, както може да се види и от съотношението на капиталова адекватност, което макар и да е спаднало от 31% в края на 2001 г. на 25% в края на 2002 г., е високо според международните стандарти и поддържа системните рискове в банковия сектор в тесни граници. Въпреки големия ръст от 46% на

кредитите за нефинансови предприятия и домакинства за периода от м. юли 2002 г. до м. юли 2003 г., делът на нередовните кредити бележи само умерен ръст от 3.8% на 4.5% за периода от м. юни 2002 г. до м. юни 2003 г.⁴ Лихвените маржове между лихвените проценти по краткосрочните банкови кредити и депозити продължиха да спадат бавно от 10 пункта (2001 г.) на 9.7 пункта (2002 г.) поради нарасналата конкуренция между банките. Въпреки това, те са все още сравнително високи поради усреднения ефект от широкия диапазон на рисковите профили на кредитополучателите в страната.

Небанковият финансов сектор е все още на ранен етап на развитие. Фондовата борса остана недоразвита и отчита твърде нисък оборот, въпреки големия брой регистрирани дружества. Пазарната капитализация на регистрираните на Българската фондова борса дружества възлиза на около 6% от БВП през м. август 2003 г. Общият оборот на Българската фондова борса през 2002 г., съотнесен към пазарната капитализация в края на 2002 г. е 20%. През първата половина на 2003 г., правителството подобри положението чрез пускането на фондовата борса на части от по-големите приватизирани дружества и постепенното преминаване от чуждестранни към местни източници на финансиране на държавния дълг. В края на 2002 г. активите на пенсионните фондове възлизат на повече от 1% от БВП. Делът от БВП на brutния премиен доход на всички застрахователни дружества (от застраховки-живот и други застраховки) все още е доста нисък, в размер на 1.9% в края на 2002 г.

Беше засилен надзорът на финансовия сектор. През м. март 2003 г., започна да функционира нова, в голяма степен независима, Комисия за финансов надзор, която беше създадена чрез сливането на три различни комисии за надзор на небанковия сектор (ценни книжа, застрахователно дело и допълнително социално осигуряване); надзорът върху банковия сектор остава в централната банка. От м. януари 2003 г. Международните счетоводни стандарти станаха задължителни за банките и другите финансови институции и дружествата, търгувани на фондовата борса; всички останали дружества ще ги последват през 2005 г.

Способност за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили в рамките на ЕС

Изпълнението на този критерий зависи от наличието на пазарна икономика и стабилна макроикономическа рамка, която да позволява на икономическите субекти да вземат решения в условията на предвидимост. Критерият изисква и достатъчен човешки и физически капитал, включително и инфраструктура. Необходимо е държавните предприятия да се реструктурират, всички предприятия трябва да инвестират за повишаване на своята ефективност. Нещо повече, колкото по-голям достъп имат предприятията до външно финансиране и колкото по-успешно се реструктурират и правят нововъведения, толкова по-голяма ще бъде тяхната приспособимост. Като цяло, колкото по-висока е степенята на икономическа интеграция на дадена страна-кандидатка с ЕС преди присъединяването ѝ, толкова по-лесно ще е за нея да поеме задълженията,

⁴ Изчислени на база на заемите, които не са класифицирани като редовни или под наблюдение, (т.е. нередовни, съмнителни и на загуба) като процент от всички заеми. За същия период, делът на заемите, класифицирани "под наблюдение" е нараснал от 2.4% на 3.8%.

произтичащи от членството. Както обемът, така и гамата от продукти, търгувани с държавите-членки на ЕС, са свидетелство за тази интеграция.

България е постигнала достатъчна степен на макроикономическа стабилност и пазарните механизми действат достатъчно, за да позволят по-ефективно разпределение на ресурсите. В редовния доклад за 2002 г. България беше призната за функционираща пазарна икономика.

Необходими са по-нататъшни усилия за повишаване ефективността и качеството на системата на образованието. Като цяло, България разполага с добре образована и обучена работна сила, макар че страната страда от емиграцията на много от най-високо образованите си кадри. Въпреки че българите по традиция постигат високи резултати при международно оценяване по природоматематическите науки, през 90-те години резултатите се понижиха и продължава да стои проблемът за качеството на образованието по социалните науки. Налице е сериозен дефицит на инвестиции в училищата, произтичащ от сериозните ограничения на разходите за образование през първата половина на 90-те години от 6% - на около 4% от БВП оттогава насам, който е доста нисък процент, ако се сравнява с други страни. Освен това, има и ясно изразено разделение между градовете и селата по отношение на качеството на образованието и процентите на посещаемост на училищата. От друга страна, намаляващият брой на населението в училищна възраст, вследствие общия демографски спад, би трябвало да освободи ресурси за решаването на тези проблеми без значително увеличаване на държавните разходи. Наистина, правителството прилага стратегия за намаляване на неефективността на управлението на ресурсите и повишаване ефективността на разходите за образование. При сравнение на учебните години 2001/2002 и 2002/2003, броят на образователните институции и преподавателите е спаднал с 3%, което позволи увеличение на заплатите на преподавателите без значително увеличение на общия фонд работна заплата. Същевременно са нараснали нетните проценти на записване на учащи се, по-конкретно за горния курс на средното образование и на групата на 15-18-годишните, най-вероятно в резултат от трудното положение на младежите на пазара на труда. Недостигът на управленски умения, както и на добре подготвени кадри в съдебната система и държавната администрация, макар че положението се подобрява, оказва отрицателно влияние върху корпоративния сектор и перспективите за неговата конкурентноспособност. Като част от съдебната реформа бе въведена подобрена система и финансиране на правното образование. Разходите за Националния план за действие за заетостта 2003 г. ще бъдат 245 милиона евро (около 1.4% от БВП), които включват три пъти по-голяма сума от тази, изразходвана за активна политика на пазара на труда през 2002 г. Общият размер на разходите за изследователска и развойна дейност възлиза на 0.5% от БВП през 2000 г., от които около една пета бяха усвоени от стопанския сектор.

Възобновяването и увеличаването на основния капитал в частния и в държавния сектор постепенно напредва. Съотношението на брутно формирания основен капитал към БВП остава стабилно на 18% през 2002 г. Тази стойност, обаче може би е все още твърде ниска, за да обезпечи по-нататъшен висок темп на растеж и може да се увеличи още в една по-добра

бизнес среда. Съотношението на общото формиране на държавен брутен основен капитал към БВП е 3.1% през 2002 г., малко по-ниско от 3.5% през 2001 г. Нетният приток на преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) изигра важна роля във формирането на капитал в частния сектор, макар че те бяха по-ниски от предходните години при 3.1% от БВП през 2002 г., както поради световното икономическо положение, така и поради проблемите в приватизацията. Притокът на ПЧИ беше по-голям през първата половина на 2003 г., при приблизително 2.7% от БВП и вече договорените сделки с чуждестранни инвеститори предполагат, че до края на 2003 г. ще бъде постигнато значително по-високо ниво от 2002 г. Повече от половината от общия обем на ПЧИ се насочва към промишлеността; следващите по обем на ПЧИ сектори са търговията, финансите и туризмът.

Качеството на инфраструктурата е ниско, но бавно се подобрява. Транспортната инфраструктура е в процес на подобрене благодарение на усилията на българските власти и подкрепата на предприєдинителните фондове на ЕС и други международни организации. Общата дължина на железопътната и пътната мрежа остава непроменена. Информационната и далекосъобщителна инфраструктура е слаба, но може да се очаква да се подобри значително през следващите години с приватизацията на далекосъобщителния монопол и либерализацията на сектора. Постигнат е известен напредък в развитието на стационарната телефонна мрежа, но степента на цифровизация е все още ниска — едва 25.5% към края на 2002 г. Абонаментите за мобилните телефонни услуги — при наличието на два независими мобилни оператора и възможността за издаване на трети лиценз при приватизацията на стационарния далекосъобщителен монопол, се увеличават от 19% (2001 г.) на 33% (2002 г.) от общото население. Инвестициите в енергийната инфраструктура са ориентирани към улесняването на физическото разделяне на сектора на електроснабдяването, към повишаване на качеството за крайния потребител (на централното отопление) и свързване с мрежите на съседни страни. Местната инфраструктура, като например улична, канализационна и водоснабдителна мрежа, училищни сгради и пр. е все още в незадоволително състояние, тъй като общините не разполагат с достатъчно средства за инвестиции, защото фискалната децентрализация е едва започнала.

Преструктурирането на предприятията отбеляза допълнителен напредък в контекста на приватизацията, макар, че все още не е завършено, по-конкретно в мрежовите отрасли. Това важи особено за енергийния сектор, където енергийната ефективност е все още твърде ниска. В сектора на електроснабдяването са въведени разпоредбите за достъпа на трети лица, позволяващи 10 големи дружества да сключват двустранни сделки с 5 електропроизводствени предприятия, отговарящи на изискванията. Енергийният сектор привлича значителни частни инвестиции, включително чуждестранни инвестиции, като например рехабилитацията на ТЕЦ "Марица-Изток" III. Подготвя се приватизацията на седем регионални електроразпределителни дружества и на още няколко водоелектрически централи. Правят се инвестиции в централната топлофикация с оглед на постигането на по-ефективното използване на този вид енергия. По-конкретно, инсталирани са топломери, обхващащи около 92% от потреблението на топлинна енергия от топлофикацията в цялата страна, така че домакинствата могат да получават

индивидуални сметки, отговарящи на тяхното потребление. Преструктурирането на черната металургия е непълно, макар че са направени известни усилия да се осигури събирането на просрочените задължения за плащания към доставчици, към персонала, към данъчните и митнически власти. Българските власти са поискали да им бъде даден така наречения "гратисен период" по Европейското споразумение за асоцииране, през който, по изключение да бъде дадена държавна помощ на стоманодобивните дружества, която да спомогне за преструктурирането им. В сектора на далекосъобщенията, през м. септември 2003 г. приватизацията на монополния далекосъобщителен оператор все още не е приключена. Тъй като срокът на монопола върху стационарните връзки изтече в края на 2002 г., на трима оператори бяха дадени лицензи да влязат на този пазар, въпреки че измененията и допълненията на регулаторната рамка все още се дискутират в Народното събрание. Въпреки, че институционалното обособяване на железопътната инфраструктура и операторската дейност е правно завършено, което също сложи край на държавния монопол в железопътния транспорт, все още няма конкуренция. Получени са две искания от частни оператори, но все още не са дадени лицензи. Държавното железопътно дружество продължава да реализира загуби, които се покриват чрез субсидии, просрочване на плащания и авансово финансиране на услугите, предоставяни на големи дружества, но в по-малък мащаб през 2002 г., отколкото през 2001 г.

Относителното значение на селското стопанство за икономиката намалява. Делът на сектора на селското стопанство от брутната добавена стойност е намалял допълнително от 13.4% през 2001 г. на 12.5% през 2002 г. Докато делът на промишлеността (в т.ч. строителството) се запази на около 28%, услугите са се разраснали от 57.9% през 2001 г. на 59.7% през 2002 г. На базата на различна статистическа методология, Проучването на ЕС на работната сила, което определя секторната заетост по основната професия на респондентите, има нарастване на заетостта в селското стопанство от 9.7% (2001 г.) на 10.7% (2002 г.), намаление на заетостта в услугите от 57.6% (2001 г.) на 56.6% (2002 г.) и стабилен дял на заетостта в промишлеността.

Малките и средни предприятия (МСП) все още трябва да се справят с трудната бизнес среда. На предприятията (от нефинансовия сектор) с по-малко от 250 работници и служители се падат 68% от всички заети и 48% от добавената стойност през 2001 г. МСП са изправени по-конкретно пред трудните условия за стопанска дейност в България, в т.ч. недостатъци в административната и съдебната система, както и пред липсата на достъп до финансиране, информация и управленски умения. Голямото значение на сивата икономика прави конкуренцията по-тежка за тези МСП, които играят по правилата. Макар, че положението постепенно се подобрява, достъпът до кредити за много МСП е труден, защото банките поставят строги условия и високи лихви поради по-големите рискове, произтичащи от честата липса на подходяща счетоводна отчетност и слабата съдебна система. Няколко банки обаче, все повече се насочват към кредитиране на МСП, също и към въвеждане на програми за държавно подпомагане. Правителството е създадо гаранционен фонд за микрокредитиране и подготвя един или повече частно управлявани инвестиционни фонда с до 49% държавно участие в капитала.

*Държавата е намалила още повече прякото си участие в производствения сектор, но става по-активна в насърчаването на частните инвестиции. Приватизацията, търговската либерализация и строгата фискална политика бяха най-важните форми за намаляване на държавната намеса. Скрытите субсидии под формата на просрочени данъчни и социално-осигурителни задължения на предприятията, наблюдавани от МВФ, са намалели от 2.3% от БВП към края на 2001 г., на 1.3% от БВП към края на 2002 г., с тенденция за допълнително намаляване през 2003 г. Държавните предприятия с финансов риск се наблюдават внимателно и има напредък в тяхното реструктуриране. Миннодобивните, топлофикационните и ж.п. дружествата все още получават значителни суми държавни помощи за покриване на загубите, но държавните помощи в енергийния сектор намаляват паралелно с корекциите на цените и повишаването на ефективността. Новите разпоредби за държавните помощи и за защита на конкуренцията, влезли в сила през 2002 г., все още трябва да бъдат приложени ефективно и институциите се нуждаят от укрепване. Подготвя се нов закон за обществените поръчки, който да отговаря на достиженията на правото на Европейския съюз (*acquis*), тъй като правилата и решенията са все още непрозрачни и затрудняват конкурентното участие на чужди фирми. Правителството предприе една активна индустриална политика за допълнително насърчаване на частните инвестиции. Тя обхваща регионална карта за държавната помощ, която определя регионите, където на инвеститорите в определени сектори може да бъде дадена по-голяма държавна помощ и данъчна ваканция. Създава се Агенция за насърчаване на инвестициите за насърчаване и подпомагане на потенциални инвеститори.*

Външнотърговската интеграция на българската икономика е голяма, но е намаляла в относително изражение. Поради големия ръст в България, по-ефективните митнически органи и спадът в световната търговия, общата отвореност на икономиката, преценявана по търговията със стоки и услуги в процентно изражение от БВП, се е понижила от 55.6% (2001 г.) на 53.1% (2002 г.) при износа и от 63.2% (2001 г.) на 59.7% (2002 г.) при вноса. Най-важният експортен продукт на страната е туризмът. Приходите от него, съгласно отчетеното в платежния баланс възлизаха на 8.4% от БВП през 2002 г. и бяха подобни през 2003 г., до голяма степен незасегнати от общите световни проблеми в този сектор. Бяха сключени нови споразумения за свободна търговия със страните от Западните Балкани. Бяха договорени допълнителни отстъпки във взаимната търговия със селскостопански продукти по Европейското споразумение. Стойността на стоковата търговия с ЕС възлиза на 52.9% от общата търговия през 2002 г., едни пункт повече отколкото през 2001 г. Износът на стоки за ЕС се състои главно от нерафинирана мед, течни горива, желязо, изделия на обувната промишленост, текстилни изделия и конфекция; най-важният внос от ЕС са автомобили и фармацевтични продукти. Сред държавите-членки на ЕС, Италия, Германия и Гърция са главните направления на българския износ, а сред страните извън ЕС, това са Русия (само внос) и Турция. През 2002 г. започна реформа за усъвършенстване дейността на митническите служби, също с оглед на изграждане на необходимия административен капацитет за обезпечаване на отворена външнотърговска политика, поради предишните усложнени и противоречиви процедури, особено по отношение на събирането на ДДС и акцизните мита. Това може би отчасти обяснява защо, независимо от големия ръст на БВП, има само изненадващо

скромно нарастване на вноса през 2002 г., защото стана по-труден недекларираният внос, който подбиваше местните доставчици и може да е бил само частично отчитан в статистиката по-рано.

Въпреки силното реално ефективно поскъпване на националната валута, международната конкурентоспособност на българската икономика бе подкрепена от нарастването на производителността. Реалното поскъпване на българския лев към еврото, поради разликата през последните 12 месеца на средната инфлация на потребителските цени между еврозоната и България, проявява тенденция на спад и достигна -0.1% през м. юли 2003 г. Между първото тримесечие на 2002 г. и първото тримесечие на 2003 г., реалните разходи за единица труд останаха почти стабилни, тъй като промените в реалните трудови възнаграждения съответстваха приблизително на промените в производителността на труда. Поскъпването на националната валута за периода от м. юни 2002 г. до м. юни 2003 г. е 8.0%, в по-голямата си част в резултат на обезценяването на щатския долар, на който се пада повече от половината тежест при изчисляването на индекса.¹

2.4 Обща оценка

България е функционираща пазарна икономика. Тя би била в състояние да се справи в краткосрочна перспектива с конкурентния натиск и пазарните сили, действащи в Европейския съюз, при условие че продължи да изпълнява програмата за реформи, за да отстрани оставащите трудности.

Българската икономика е постигнала висока степен на макроикономическа стабилност, благодарение на една добра “комбинация от политики” в резултат на режима на валутен борд, строга фискална позиция и модернизация в сферата на заплащане. Икономическата стабилност и добрият напредък в структурните реформи позволяват пазарните механизми да осигуряват по-ефективно разпределение на средствата, което при отсъствието на номинален обменен курс като средство за корекции, представлява основата за един процес на устойчиво развитие. Това в особена степен важи за нарастващата роля на частния сектор чрез приватизация, намаляването на държавните помощи, положителното развитие на банковия сектор и някои подобрения в регулаторната среда.

Необходимо е обаче по-нататъшно подобряване на гъвкавостта на стоковите и трудовите пазари. По-специално, трябва да се подобри ефективността на административната и на съдебната система, така че икономическите субекти да могат да вземат решения в условията на стабилност и предвидимост и да им се осигурява по-добра възможност да налагат спазването на правата им на собственост. Необходимо е да се завърши приватизационната програма. Нормативните актове и административните процедури, които засягат предприятията, трябва допълнително да се оптимизират, за да осигурят по-жизнеспособни условия за малките и средни предприятия. Необходимо е да се осъществи по-нататъшен напредък в преструктурирането и либерализацията на мрежовите индустрии, за да се намалят субсидиите, да се повиши качеството и

¹ Източник: Българска народна банка

да се даде възможност за намаляване на цените на техните услуги. Осъществяването в момента намаляване на безработицата следва допълнително да се подкрепи чрез насочване на вниманието към трудностите на пазара на труда и чрез подобряване на образователната система. Прилагането на тези мерки за реформи следва да допринесе за постигането на по-високи равнища на частни и публични инвестиции, което от своя страна ще способства за постигането на устойчиво развитие и конкурентноспособност в ЕС.

3. Способност за поемане на задълженията, произтичащи от членството

В този раздел се разглежда въпросът за способността на България да изпълнява задълженията, произтичащи от членството, т.е. правната и институционална рамка, известна като *acquis*⁵ – достижения на правото на ЕС, посредством която ЕС постига своите цели. Наред с оценка на съответното развитие след Редовния доклад за 2002 г., този раздел се стреми да предостави цялостна оценка на способността на България да изпълнява задълженията, произтичащи от членството и на това, което остава да бъде свършено. Той съдържа също така за всяка от преговорните глави, обобщена оценка на степента, до която са изпълнени поетите задължения по време на преговорите, както и обзор на предоставените преходни договорености.

Този раздел е структуриран в съответствие със списъка от 29 преговорни глави и включва оценка за административния капацитет на България за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в техните различни аспекти. В отделен раздел се разглежда напредъкът на България в превода на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) на официалния език на страната.

През м. декември 1995 г. Европейският съвет в Мадрид обърна внимание на необходимостта от създаване на условия за постепенно, хармонично интегриране на страните-кандидатки, по-специално чрез приспособяване на административните им структури. Разглеждайки тази тема, в План 2000 Комисията подчертава важността на ефективното въвеждане на правото на Общността в националните законодателства, и още по-голямото значение на неговото правилно прилагане на място чрез подходящите административни и съдебни структури. Това е важно предварително условие за изграждането на взаимното доверие, което е задължително за бъдещото членство.

През м. декември 2002 г. Европейският съвет в Копенхаген отново подчерта важността на съдебната и административната реформа в страните-кандидатки, като посочи, че това ще способства за ускоряване на цялостната подготовка за членство. Въз основа на оценката за административния капацитет на България, направена в Редовния доклад за 2002 г., настоящият доклад се стреми да навлезе в по-голяма дълбочина и подробности, като се съсредоточава върху основните административни структури, които са необходими за прилагането на различните аспекти на достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

В Становището си от 1997 г. относно кандидатурата на България за членство в ЕС, Комисията направи следното заключение:

“Въпреки постигнатия напредък, България нито е въвела, нито е възприела основните елементи на достиженията на правото на ЕС (acquis), по-специално по отношение на вътрешния пазар. Поради това не е сигурно, дали България ще е в състояние да поеме задълженията във връзка с членството в средносрочен план. В допълнение ще са необходими

⁵ Описание на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) за всяка глава може да се намери в Становището на Комисията от 1997 г. относно кандидатурата на България за членство в ЕС.

значителни усилия в областта на околната среда, транспорта, енергетиката, правосъдието и вътрешните работи, както и в селското стопанство. По-общо казано, ще е необходима значителна административна реформа, ако България желае да има структури за ефективно прилагане и изпълнение на достиженията на правото на ЕС (acquis).”

В Редовния доклад за 2002 г. Комисия констатира, че:

“От Становището през 1997 г. насам България е постигнала добър напредък в повечето области на достиженията на правото на ЕС (acquis). Тя поддържа общо добро темпо на привеждане в съответствие на законодателството през този период и постигна напредък в развиването на административен капацитет, макар и с по-бавни темпове.

През последната година България продължи да отбелязва напредък по отношение на привеждането в съответствие на законодателството и по отношение на административния капацитет, като ускори усилията си в областта на съдебната реформа.

Като цяло, и с оглед на поставената като цел дата за присъединяване, България е постигнала приемлива степен на привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (acquis) в много аспекти. Отбелязва се развитие и на административния капацитет, макар че все още са необходими значителни по-нататъшни усилия. Следва да се обърне по-голямо внимание на това как ще се прилагат и спазват законите. В тази връзка е необходимо да се поддържа напредъка в областта на публичната администрация и съдебната реформа.

Що се отнася до вътрешния пазар, България е постигнала допълнителен напредък в повечето области. В областта на свободното движение на стоки напредъкът е продължил с внасянето на изменения и допълнения в Закона за стандартизацията, които премахват конфликтите на интереси между стандартизационни и регулиращи функции и/или сертификация. Все още са необходими значителни усилия за укрепване на административната инфраструктура за стандартизация и сертификация и на системите за национална оценка на съответствието и за надзор на пазара. Новият Закон за обществените поръчки е допълнителна стъпка към прилагането на достиженията на правото на ЕС (acquis), но все още не е приведен в пълно съответствие. Необходимо е да се гарантира това, както и прилагането на закона, в съответствие с принципите на достиженията на правото на ЕС (acquis). По отношение на безопасността на храните в националното законодателство са въведени значителен брой нормативни актове, но са необходими усилия за гарантиране на правилното прилагане и спазване на достиженията на правото на ЕС (acquis). Все още е необходимо укрепване на административния капацитет, предимно в областта на модернизацията и акредитирането. В областта на свободното предоставяне на услуги България е развила стабилни практики за банков надзор. Тя е постигнала добър напредък в прилагането на достиженията на правото на ЕС (acquis)

в областта на банковото дело, но е отбелязала по-малък напредък в областта на застраховането и ценните книжа. Създаването на Консултативен съвет за надзор във финансовия сектор е допълнителна крачка в правилната посока. България е отбелязала напредък в привеждането на законодателството си в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на защитата на данните, но трябва да гарантира пълно съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и да предприеме стъпки за осигуряването на административен капацитет за неговото прилагане и спазване.

Дружественото право е допълнително приведено в съответствие, но все още е необходимо да се приведе в пълно съответствие с елементите на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), особено по отношение на придобиването, сливането и разделянето на дружества. Постигнати са по-нататъшни подобрения на нормативната уредба за защита на правото на интелектуална и индустриална собственост, но е необходимо да се предприемат стъпки за гарантиране на прилагането ѝ по границите и за обучение на правоприлагащите и съдебните органи в решаването на проблеми в областта на защитата на правото на интелектуална и индустриална собственост. В областта на политиката на конкуренцията е постигнат важен напредък с влизането в сила на Закона за държавните помощи. Необходими са допълнителни усилия за развиване на надеждна практика в прилагането на законодателството за държавните помощи. По отношение на антимонополната политика, в общи линии българското законодателство е в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). България трябва да продължи да изгражда практика на ефективно прилагане и спазване на правилата. Необходимо е отблизо да се следи реструктурирането на стоманодобивния отрасъл.

За нуждите на митниците и данъчните органи България все още трябва да разработи информационни системи, които да позволяват обмен на данни с ЕС. По отношение на укрепването на административния капацитет, осъществяването на реформи в митниците напредва, но се отбелязва ограничен напредък в реформата в данъчната администрация.

България е отбелязала напредък в привеждането на законодателството си в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на далекосъобщенията. Усилията следва да се съсредоточат върху завършване на въвеждането в националното законодателство, ускоряване на ефективното прилагане и подобряване на капацитета на регулаторния орган.

В областта на селското стопанство е отбелязан добър напредък в сближаването на законодателството в областта на ветеринарното и фитосанитарното дело. Все още са необходими по-нататъшни усилия за въвеждане в националното законодателство на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Въпреки това ще са необходими значителни усилия за развиване на необходимите административни, инспекционни и контролни механизми, по-специално за гарантиране на изпълнението на ветеринарно-хигиенните контролни стандарти. Продължава напредъкът в областта на

рибарството, но България трябва да предприеме по-нататъшни мерки за осигуряване на пълно съответствие с хигиенните и здравни изисквания на ЕО.

В областта на социалната политика и заетостта е постигнат известен напредък, но все още остава да се извърши значителна работа по въвеждането в националното законодателство на нормативни актове в областта на трудовото право, равните възможности, политиката на недискриминация и здравословни и безопасни условия на труд. Необходимо е да се насърчава социалния диалог в съответствие с практиката на ЕО.

Що се отнася до регионалната политика, България е отбелязала напредък в подготовката за провеждане на структурни политики с приемането на стратегия за структурните фондове, която изяснява институционалната структура за структурни помощи и кохезионен фонд. България трябва да съсредоточи усилията си върху укрепване на капацитета за бъдещото прилагане на структурни фондове в ключови министерства, в т.ч. подходящи механизми за контрол, наблюдение и оценка. България все още трябва да изготви последователен план за развитие съгласно изискванията на регламентите за структурните фондове и да ги включи в националната бюджетна рамка и в рамката за определяне на политики.

С приемането на Закона за опазване на околната среда България продължи да въвежда достиженията на правото на ЕС (acquis) в областта на околната среда. Необходими са усилия за изготвяне на планове за осъществяване и финансови стратегии съгласно конкретни директиви относно инвестициите в областта на околната среда, както и за по-нататъшно изработване на механизми за наблюдение и контрол на ефективното им прилагане. Прилагането остава голямо предизвикателство, както и необходимостта от повишен административен капацитет и разходите за постигане на съответствие.

България продължи да бележи напредък в привеждането на законодателството си в областта на транспорта в съответствие с достиженията на правото на ЕС (acquis), предимно в областта на автомобилния и железопътния транспорт. Необходимо е да се укрепят новосъздадените административни структури. По отношение на морския транспорт, ниската степен на безопасност на българската флота продължава да буди загриженост.

България ускори напредъка в осъществяването на реформата в енергийния отрасъл, в който реструктурирането се извършваше бавно през предишните години. Приета беше нова национална енергийна стратегия. Създадена беше нормативна база за отваряне на пазара и в момента се подготвя приватизацията на разпределителните дружества. Сега България трябва да определи ясни графици за реструктурирането на енергийния отрасъл. България трябва да спазва поетите ангажименти за закриване на АЕЦ Козлодуй и да гарантира висока степен на ядрена безопасност.

В областта на правосъдието и вътрешните работи в повечето области България е постигнала напредък в привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (acquis). Тя прие план за действие за приемането на шенгенските изисквания. Въпреки това, все още са необходими значителни усилия за укрепване на капацитета за прилагане.

С влизането в сила на новия Закон за общественения вътрешен финансов контрол и новия Закон за сметната палата беше постигнат значителен напредък в укрепването на финансовия контрол. Сега България следва да съсредоточи вниманието си върху укрепването на необходимите институционални структури, в т.ч. защитата на финансовите интереси на ЕО.

Все още е необходимо България да полага постоянни усилия за развиването на достатъчен административен и съдебен капацитет, за да прилага и спазва достиженията на правото на ЕС (acquis). Необходимо е също да продължи хоризонталната реформа на публичната администрация, по-специално тя трябва да се съсредоточи върху развиването на способността да бъде част от вътрешния пазар и да прилага достиженията на правото на ЕС (acquis) в области като селското стопанство, околната среда и регионалната политика. Също така са необходими по-нататъшни усилия за изграждане на необходимия административен капацитет, за да се гарантира стабилно и ефективно управление на фондовете на ЕО.”

3.1 Главите по достиженията на правото на ЕС (acquis)

Както беше посочено, следващият по-долу преглед на способността на България да поеме задълженията, произтичащи от членството, следва структурата на списъка от 29 преговорни глави. Съответно, настоящият раздел започва с оценка на напредъка, свързан с така наречените “четири свободи” - стълбове на вътрешния пазар и продължава със систематичен преглед на напредъка по всяка от главите, като обхваща всички аспекти на достиженията на правото на ЕС (acquis), включително секторните политики, икономическите и фискални въпроси, регионалната политика, околната среда, правосъдие и вътрешни работи, външна политика и финансови въпроси.

Глава 1: Свободно движение на стоки

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

В областта на **хоризонталните и процедурни мерки** бяха предприети редица законодателни и административни мерки, насочени по-специално към разграничаване на дейностите по сертификация (които сега се изпълняват от Агенция “Сертификация и изпитване”) от дейностите по акредитация (които сега се изпълняват от Българската служба за акредитация). През м. септември 2002 г. беше изменен и допълнен Законът за техническите изисквания към продуктите чрез внасянето на изменения и допълнения в предишните членове относно високорисковото оборудване. На Държавната агенция по метрология и

технически надзор беше поверено даването на разрешение на органи за оценка на съответствието. Добре напредна работата по привеждане на **специфичното секторно законодателство** в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). В областите, обхванати от *директивите от “новия подход”*, бяха приети допълнителни нормативни актове с цел въвеждане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно неавтоматични претеглящи инструменти, електрическо оборудване, предназначено за употреба в определени граници на напрежение, оборудване под налягане, както и радио и далекосъобщително терминално оборудване.

В секторите, обхванати от *директивите от “стария подход”*, може да се отбележи по-нататъшен напредък. Изменението на приетия през м. декември 2002 г. Закон за лекарствата и аптеките в хуманната медицина и изменението на приетия през м. септември 2003 г. Закон за ветеринарномедицинската дейност представляваха по-нататъшно привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), предимно по отношение на защитата на данните за фармацевтични продукти. Постигнат беше напредък и във въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на козметиката и моторните превозни средства с приемането на законодателство за типово одобрение на нови моторни превозни средства и техните ремаркета.

Значителен напредък беше отбелязан в законодателството в областта на храните (вж. също Глава 7 – Земеделие). Бяха приети няколко нормативни акта относно меда, захарите, плодовите напитки, диетичните храни, специализираните храни, какаото, нискокалоричните диети за намаляване на теглото, бързо замразените храни, тютюна и конфитюрите, които въвеждат повечето от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) до 2000 г.

Добър напредък беше постигнат в областта на метрологията чрез въвеждането на законодателство за мерните единици, предварително опакованите продукти и бутилките, използвани като измервателни съдове, с което се целеше въвеждане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тези области. Създаден беше Национален институт по метрология.

През м. май 2003 г. беше прието ново законодателство за условията и реда за осъществяване на надзор на пазара. В съответствие с извършено изменение и допълнение на Закона за митниците от м. април 2003 г. (вж. също Глава 25 – Митнически съюз) беше подобро сътрудничеството между митническите органи и органите за надзор на пазара.

В нехармонизираната област, в българското законодателство все още не е въведен принципът на взаимното признаване на съответствието. Извършен беше аналитичен преглед на законодателството в нехармонизираната област, за да се провери, дали законодателството е в съответствие с принципа за свободно движение на стоки. България заявява, че по време на аналитичния преглед не са установени никакви важни пречки.

Не са приети никакви нови разпоредби за въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на предметите с културна стойност. През м.

октомври 2002 г. влязоха в сила измененията към Закона за контрол над взривните вещества, огнестрелните оръжия и боеприпасите.

В областта на **обществените поръчки** все още не е приет новият закон и административната структура остава незадоволителна.

Обща оценка

Законът за техническите изисквания към продуктите въвежда принципите на новия и глобален подход в българския правен ред и създава правната основа за приемането на специфични директиви от “новия подход”. Законът все още се нуждае от известни допълнителни технически изменения, предимно по отношение на марковката **СЕ (ЕО)**.

До края на 2002 г. общият брой на въведените европейски стандарти беше 5 880, което съответстваше на 52% от стандартите. Този ускорен темп на въвеждане на стандарти следва да се запази, за да се постигне въвеждането на 80% от европейските стандарти, които са необходими за членство в CEN и CENELEC през втората половина на 2004 г., както се предвижда от българските власти.

В по-голямата си част функциите по регулиране, акредитация, сертификация и надзор на пазара са добре разграничени. Националният орган за акредитация е Изпълнителната агенция “Българска служба за акредитация” (БСА) към Министерството на икономиката. От 2001 г. тя е пълноправен член на Европейската служба по акредитация (ЕСА) и е в процес на подписване на многостранни споразумения в областта на акредитацията за сертифициране на система за качество и за сертифициране на персонал. Националният орган за стандартизация е Българският институт по стандартизация (БИС), който функционира от м. септември 2002 г. и има статут на самостоятелно юридическо лице на подчинение на Министерския съвет. Той трябва допълнително да се укрепи, за да отговаря на всички изисквания за членство в CEN и CENELEC. Изпълнителната агенция “Сертификация и изпитване” (ИАСИ) е създадена на подчинение на Министерството на икономиката (което би могло да породя конфликт на интереси между нея и БСА, тъй като последната също е на подчинение на Министерството на икономиката). В средносрочен план тя трябва да стане самостоятелно юридическо лице по Търговския закон. От м. май 2003 г. Държавната агенция по метрология и технически надзор (ДАМТН) отговаря от една страна за определянето на органите за оценка на съответствието, а от друга страна, за надзор на пазара в секторите от “новия подход”, с изключение на медицинската апаратура и строителните продукти, за които отговорните органи са Министерството на регионалното развитие и благоустройството (строителни продукти) и Агенцията по лекарствата (медицинска апаратура).

Въпреки напредъка, българската мрежа за оценка на съответствието все още не е напълно развита, за да отговаря на изискванията на приложимите процедури за оценка на съответствието. За момента ДАМТН е дала разрешение на шест органа (два за газови уреди, два за електромагнитна съвместимост и два за играчки).

В областта на храните, където са въведени достиженията на правото на ЕС (*acquis*) до 2000 г., сега България трябва да продължи с въвеждането на приетите след 2001 г. достижения на правото на ЕС (*acquis*) и на най-новото законодателство в областта на храните. България следва да подобри институционалния си капацитет, за да оптимизира хоризонталните институции, да увеличи програмите за обучение, да въведе принципите на анализ на опасностите в критични контролни точки (НАССР), да модернизира и акредитира лабораториите и да увеличи обхвата на анализите в лабораториите. България е започнала да засилва работата в тези области, но са необходими по-нататъшни усилия. Необходими са повече усилия за гарантиране на подходящ контрол на генетично модифицирани и нови храни. България все още не е премахнала санитарните разрешителни за внос.

В областта на обществените поръчки положението продължава да е незадоволително. Изготвените проектозаконови все още съдържат недостатъци, които трябва да се премахнат, за да се постигне пълно съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). В областта на определянето на политики, законотворчеството, координацията и осигуряването на оперативна подкрепа, наблюдението и контрола е налице слаба административна структура на централно равнище. Необходими са по-нататъшни усилия, за да се гарантира пълно съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и да се създаде независим орган с ясно определен статут, функции и квалифициран персонал, който да може ефективно да прилага националното законодателство в областта на обществените поръчки, като извършва дейности по наблюдение, преразглеждане и справки.

Заклучение

От миналогодишния Редовен доклад насам България продължи да бележи добър напредък в областта на свободното движение на стоки, включително в такива области като храни и лекарствени продукти.

Привеждането в съответствие на законодателството и административния капацитет в областта на промишлените продукти стабилно се подобряват. Въпреки това, все още е необходимо допълнително да се подобри цялостният административен капацитет, по-специално по отношение на надзора на пазара, безопасността на храните и метрологията. България трябва спешно да преодолее закъсненията в привеждането в съответствие с правилата на ЕС за обществените поръчки. Необходими са усилия и по отношение на създаването на независим орган, който би гарантирал ефективното прилагане на правилата.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала никакви преходни договорености в тази област. Тя спазва повечето от поетите ангажименти в хода на преговорите по тази глава, но се отбелязва закъснение в прилагането на правилата на ЕС за обществените поръчки.

Глава 2: Свободно движение на лица

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

Може да се отчете известен напредък по отношение на **взаимното признаване на професионални квалификации**. Целта на приетите през 2002 г. изменения в Закона за професионалното образование и обучение е да се проведе ясно разграничение между академичното и професионалното признаване. Законът за камарите на архитектите и инженерите в инвестиционното проектиране, приет през м. февруари 2003 г., определя структурата, организацията и дейността на Камарата на архитектите и общите условия за признаване на професионална квалификация.

В областта на **гражданските права**, беше изменен Законът за министерството на вътрешните работи, с оглед създаването на специална дирекция "Миграция", която да осъществява контрол върху режима за пребиваване на чужденците и да издава разрешения за пребиваване.

По отношение на **свободното движение на работници** няма конкретно развитие, което да бъде докладвано. Продължи подготвителната работа за подпомагане участието на България в системата на Европейската служба по заетостта (EURES).

България продължи да задълбочава двустранните отношения с оглед бъдещото **координиране на въпроси, свързани със социалното осигуряване**, като в ход е подготовката на двустранни споразумения с Австрия, Полша, Кипър и Хърватска, обхващащи здравното осигуряване, пенсиите, обезщетенията при безработица и семейните издръжки.

Обща оценка

С определянето на регулираните професии в закона за висшето образование с измененията от м. май 2002 г., България постигна известен напредък в хармонизирането с разпоредбите относно взаимното признаване на квалификации, по-специално по отношение на архитектите. Независимо от това, принципите на общата система за признаване все още не са въведени и следователно, изпълнението и прилагането на *acquis* е на доста ранен етап. Другите нерешени въпроси включват привеждането в съответствие със законодателството на ЕС по отношение на адвокатите, лекарите, медицинските сестри, фармацевтите, ветеринарните лекари и търговските посредници.

Необходима е по-нататъшна работа, за да се гарантира, че към датата на присъединяване българското законодателство ще бъде приведено в съответствие с правилата на ЕС, по-специално по отношение на изискванията за гражданство, местоживее и владее на език. Необходимо е да продължи мониторингът на законодателство, свързано с взаимното признаване, за да се гарантира разграничаването на академичното от професионалното признаване и да се предвидят опростени процедури, позволяващи свободното предоставяне на услуги. По отношение на професионалните квалификации, придобити преди хармонизацията, България трябва да продължи да предприема мерки, които да гарантират, че всички български лица с професионална квалификация, към датата на присъединяване, ще са в състояние да отговарят на изискванията, поставени от директивите. В останалите случаи, учебните програми и

обучението ще се нуждаят от коригиране за осигуряване на пълно съответствие със секторните директиви.

България е постигнала напредък в сближаването с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), по отношение на правата на гражданите. Независимо от това, с неотдавнашните изменения в Конституцията не беше транспонирано европейското законодателство относно изборните права, и за пълно въвеждане на *acquis* в тази сфера ще са необходими последващи изменения.

В областта на свободното движение на работници, България засили административния си капацитет, но е необходимо да се положат допълнителни усилия за осигуряване пълното въвеждане и прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) към датата на присъединяване, включително социалното и културно интегриране на работниците-мигранти и техните семейства.

По отношение на бъдещото участие в системата на Европейската служба по заетостта (EURES), усилията трябва да продължат, особено по отношение на езиковото обучение.

С оглед бъдещото координиране на системите за социално осигуряване, България трябва да гарантира, че към момента на присъединяване ще е достигнала нивото на финансова стабилност, необходимо за посрещане на допълнителните разходи, свързани с прилагането на разпоредбите на Общността, в частност в областта на здравното осигуряване. Към момента на присъединяването, България трябва да е развила административните си структури, по-конкретно чрез обучение и увеличаване на броя на служителите, ангажирани с прилагането на тези разпоредби. Наред това, България се насърчава да продължи да полага усилия за сключването на двустранни споразумения в областта на социалното осигуряване, в частност с държавите-членки, тъй като те по принцип се основават на правилата на ЕС в тази област.

Заключение

От миналогодишния доклад България е постигнала ограничен напредък относно хармонизирането с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област. Продължи укрепването на административните структури.

За постигането на пълно съответствие е необходима значителна по-нататъшна работа, по-конкретно в сферата на взаимното признаване на квалификации (особено по отношение на учебните програми и изисквания), както и наличието на необходимите административни органи към момента на присъединяване, с оглед изпълнение на изискванията за пълно прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), включително по отношение на бъдещото координиране на системите за обществено осигуряване. Допълнителни усилия трябва да бъдат положени за осигуряване на съответствието на българското законодателство с правилата на ЕС относно гражданството, местоживеенето и езика.

Преговорите по тази глава бяха временно приключени. България не е поискала предоставянето на преходен период в тази област. България прие предложения от ЕС преходен период по отношение на свободното движение на работници.

Ограничения за движението на работници от България към ЕС ще се прилагат за период от минимум две години от датата на присъединяването и могат да останат в сила за максимум седем години. Като цяло България изпълнява ангажиментите, които е поела в преговорите за присъединяване по тази глава.

Глава 3: Свободно предоставяне на услуги

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

В областта на **правото на установяване и свободата на предоставяне на услуги** България постигна значителен напредък по отношение на общия недискриминационен режим за национално третиране на чужди граждани и компании, извършващи стопанска дейност в България. Бяха изменени известен брой закони, регламентиращи правото на установяване: Законът за чужденците (включително подзаконовите актове по неговото прилагане) и се премахна изискването за разкриване на 10 работни места за български граждани, като условие за получаването на разрешение за постоянно пребиваване; Законът за контрол на външнотърговската дейност с оръжие и със стоки и технологии с възможна двойна употреба; и Законът за камарите на архитектите и инженерите в инвестиционното проектиране.

В областта на **финансовите услуги**, през м. декември 2002 г. беше изменен и допълнен Законът за гарантиране на влоговете в банките. Банкови влогове до 15 000 лв. (приблизително 7 500 евро) ще се гарантират от държавата в случай на изпадане на банката в несъстоятелност. През м. септември 2002 г. беше изменен и Законът за банките. Целта на измененията е подобряване на прозрачността на акционерната собственост и структурата на банките. Наред с това, бяха въведени и няколко разпоредби относно изискванията за надеждност, свързани с усъвършенстване на определенията за капиталова база и валутен риск.

През м. октомври 2002 г. беше изменен Законът за застраховането, като се въведоха отделни разпоредби от второ и трето поколение достижения на правото на ЕС (*acquis*). В изпълнение на ангажиментите на България, беше увеличен размерът на обезщетението за отговорност на трето лице в областта на автомобилното застраховане. Бяха изменени подзаконовите актове по прилагането на Закона за публичното предлагане на ценни книжа.

Българската народна банка получи по-широки правомощия за установяване на самоличността и пригодността на преките и косвени акционери на банките. През м. януари 2003 г. беше приет Закон за комисията за финансов надзор, насочен към осигуряването на единен надзор на застрахователните и пенсионните фондове и фондовете за ценни книжа.

По отношение на **защитата на личните данни**, през м. септември 2002 г. България ратифицира Конвенцията на Съвета на Европа за защита на лицата по отношение на автоматичната обработка на личните данни.

По отношение на **информационното общество**, през м. юни 2003 г. България ратифицира Европейската конвенция за законовата защита на услуги, базирани на или представляващи условен достъп.

Обща оценка

В областта на правото на установяване и свободата на предоставяне на услуги, измененията, в частност в Закона за чужденците, са добра стъпка към премахване на дискриминацията. Независимо от това, Законът за чуждестранните инвестиции продължава да поставя изискване за разрешение за постоянно пребиваване по отношение на гражданите на ЕС, които желаят да упражняват стопанска дейност в България. Необходими са изменения и в Закона за хазарта за премахване на дискриминационните изисквания във връзка с инвестициите и разкриването на работни места. България трябва да довърши аналитичния преглед на цялото законодателство, имащо отношение към тази материя, с цел идентифициране и премахване на разпоредбите с дискриминационен ефект по отношение на правото на установяване и свободното предоставяне на услуги. Доклад за резултатите от аналитичния преглед трябва да бъде представен на Комисията.

По отношение на банковите услуги, след последния доклад бяха положени усилия, но трябва още да се работи по транспонирането на европейското законодателство относно електронните пари, капиталовата адекватност и счетоводството на клоновете. Повишаването на кредитния рейтинг на редица банки от страна на международните рейтингови институции отразява подобряването на цялостната икономическа среда и дейността на тези търговски банки. По отношение на банковия надзор, Българската народна банка положи значителни усилия за постигане на пълно съответствие с международните стандарти и с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). В резултат на тези усилия беше подобрен капацитетът за надзор над търговските банки. Освен това, БНБ разполага с широки правомощия да проучва самоличността и пригодността на преките и косвени акционери на банките. За осигуряване наличието на ефективни надеждни практики на консолидирана основа от страна на банките, трябва се подобри методологията за надеждно отчитане, в частност при отчитане на пазарния риск.

По отношение на останалите финансови услуги, по-голямата част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на застраховането остава да бъдат въведени, а транспонирането на *acquis* в областта на ценните книжа трябва да бъде довършено. Създаването на Комисия за финансов надзор е важна стъпка към засилване на надзора, упражняван от независим орган, който докладва на Народното събрание.

Законът за защита на личните данни все още не е в пълно съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), най-вече защото структурата на закона, основните понятия и критерии в много случаи се различават от европейското законодателство. Трябва да бъдат направени стъпки за по-пълно сближаване.

Достиженията на правото на ЕС (*acquis*) по отношение на условия достъп са въведени само частично. Беше създадена Комисия за защита на личните данни и

петимата ѝ членове бяха избрани от Народното събрание по предложение на Министерския съвет. Комисията отговаря на изискването за независимост, но капацитетът ѝ се нуждае от укрепване по отношение на човешки ресурси, бюджет и помещения. Директивата на ЕО за електронната търговия не е въведена изцяло, но нейни разпоредби са частично транспонирани в отделни български закони (Закон за защита на потребителите, правилата за търговия и Закон за задълженията и договорите).

Заключение

От миналогодишния Редовен доклад, България продължи да постига добър напредък по отношение на свободата на установяване. Има напредък и в сферата на финансовите услуги, в частност по отношение на финансовия надзор.

Необходими са по-големи усилия за по-нататъшно сближаване на българското законодателство с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), по-конкретно в областта на банковото дело, застраховането и ценните книжа, както и по отношение на защитата на личните данни и услугите в контекста на информационното общество. Нужни са допълнителни усилия за премахване на всички действащи разпоредби с дискриминационен ефект по отношение на свободата на установяване.

Преговорите по тази глава временно приключиха. На България беше предоставен преходен период (до края на 2009 г.) по отношение на схемата за обезщетяване на инвеститорите, в края на който тя трябва да постигне минималното ниво на покритие, предвидено в достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Като цяло България изпълнява ангажиментите и изискванията, свързани с преговорите за присъединяване по тази глава.

Глава 4: Свободно движение на капитали

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

В областта на **движението на капитали и плащанията**, в съответствие с поетите в хода на преговорите ангажименти, през м. юни 2003 г. бяха приети измененията във Валутния закон (в сила от м. юли 2003 г.). С тези промени съществуващият разрешителен режим за трансфер на капитали беше заменен с опростен декларативен режим, който е съвместим с достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

Беше постигнат напредък във въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на **платежните системи**. Наредба на Българската народна банка, приета през м. май, цели въвеждането на Директивата за сетълмента и Препоръката относно инструментите за електронни плащания. България все още не е създавала извънсъдебен механизъм за уреждане на споровете между банките и техните клиенти, свързани със сетълмента.

Вследствие на неотдавнашните изменения на Закона за мерките срещу **изпирането на пари** (в сила от м. април 2003 г.), българското законодателство съответства на достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

Обща оценка

По отношение на движението на капитали е постигната почти пълна либерализация в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Все още действащите ограничения са свързани с придобиването на земя от чужденци (за което е даден преходен период) и с пълното хармонизиране с правилата за надеждно управление, свързани с инвестирането в чуждестранни активи от институционалните инвеститори.

В областта на платежните системи трябва още да се работи по създаването на нормативна уредба по отношение на сетълмента и на инструментите за електронни плащания, съответстваща на достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

По отношение на административния капацитет Министерството на финансите и Българската народна банка отговарят за валутния надзор и събирането на статистически данни.

Разпоредбите, свързани с изпирането на пари, бяха допълнени с Валутния закон, който задължава банките да докладват всички сделки. Постигнато е съответствие с *acquis* против изпирането на пари. Специализираните институции бяха укрепени с назначаването на още експерти по финансов анализ, въвеждането на нов софтуер и назначаването на лица за връзка с Министерство на вътрешните работи и прокуратурата.

Заключение

През изминалата година България постигна добър напредък, по-специално по отношение на движението на капитали, плащанията и законодателството против изпирането на пари, както и по-нататъшното въвеждане и развитие на платежните системи.

Трябва да се обърне внимание на приемането на законодателство в областта на движението на капитали и платежните системи. Сега, след като вече е постигнато съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в борбата против изпирането на пари, трябва да продължат усилията, насочени към подобряване на ефективността на системата.

Преговорите по тази глава временно приключиха. На България бяха предоставени преходни периоди по отношение придобиването на земя за второ местоживееие от граждани на ЕС (за период от пет години след присъединяването) и по отношение на придобиване на земеделски земи, гори и горски земи (за период от седем години след присъединяването). България прие условието, че самонаети земеделски производители, които желаят да се установят и живеят в България, се изключват от обхвата на преходния период.

Като цяло България изпълнява ангажиментите, които е поела в хода на преговорите в тази област.

Глава 5: Дружествено право

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

По отношение на **дружественото право**, през м. юни 2003 г. бяха приети изменения в Търговския закон, които водят до по-нататъшно сближаване с достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

По отношение на **счетоводството**, от м. януари 2003 г. Международните счетоводни стандарти вече се прилагат от банките, застрахователните дружества, инвестиционните и застрахователни дружества и дружествата, които са регистрирани на фондовата борса, а от 2005 г. ще бъдат задължителни и за всички останали дружества.

По отношение на административния капацитет, Институтът на дипломираните експерт счетоводители, който е професионалната неправителствена организация на дипломираните експерт счетоводители, продължи да подобрява дейността си по отношение на независимия финансов одит и годишните счетоводни отчети. През разглеждания период Институтът лицензира още около 50 одитори, с което общият брой на лицензираните одитори достигна 560.

В областта на правата на **интелектуална собственост** през м. януари 2003 беше изменен Законът за авторското право и сродните му права. По-конкретно, с измененията беше въведена правна закрила на територията на България на базите данни, включително *sui generis* закрила. Въпреки това, някои от разпоредбите се нуждаят от последващи изменения. Във връзка с **правата върху индустриална собственост**, следва да се отбележи, че с измененията в Гражданско-процесуалния кодекс, приети през м. октомври 2002 г., бяха въведени нови разпоредби по отношение на нарушенията на регистрирана търговска марка, промишлен образец и географско означение, които подлежат на разглеждане от съдилищата по реда на “бързото производство”.

Въз основа на изменението на Закона за митниците от м. април 2003 г., митническите органи бяха изрично натоварени с функции и задачи, свързани с прилагането на погранични мерки, целящи защита на правата върху интелектуална и индустриална собственост (вж. също Глава 25 “Митнически съюз”). Съвместно с представителните организации на притежателите на права, Агенция “Митници” организира поредица обучения с участието на съдии прокурори и митнически служители.

Регламентът, който замени Брюкселската конвенция за взаимно признаване и изпълнение на съдебни решения по граждански и търговски дела, ще бъде пряко приложим след присъединяването, а присъединяване към **Римската конвенция** ще е възможно само след присъединяване към ЕС. През м. февруари 2003 г. беше изменен Законът за задълженията и договорите с цел въвеждане на основните принципи на Римската конвенция (вж. също Глава 24 “Правосъдие и вътрешни работи”).

Обща оценка

България в много голяма степен е хармонизирала законодателството си с 3-та, 6-та и 12-та директиви. Необходимо е обаче пълно привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), особено по отношение 1-ва, 2-ра и 11-та директиви, с чиито разпоредби все още има известни несъответствия.

Търговските дружества подлежат на регистрация в търговския регистър, който се поддържа от 28-те окръжни съдилища. В тази област беше постигнат напредък, в резултат на актуализирането на Стратегията за реформа на съдебната система и на Плана за действие по нейното изпълнение. Може да се очаква, че тези инициативи ще доведат до по-нататъшно подобряване на работата на съдебната система, включително дейността на съдилищата по прилагането на Търговския закон.

Българското законодателство в областта на счетоводството беше адаптирано с цел постигането на пълно съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

Законите за защита правата на интелектуална и индустриална собственост са до голяма степен в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), включително по отношение на *sui generis* защита на базите данни. Въпреки това, за постигане на пълно съответствие, ще са необходими някои допълнителни изменения. Остава да се приеме необходимото законодателство относно сертификатите за допълнителната закрила на фармацевтични продукти и за продуктите за растителна защита, както и на био-технологичните изобретения. Необходимо е по-нататъшно въвеждане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на сателитното предаване.

Държавните органи, отговарящи за защитата на правата на интелектуална и индустриална собственост са: Министерство на вътрешните работи, Министерство на културата, Агенция "Митници" и съдебната власт. Работи се по засилване на сътрудничеството между тези органи.

Прилагането на правата на интелектуална и индустриална собственост се подобрява, но високото ниво на пиратски софтуер и фалшифициране продължава да дава основание за загриженост, въпреки, че България вече не е център за производство на пиратски стоки. По-голямата част от конфискуваните пиратски стоки са произведени извън границите на България. Като основен приоритет остава укрепването на административния капацитет на органите, натоварени с прилагането на законодателството, включително контролът върху трансграничната търговия с пиратски стоки. В това отношение измененията на Закона за митниците представлява стъпка в правилната посока. Трябва да се засили обучението на правоприлагащите органи, включително съдиите и прокурорите.

Заключение

България продължи да постига добър напредък във всички сектори на дружественото право.

България трябва да продължи да полага усилия в борбата против пиратството и фалшифицирането, включително чрез засилване на граничния контрол и подобряване на координацията между митниците, полицията и съдебната власт при прилагането и защитата на правата на интелектуална и индустриална собственост. Трябва да бъде довършено сближаването на законодателството във всички области.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала преходен период в тази област. Специални преходни правила ще се прилагат по отношение на фармацевтичните продукти и общностните търговски марки, включващи неприлагането на принципа на общностно изчерпване към определени износи от България, във връзка с допълнителната закрила чрез сертификат за фармацевтичните продукти и за продуктите за растителна защита, както и по отношение на действието на регистрираните общностни търговски марки и на марките в процес на такава регистрация на територията на България. Като цяло България изпълнява ангажиментите, които е поела в хода на преговорите за присъединяване по тази глава.

Глава 6: Политика на конкуренцията

Напредък след последния редовен доклад

В **антиitrustовия** сектор, през м. януари 2003 г. бяха направени поправки в Закона за защита на конкуренцията. С тях се въвеждат редица концепции, които се доближават до правилата на Общността и засилват пълномощията за разследване, позволявайки инспекции на място. Освен това през м. юни 2003 г. бе прието приложно законодателство във формата на две блокови изключения, касаещи споразуменията за изследователска и развойна дейност, както и споразуменията за специализации. Бе проведено известно обучение за съдебната власт, и извършени дейности за повишаване на информираността.

Комисията за защита на конкуренцията (КЗК), която е националният независим орган за защита на конкуренцията в България, продължи да развива своите резултати по прилагане на анти-itrustовото законодателство през отчетния период. През 2002 г. Комисията за защита на конкуренцията прие 68 антиitrustови решения, включващи органичителни споразумения (13), злоупотреба с доминиращи позиции (17) и контрол на сливанията (35), и водещи до 5 забрани (всички придружени с глоби). Комисията за защита на конкуренцията работи активно и в областта на защитата на конкуренцията, напр. с изготвяне на коментари за проектозаконите за либерализация, като тази работа трябва да продължи.

В областта на **държавната помощ**, през м. юли 2003 г. бе прието изменено и допълнено законодателство за приложение в областта на държавните помощи, в което са изложени най-съществените критерии за одобряване на мерките за държавна помощ. България предложи за приемане, съгласно механизмите на европейското споразумение, регионална карта за помощта, която да отговаря на

Европейското законодателство. Годишният доклад за държавните помощи за 2002 г. бе представен от България през м. юли 2003 г.

Отделът на Министерството на финансите, който отговаря за наблюдението и контрола на държавните помощи, разработи система от лица за контакти в различните министерства, както и в регионите. Комисията за защита на конкуренцията, която отговаря за контрола върху държавната помощ, прие през 2002 г. 48 решения и подготви 7 становища, което представлява недвусмислено увеличение в сравнение с предишната година. Качеството на решенията обаче трябва значително да се подобри. Бяха предприети няколко мерки за засилване на сътрудничеството между Комисията за защита на конкуренцията и Министерството на финансите. Бяха предприети и мерки за осигуряване на спазване на задължението за известяване *ex ante*, включително за повишаване на информираността, както и преглед и оценка на процеса на държавния бюджет от страна на Министерството на финансите.

Относно стоманата, през м. ноември 2002 г. България поиска продължение на периода, в който да се дава помощ за реструктуриране на стоманодобивната промишленост при изпълнение на специфични условия, дефинирани в Протокол 2 към Европейското споразумение. Продължението на така наречения "гратисен период" е поставено в зависимост от приемането на план за реструктуриране на стоманената промишленост, който включва национална програма за реструктуриране и индивидуални бизнес планове за онези стоманени компании, които са се възползвали или ще се възползват от помощта за реструктуриране след изтичането на "гратисния период" на 31 декември 1997 г. Българските власти все още следва да представят на Комисията приемлив план за реструктуриране.

Обща оценка

Що се отнася за антиitrustовата политика, общата оценка е положителна. Законът за защита на конкуренцията сега съдържа основните принципи на антиitrustовите правила на Общността, засягащи ограничителните споразумения, злоупотребата с господстващо положение и контрола на сливанията. Въпреки това обаче изглежда е необходимо едно по-нататъшно усъвършенстване на правилата, така че да се осигури една по-ефективна практика по тяхното изпълнение. По-нататъшното засилване на Комисията за защита на конкуренцията (КЗК) следва да се постигне със засилено обучение, както и с концентриране върху дейностите, свързани със защитата на конкуренцията, а не толкова с въпросите за "нелоялна конкуренция". Засилване е необходимо и с оглед на децентрализирането прилагане на антиitrustовите правила на Общността, които ще се прилагат при присъединяването на страната. Освен това мандатът на сегашните членове на Комисията изтече през м. септември 2002 г., а новата Комисия бе назначена едва неотдавна. Материалите на Комисията за защита на конкуренцията за изпълнение на антиitrustовото законодателство са до голяма степен задоволителни. Необходими са обаче по-нататъшни съществени усилия за следване на една по-ограничителна политика на санкциониране, както и да се постави по-голямо ударение върху превенцията на сериозни изкривяване в конкуренцията. Трябва

да продължат и усилията във връзка със защитата на конкуренцията, повишаване на информираността и обучението на съдебните органи.

Що се касае за държавната помощ, все още липсват достатъчно данни по прилагането на законодателството в тази област. Законът за държавните помощи предвижда добра процедурна рамка за контрола на държавната помощ. Измененото неотдавна материално законодателство по прилагане е една стъпка напред, но все още не е съобразено напълно с Европейското законодателство в такива области, като помощта за спасяване и реструктуриране, както и помощта за големите инвестиции. Комисията за защита на конкуренцията има широки правомощия по прилагане на правилата за държавната помощ, но тя трябва значително да увеличи своя опит в областта на държавната помощ и да подобри качеството на решенията си относно държавната помощ. Макар да има известно подобрене в сътрудничеството между Комисията за защита на конкуренцията и Министерството на финансите, трябва да се насърчава и едно по-добро изпреварващо сътрудничество. Трябва да продължат повишаването на информираността и дейностите за обучение. Годишни доклади бяха представяни за годините до 2002 г., като качеството на тези доклади е добро. Въпреки това, все още е необходимо да се гарантира това, че докладът и материалите са напълно изчерпателни, също и що се касае за мерките за фискална помощ. Трябва да продължат и усилията в посока осигуряване на известяване *ex ante*, включително за фискалните изключения, разсрочените плащания (данъци, социално осигуряване, задължения) и мерките във връзка с приватизацията. Комисията за защита на конкуренцията трябва да продължи оценката на всички схеми за помощ, съществували преди влизане в сила на Закона за държавните помощи през м. юни 2002 г. и да гарантира това, че тези схеми ще бъдат доведени в съгласие със закона и по-специално, в областта на фискалната помощ. Помощта за така наречените чувствителни сектори и за въгледобивния сектор трябва да са напълно контролирани и по-специално с оглед забавените плащания и реструктурирането като планът за реструктуриране на стоманодобивния сектор, отговарящ на разпоредбите на Европейското споразумение, е необходимо да бъде предаден на Комисията.

Заклучение

След миналогодишния Редовен доклад, България е направила допълнителен напредък в областта на политиката за конкуренцията.

България е постигнала едно до голяма степен задоволително ниво на изравняване с антиitrustовото законодателство на ЕС, но трябва да осигури едно непрекъснато развитие на документацията за проследяване на правилното изпълнение. Що се отнася за държавната помощ, България все още не е довършила своето законодателно изравняване. България трябва освен това да развие достоверен архив от документи за изпълнение на държавната помощ, за което е необходимо да подобри административния си капацитет за внедряване на системата за контрол на държавната помощ.

Преговорите по тази глава продължават. България не е поискала преходни споразумения в тази област.

Глава 7: Земеделие

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

Делът на земеделския сектор в общата брутно добавена стойност в България продължи да намалява от 13,8 % през 2000 г. и 13,4 % през 2001 г. до 12,5 % през 2002 г.⁷ През 2002 г., поради големия износ на зърнени култури, селскостопанският износ⁸ на България за ЕС от 247 милиона евро нарасна на 386 милиона евро, което прави търговски излишък от 109 милиона евро (спрямо дефицита от 45 млн. евро през 2001 г.). Отделно от зърнените култури и маслодайните семена, в ключовият внос от ЕС преобладаваше месо и карантия. В износа на храни за ЕС преобладаваше месо и животински мазнини и масла.

След последния Редовен доклад, България продължи да развива своята селскостопанска политика. Отпуснатият през 2002 г. бюджет за селското стопанство нарасна с 22 % и достигна 180 милиона евро.

Министерството на земеделието и горите (МЗГ) продължи да следва стратегиите и действията за приоритетните сектори, определени в Правителствата програма 2001-2005 г. В годишния доклад на МЗГ за 2002 г. бе представена оценка на постигнатия напредък и уточняване на краткосрочните действия за 2003 г. През юли 2003 г., Министерството на земеделието и горите представи специален доклад по повод изтичане на половината от четиригодишния правителствен мандат. Докладът представи постижения в такива области, като подкрепата на Държавен фонд "Земеделие" за онези земеделски производители, които спазват стандартите за качеството и другите законови изисквания, изпълнението на програма САПАРД в България, както и въпроси, свързани с присъединяването към ЕС, растениевъдството, животновъдството, горското стопанство и земеделието. Докладът засегна и основните цели за втората половина от мандата на министерството, включително преброяването на земеделските стопанства през 2003 г., приключването през 2004 г. на преговорите по глава 7 "Земеделие" и изпълнение на задълженията по ветеринарни и фитосанитарни въпроси.

Към Министерството на земеделието и горите работят вече няколко консултативни съвета, които покриват най-важните и чувствителни селскостопански сектори, такива като мляко и млечни продукти, зърнени храни, фуражи, птици, месо. Тяхната роля е да улесняват взимането на решения от Министъра в съответните области.

Специална програма за развитие на селското стопанство в Родопите бе приета от Министерски съвет през 2003 година. Подготвена бе и програма за развитие на селското стопанство в северозападна България.

(⁷) Източникът за всички селскостопански статистики е ЕВРОСТАТ, освен ако не е посочено друго. Данните за 2000 г. са предварителни.

(⁸) Източник на данните за търговията: Определението на Световната търговска организация за селскостопански продукти, данни от ЕВРОСТАТ КОМЕКСТ (виж U.E. 12/15: Commerce des produits agricoles 1998-200, 1 Partie D.G. AGRI / G.2 Analyses quantitatives, prévisions, statistiques, études, 2001, pp. 10-57 et 86-89.)

Първият етап на поземлената реформа, т.е. процесът на възстановяване на собствеността върху земеделските земи, приключи през 2001 г. В края на 2002 г., 92 % от залесените площи и горите бяха реституирани. Продължи работата за създаване на имотен регистър (селскостопански кадастър) и компютъризирана географска информационна система за графично представяне, както и регистър за регионите със селскостопански земи и гори, които вече са почти завършени. Започна втората фаза на поземлената реформа, т.е. комасацията на земите. В тази връзка бе прието законодателство, което позволява различни възможности за комасация на земите, като например арендуване или лизинг на селскостопанска земя, държавна собственост, както и размяна на земи. Друга дейност включваше създаването на законова база за определяне на органите за собственост върху земите и, в тази връзка, за разширяване на компетенциите и персонала на Министерството на земеделието и горите. Повишеният брой сделки и бавното покачване на цените показва, че пазарът на земята се развива постепенно, въпреки че тръгва от едни доста ниски нива. Разпокъсаността на селскостопанските земи, със собствеността и случаите на неясни граници на парцелите земя, както и ниските печалби в селскостопанския сектор все още оставят селскостопанските земи недостатъчно използвани и водят до недостатъчно реализиране на пазара на земята.

По отношение на селскостопанската ценова политика, тя бе почти напълно либерализирана през 2002 г. С някои изключения, в това число държавните гаранции за изкупуване на тютюна и субсидиите за производителите на пшеница, качествено мляко, домати и чушки. Законът за подпомагане на земеделските производители упълномощава Държавен фонд “Земеделие” да се намесва селскостопанските пазари, като изкупува селскостопански продукти, произведени на интервенционни цени, основани на годишните решения на Министерския съвет. Прието бе законодателство за прилагане за установяване на процедурите и условията за изкупуване, с цел последваща продажба на селскостопански продукти от страна на интервенционните агенции.

Хоризонтални въпроси

Българските власти предвиждат до 2005 г. в рамките на Държавен фонд “Земеделие”, съгласно изискванията на ЕС, да се създаде Разплащателна и интервенционна агенция. Тя ще представлява единна Разплащателна и интервенционна агенция, която ще канализира както фондовете на ФЕОГА, така и националните фондове за подпомагане на земеделските производители.

България все още няма система за администриране и контрол на плащанията, аналогична на Интегрираната административно-контролна система (ИАКС), но заяви като своя цел, до 2005 г., да пусне в действие системата ИАКС. Ключовите регистри, на базата на които ще бъде изградена Единната административно-контролна система ИАКС, се създават и компютъризират. Те включват статистически регистър на земеделските производители и стопанства; буквено-цифрова система за идентификация и регистрация на животните; идентификационна система на селскостопанските парцели. Селскостопанският кадастър, включващ съответната компютъризирана географска информационна система, е почти завършен. Той ще формира базата за обединяване на всички елементи на Единната административно-контролна система (ИАКС).

България предприе необходимите законодателни и институционални стъпки за пълно преброяване на земеделските стопанства, което започна през юли 2003 г. и ще приключи през 2004 г. Данните ще са ключов принос за определяне началната позиция за участие на България в Общата селскостопанска политика.

България постигна напредък в съгласуването на своето законодателство с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) по отношение *политиката на качеството* и се ангажира до края на 2004 г. да създаде съответния регулаторен орган. Що се отнася за *търговските механизми*, последните изменения и допълнения в Закона за подпомагане на земеделските производители (в сила от 15 октомври 2002 г.) създадоха законовата основа за въвеждане на експортни лицензии за износ и система за даване на изплащания при износ. Вече е отчасти прието съответното законодателство за прилагане за установяване на правилата и условията за лицензии за износ.

Органичното земеделие е област, печелеща повишено внимание. След приемането на съответното законодателство на база изискванията на ЕС, през юли 2003 г. бе акредитиран първият орган за сертифициране и контрол на органични продукти (включително за обозначение и етикетирание) и в най-скоро време се очаква да заработи. Министерството на земеделието прие през април 2003 г. Национална програма за екологично земеделие, която включва насърчаване на органичното земеделие.

Извършена бе по-нататъшна работа по подготовката за пълното въвеждане на мрежата мрежа за земеделско счетоводство (МЗС) през 2005 г., включително събиране на информация и тестване на системата за 60 стопанства през 2002 г. и започване на наблюдението на 300 стопанства през 2003 г. (МЗС трябва да включи 2000 стопанства през 2005 г.).

Обща пазарна организация

През 2002 г. бяха направени проучвания за възможностите за привеждане в съответствие и прилагане на общата пазарна организация в отраслите лозаровинарство, месопроизводство и рибарство. Проучванията обхващат законовите, институционалните и икономическите аспекти и включват предложения за това как да се въведе общата пазарна организация в България. Бяха подготвени планове за действие, с цел въвеждането на обща организация на пазарите във всички основни селскостопански сектори.

По отношение на *полските култури*, във връзка с интервенцията на пазара от страна на Държавен фонд "Земеделие", през юли 2003 г. бе прието допълнително законодателство за прилагане за установяване на изискванията за качеството на зърното и контрола върху качеството на зърното за изкупуваните култури. През ноември 2002 г., Консултативният съвет по зърното прие стратегия за развитие на сектора, която насърчава отглеждането на висококачествена пшеница, регулирането и стабилизирането на пазара на зърно и брашно, както и подобряване на икономическите връзки между производителите.

По отношение на специализираните култури, в сектора "*плодове и зеленчуци*", няма прието ново законодателство. В тютюневия сектор бе прието

законодателство за създаването на институт за тютюн и тютюневи продукти, както и за фиксиране на минимални цени за продажбите на тютюн. През март 2003 г. бе приета национална стратегия за тютюневия сектор, която цели да насърчи и увеличи тютюнопроизводството и достигне до 77 000 тона необработен тютюн, произведен в България към момента на присъединяването. Правителството реши да въведе механизъм през 2002 г. за компенсиране на производителите за ниското качество на тютюна, дължащо се на неблагоприятните климатични фактори, както и нови изисквания за отглеждането на тютюн. В рамките на Фонд "Тютюн", през 2002 г. бе създадена нова дирекция за "Европейска интеграция, международно сътрудничество, търговия и пазари", като през първата половина на 2003 г. бе назначен допълнителен персонал както на национално, така и на регионално ниво.

В *лозаро-винарския сектор* бе прието ново законодателство за прилагане относно определянето на съдържанието на винените продукти. Разработена бе Национална стратегия за развитието на лозята и винопроизводството, включително създаването на консултативен комитет и мерки за насърчаване на българските производители на грозде и вино да се регистрират като земеделски производители. През 2003 г. бе въведена нова и допълнителна схема за финансова подкрепа на винопроизводители. С цел да се противодейства на значителното нелегално производство на вино и спиртни напитки, на 1 януари 2003 г. бе въведен нулев акциз за виното. Създаването на регистър на лозята е все още на ранен етап.

В *млечния сектор*, през октомври 2003 г. България представи план за действие, адресиран до произвеждащите сурово мляко ферми и преработвателните предприятия, който, наред с другото, предвижда въвеждането на система от субсидии за млякото, което отговаря на определени стандарти за качество.

По отношение на *продуктите с животински произход*, в сектора "месопроизводство" бяха приети изменения и допълнения на Закона за животновъдство, позволяващи приемането на прилагащото законодателство по правилата за класифициране на трупното месо и отчитането на цените.

Развитие на селските райони и горското стопанство

Постигнат бе по-нататъшен добър напредък в изпълнението на програма САПАРД, която е основният инструмент на България за развитие на селските райони (виж Раздел А.2 на настоящия доклад – *Отношения между Европейския съюз и България*). Административният капацитет на Агенция САПАРД бе засилен с неотдавнашното назначение на двадесет и осем нови служители. Отделно от САПАРД, правителството започна програма за алтернативно земеделие в Родопския регион, специални проекти за развитие на метода ЛИДЕР +, както и две други програми за региони със специфични природни ограничения.

По отношение на *горското стопанство*, последното изменение на Закона за горите и приемането на допълнително законодателство за прилагане позволи привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) по защитата на горите от пожари. България подготви национална стратегия за горска политика.

Ветеринарни и фитосанитарни въпроси, включително безопасност на храните

Във **ветеринарния** сектор, приет бе голям обем законодателство за прилагане, с оглед въвеждането в действие на Европейското законодателство в областта на здравето на животните, общественото здраве и хуманното отношение към животните.

В областта на показателите на *трансмисивните спонгиформни енцефалопатии (TSE)* и *животинските субпродукти*, България предприе редица действия в областта на епидемиологичния контрол за спонгиформна енцефалопатия по говедата (BSE), специфичните рискови материали (SRM), системите за снабдяване и забрана на фуражи. Към Националната ветеринарно-медицинска служба (НВМС) в София бе създадена нова лаборатория за контрол на спонгиформната енцефалопатия по говедата (BSE), която е вече почти напълно оборудвана, а понастоящем се изграждат и оборудват още две лаборатории на регионално ниво. За инспекторите от НВМС бе проведено обучение по съответните предмети. Въпреки това, Системата за контрол на спонгиформната енцефалопатия по говедата (BSE), въведена през 2001 г. и нейното прилагане само отчасти отговаря на изискванията на Общността. Мерките за контрол върху специфичните рискови материали (SRM) все още не са адекватни и преработвателният капацитет на *животинските отпадъци* е все още нисък и недостатъчен в България.

Постигнат бе по-нататъшен напредък в *идентификацията на животните и регистрацията* на животинската собственост, със завършване на техническата структура на компютъризираната система за регистрация на животните, която е достъпна сега от всички регионални служби на НВМС. Въвеждането на данни в системата продължава и, към март 2003 г., в компютъризираната база данни са регистрирани вече почти 50 % от всички идентифициран едър рогат добитък. Идентификацията на дребни преживни животни започна с 60 % от маркираните до март 2003 г. с маркировка на ушите дребните преживни животни. Работи система за сертифициране на вътрешните движения и местоположението на животните и животинските продукти. Строителство най-важният граничен пункт за инспекции на Капитан Андреево на границата с Турция, бе завършено през ноември 2002 година. През първата половина на 2003 г., с национални средства започна монтажа и подновяването на помещенията на граничните пунктове за инспекция (ГПИ) на летище София. В момента се прави проучване за възможността за модернизация на оставащите дългосрочни гранични пунктове.

В млечния сектор, с оглед хигиенните изисквания за производството на сурово мляко, бе прието допълнително законодателство. През октомври 2002 г., в отговор на изискванията на ЕС в произвеждащите сурово мляко ферми и в преработвателните предприятия, България представи Национален план за действие (2002-2009 г.). Фермите и млекопреработвателните предприятия ще бъдат класифицирани в три групи в зависимост от съответствието им със стандартите и качеството на произвежданото мляко. През време на проверките, направени в началото на 2003 г., поради неспазване на санитарните и качествените стандарти на ЕС, Българската национална ветеринарно-медицинска служба затвори (временно) повече от 100 местни

млекопроизводителни ферми. Към момента мнозинството млекопреработвателни предприятия не произвеждат в съответствие със стандартите за качество. Продължава процесът на модернизация на месопреработвателните предприятия в съответствие с националния план. Планира се до края на 2003 г. да бъдат затворени предприятията, които не отговарят на стандартите на ЕС и на националните ветеринарни стандарти. Националната ветеринарно-медицинска служба продължи да наблюдава Националния план за модернизация на предприятията, при ветеринарен надзор. В началото на 2003 г., службата затвори 15 % от инспектираните 1 500 предприятия за производство на храни, които не спазиха Европейските санитарни и качествени стандарти. Предвиждат се по-нататъшни проверки от страна на Националната ветеринарна служба, като неспазването на стандартите ще доведе до постоянно затваряне на предприятията, към края на 2003 г. Макар че са предприети мерки за подобряване стандартите за безопасност и хигиена на предприятията за преработка на храни, все пак повечето от тях все още не отговарят на националните изисквания или на изискванията на ЕС.

Частично бе въведено в действие законодателство за наблюдение и контрол върху *остатъчните вещества*.

Допълнително законодателство за прилагане бе прието в областта на *хуманното отношение към животните* и бе постигнат напредък с оглед на информираност за хуманното отношение към животните.

Допълнително законодателство бе прието в областта на *храненето на животните* с приемане на законодателство за прилагане относно анализа за официалния контрол на фуражите за животни и по-специално за хранителните цели на фуражите.

В сектора на *фитосанитарен контрол* и най-вече в сектора продукти за растителна защита, бе прието законодателство за разрешаването на активни субстанции и за биологичното тестване за ефикасност и остатъчни продукти от използването на продукти за растителна защита, както и за етикетирането на продуктите за растителна защита.

България постигна напредък в привеждането в съответствие на законодателството с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) по отношение на фитосанитарния контрол върху *вредните организми*, включително създаването на минимални условия за провеждане на проверки за здравето на растенията на граничните пунктове за инспекция. Завърши оборудването на повечето дългосрочни гранични пунктове за инспекция. Бе прието законодателство за продажбата на *семена и посадъчни материали*. Административният капацитет на Националната служба за растителна защита (НСРЗ) бе засилен със създаването на два нови отдела, отговарящи за контрол на пазара за продукти за растителна защита и за фитосанитарен контрол и с назначаването и нов персонал за лабораториите за поставяне на растения под карантина. НСРЗ направи важни стъпки по посока приемането на система за осигуряване на качеството като назначи директор по качеството, който да координира дейностите за осигуряване на качеството. В момента се провежда обучение на граничните инспектори, концентрирано върху откриване на карантинни вредители при вноса на растения.

Що се отнася до сигурността на храните, постигнат бе по-нататъшен напредък за приемане на законодателство за прилагане. С цел да се подобри координацията между двете ресорни министерства, т.е. Министерството на здравеопазването и Министерството на земеделието, бе създаден Изпълнителен комитет за безопасност на храните с няколко работни групи и той започна да работи през 2002 г.

Обща оценка

България постигна добър напредък по хоризонталните въпроси, съгласно поетите ангажименти. С оглед на Единната административно-контролна система (ЕАКС), ключовите регистри, върху които ще се изгради системата ЕАКС, бяха създадени и в момента се компютъризират. Сега трябва да обърнем по-голямо внимание на проектирането и развитието на ефективна Единна административно-контролна система (ЕАКС).

Въпреки постигнатия напредък, България е все още в ранен етап от развитието на Общите пазарни организации (ОПО). Прието бе допълнително законодателство и има планове за действия за всички ключови сектори. Що се отнася за внедряването на Общите пазарни организации, необходим е по-нататъшен напредък по отношение на захарните, плодовите, зеленчуковите и продуктите с животински произход.

Постигнат бе по-нататъшен напредък по отношение на развитието на селскостопанските райони посредством увеличение на броя на акредитирани мерки по САПАРД, една по-принцип добра характеристика на изпълнение на програмата и въвеждане на по-нататъшни правителствени програми в областта на развитието на селскостопанските райони.

Макар и да има отбелязан напредък по отношение на поземлената реформа и създаването на регистър на земеделските земи, както и свързаната с това географска информационна система за, трябва да се направи още по отношение консолидирането на земите, така че да се развие един ефективен пазар на земята.

Във ветеринарния сектор, Националната ветеринарно-медицинска служба (НВМС), в качеството си на основен отговорен орган, като цяло е добре структурирана организация (на национално и регионално ниво) и добре оборудвана с персонал. През 2003 г. бе назначен допълнителен персонал, след което последва специализирано обучение на персонала на НВМС. Необходимо е допълнително обучение за интерпретирането и прилагането на изискванията на ЕС, и най-вече на регионално ниво.

Относно здравето на животите и контрола върху болестите по животните, ситуацията в България остава по принцип приемлива, въпреки че все още има някои недостатъци. Що се отнася до трансмисивните спонгиформни енцефалопatii (TSE), бе постигнат напредък, макар че все още има някои недостатъци. Не са напълно въведени ефективни мерки за контрол, с цел превенция от навлизането на специфични рискови материали (SRM) във хранителната и фуражна верига. Все още не е въведено в действие законодателство за тотална забрана на фуражи. Координацията между

Националната служба за зърнените храни и НВМС, и двете занимаващи се с контрола върху храненето на животните, показва недостатъци.

По отношение на епидемиологичния контрол върху спонгиформната енцефалопатия по говедата (BSE), определено трябва да се повиши капацитета за тестване на лабораторната мрежа, така че тя да е в състояние да се справи с пълномащабната програма за активно наблюдение, съгласно изискванията на ЕС и отговорностите и задачите на всички страни, занимаващи се с откриването и съобщаването на клинично подозрителните случаи на спонгиформната енцефалопатия по говедата (BSE).

По отношение на животинските субпродукти, за да се отговори на изискванията на ЕС, все още предстои да се извърши значителна работа. България е на ранен етап от разработката на екарисажи на високорискови материали. Съществуващите екарисажи за нискорискови материали не отговарят на хигиенните стандарти на ЕС. Трябва да се наложи официален контрол, така че да се гарантира правилният поток на различните животински отпадъци. Необходимо е да се наложи забрана на фуражите, съгласно общностното законодателство, а официалният контрол, насочен към рискове от кръстосано замърсяване и кръстосано хранене на дребни преживни животни със забранени обработени животински протеини, е необходимо да бъде подобрен.

По отношение на контрола върху идентификацията, регистрацията и движението на животните, компютризираната система трябва да бъде завършена с въвеждането на данни за останалия и още нерегистриран едър рогат добитък, както и за всички регистрирани дребни преживни животни. Трябва да се помисли и по въпроса за използване на метални вместо пластмасови маркировки на ушите на животните. Сертификационните документи за вътрешното движение не винаги съдържат необходимите гаранции, които да подкрепят удостоверението за износ. Трябва да бъдат внедрени ефективни системи за контрол и санкциониране. Програмата за модернизиране на седем от общо осемте дългосрочни пунктове за граничен ветеринарен контрол трябва да продължи.

По отношение на предприятията, е необходима допълнителна работа, която да гарантира надеждното изпълнение във всички региони и хранителни сектори на плановете за модернизиране на производство на храни. Това включва преглед на плана за модернизация и отстраняване на недостатъците. Определено трябва да се даде приоритет на ефективното изпълнение на плана за модернизация на млекопроизводителните ферми и млекопреработвателните предприятия.

Що се отнася до хуманното отношение към животните, повечето помещения и камиони за животни не отговарят на изискванията на ЕС и трябва да се наложи едно по-добро изпълнение на правилата за хуманното отношение към животните.

Във фитосанитарния сектор, хармонизацията с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) е доста напреднала. Необходими са обаче допълнителни усилия с оглед изпълнението на фитосанитарните изисквания, включително едно по-чувствително засилване на административния капацитет. Въпреки предприетите допълнителни мерки за засилване на нейния капацитет, Националната служба за

растителна защита все още няма достатъчно оборудване, адекватен брой квалифициран персонал и оперативен бюджет, за да може да изпълни адекватно своите задачи. Необходимо е приемането на допълнително законодателство за прилагане в областта на контрола и сертифицирането на семена и посадъчен материал.

По отношение стандартите за безопасност на храните, с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) напредна доста добре. Макар че изпълнението на законодателството се подобрява, включително чрез създаване на механизми за координация между различните участващи институции, необходими са допълнителни усилия, за да се осигури спазването на изискванията на ЕС. С цел да се засили административния капацитет, е необходимо допълнително оборудване на лабораториите за контролиране безопасността на храните, както и обучение на съответния персонал. Необходимо е още повече да се подобри координацията между НВМС и Хигиенно-епидемиологичната инспекция (ХЕИ), както и Главната дирекция за контрол на фуражите, като за целта бъдат създадени ясни работни процедури на полево ниво.

Заклучение

След последния Редовен доклад, България е постигнала значителен напредък в приемането на законодателство и, по-специално, във ветеринарния и фитосанитарния сектор. Административните структури бяха още повече укрепени и засилени, както на национално, така и, когато е приложимо, на регионално ниво.

Все още предстои значителна работа, така че България да отговори на стандартите на ЕС за ветеринарен и хигиенен контрол. България трябва да концентрира по-нататъшни усилия върху изпълнението на законодателството и най-вече във ветеринарния сектор и да развие необходимите административни, инспекционни и контролни механизми. По отношение епидемиологичния контрол спонгиформната енцефалопатия по говедата (BSE), справянето с пълномасштабната програма за активен контрол, съгласно изискванията на ЕС, определено изисква подобряването на капацитета за тестване в лабораторната мрежа. В областта на животинските субпродукти, България трябва да предприеме решителни действия и да подобри съществуващите екарисажи на нискорискови материали и да създаде инсталации за високорискови материали. По отношение на безопасността на храните, трябва да се подобри административния капацитет и координация между институциите и същевременно да се направи преглед на плана за модернизация на предприятията за хранителна обработка. Необходими са същи и по-нататъшни усилия с оглед създаването на административни структури, които да осъществят организациите на общия пазар. Трябва да се обърне внимание на проектирането и създаването на ефективна Единна административно-контролна система (ЕАКС) и на развитието на необходимия административен капацитет.

Въпреки че преговорите по тази глава продължават, повечето от въпросите в частта “ветеринарен и фитосанитарен контрол” от преговорите бяха изяснени в края на 2002 година.

Глава 8 : Рибарство

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

В областта на **ресурсите и управлението на риболовния флот, и инспектирането и контрола**, Националната агенция по рибарство и аквакултури (НАРА), отговаряща за управлението на търговския и любителски риболов в български води, подобри още повече своя административен капацитет чрез увеличаване на персонала си и неговата подготовка. Изпълнителната агенция “Морска администрация” (ИАМА) и НАРА подписаха споразумение за сътрудничество с цел изпълняване на задълженията по контрола на риболовните съдове съгласно Закона за рибарството и аквакултурите и съгласно Кодекса за търговско мореплаване. През ноември 2002 г., бяха приети изменения и допълнения в Кодекса за търговско корабоплаване, с цел привеждане в съответствие на българското законодателство с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) по отношение на морските стандарти за безопасност и позволяващи по-нататък приемане на законодателството за прилагане по такива въпроси като процедури за вписване на данни в Регистъра на риболовните кораби, измерване на вместимостта на морските съдове и правила за корабни дневници. Въведена беше регистрационна система за всяка риболовна и рибовъдна дейност и през 2002 г. тази система стана напълно действаща (включително съответните риболовни дневници и документация). Регистрационната система даде възможност да се изгради информационна база за структурата и количествата на рибните ресурси и на биомасата. През 2002 г., бяха издадени 5 100 лиценза за търговски риболов и бяха регистрирани 120 рибовъдни стопанства. Разработен беше специализиран софтуер и база данни за Регистъра на риболовните кораби. През 2002 г. служителите на НАРА установиха и санкционираха 1219 нарушения на Закона за рибарството и аквакултурите. НАРА извърши също така дейности по зарибяването, най-вече на река Дунав, за да поддържа рибната популация на застрашените видове и биоразнообразието на водните басейни. Не може да бъде отбелязан напредък по отношение на въвеждането на Система за наблюдение и контрол на плователните съдове.

По отношение на **структурните действия**, Агенцията САПАРД в системата на Държавен фонд “Земеделие” бе назначена за бъдещ управляващ и финансиращ орган за, *наред с другото*, прилагане на мерките, осъществявани с помощта на Финансов инструмент за ръководене на рибарството (ФИРР). Поправките към текущите мерки по програмата САПАРД трябва да осигуряват увеличаване на помощта за сектора рибарство и да продължават подготовката за въвеждане на Обща политика в областта на рибарството (ОПР).

По отношение на **пазарната политика** и **държавната помощ** за сектора рибарство не е отбелязано ново развитие.

По отношение на **международните споразумения за рибарство**, България възстанови членството си в Северозападната Атлантическа Организация по рибарство (САОР). Уредени бяха плащанията за 2001 г. и 2002 г. В резултат на това, България си възвърна правото на глас в САОР. Споразумението за

свободна търговия с риба и рибни продукти, сключено между ЕС и България, влезе в сила на 1 април 2003 година.

Обща оценка

По отношение на управлението, наблюдението и контрола на ресурсите и риболовния флот, необходимо е да се направят по-нататъшни стъпки за прилагане на законодателството за въвеждането на Система за наблюдение и контрол на плавателните съдове и за събиране и компютърна обработка на данни за улова. Въпреки че административният капацитет на Националната агенция по рибарство и аквакултури (НАРА) е значително подобрен, тя все още се нуждае от подходящо оборудване и обучен персонал, за да извършва ефективно необходимите контролни дейности. Необходимо е да се завърши Регистъра на риболовните кораби; не е приключило повторното определяне на вместимостта на риболовните съдове. Провежда се обучение на персонала в Изпълнителната агенция "Морска администрация". Предстои да бъде приет План за управление на Българския риболовен флот.

В областта на структурните действия, е необходимо приемане на допълнителни законодателства съгласно достиженията на правото на ЕС (*acquis*), особено що се касае до правилата и процедурите, които гарантират прилагането на мерките по ФИРП. Трябва да се обърне внимание на това дали административният капацитет съответства на специфичните изисквания за структурните фондове след присъединяването.

В областта на пазарната политика, България ще трябва да определи за кои видове възнамерява да въведе и прилага принципите на общата пазарна организация, в частност, какви организации на производители възнамерява да създаде. След тази преценка, България ще трябва да приеме законодателство за прилагане и да разработи адекватни институционални и пазарни структури. Ще трябва да се постигне напредък в създаването на организации на производители, основаването на интервенционна агенция, въвеждането на информационна система за управлението и контрола на мерките и създаването и поддържане на система за информационен обмен с Европейската комисия. Създадени бяха три организации на производители на рибни продукти, в които се включват някои рибовъди и рибари, но тяхната структура, работа и функции не съответстват на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). По отношение на ветеринарните въпроси, официалният ветеринарен контрол е значително подобрен. Въпреки това, особено в отделни райони, контролът на заболявания на рибата все още се оказва недостатъчен, за да гарантира издаването на редовни здравни документи за износ на рибни продукти и жива риба.

Заключение

След последния Редовен доклад, България е постигнала значителен напредък.

Въпреки, че все още не е прието законодателство за прилагане на Система за наблюдение и контрол на плавателните съдове, България е постигнала умерена степен на привеждане на съответствие на законодателството в областта на рибарството. По отношение на управлението на ресурсите, наблюдението и

контрола, е необходимо да се довърши работата по осъвременяването на Регистъра на риболовните кораби. По-големи усилия са нужни за развитието на пазарната политика и инфраструктурата на страната съгласно принципите на Общата политика в областта на рибарството. Административният капацитет се нуждае от значително допълнително укрепване. Техническият капацитет на системите за наблюдение и контрол е необходимо да се засили. Особено внимание трябва да се обърне на наблюдение и прилагане там, където не достига персонал с достатъчни правомощия. Необходимо е да се засилят мерките за гарантиране на пълно съответствие с хигиенните и здравословни изисквания на ЕО.

България временно е затворила преговорите по тази глава и не е поискала никакви преходни споразумения. Като цяло, България изпълнява поетите от нея при преговорите за присъединяване ангажменти в тази област.

Глава 9: Транспортна политика

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

По отношение на **Трансевропейската транспортна мрежа**, продължава прилагането на актуализираната Програма за развитие на транспортната инфраструктура (2001 – 2005) чрез редица инфраструктурни проекти и проекти за рехабилитация на Европейските транспортни коридори. През 2002 г. Изпълнителна агенция “Пътища” изготви отделна Национална програма за доизграждане и развитие на републиканската пътна мрежа.

В сектора на **сухоземния транспорт** е постигнат напредък във всички подотрасли. В областта на *автомобилния транспорт*, през януари 2003 г. бяха приети изменения и допълнения на Закона за пътищата. С тях се въвежда винетна система за събиране на такси за ползване на пътищата в България, считано от януари 2004 г., и се полага правната основа за по-нататъшно привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в данъчната област. Съгласно горепосочените изменения и допълнения, таксите за превозни средства с българска регистрация и такива с чужда регистрация ще се изравнят, считано от януари 2007 г. След последния Редовен доклад е прието правоприлагащо законодателство с цел по-нататъшно привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), в областта на достъпа до професията на автомобилен превозвач, изискванията за задължително ползване на тахографи, документите за регистрация на моторни превозни средства. По отношение на проверките по пътищата Изпълнителната агенция “Пътна администрация”, създадена през 2002 г., отговаря за лицензиране на превозвачи, издаване разрешителни на центрове за технически прегледи на превозните средства, обучение на водачи, провеждане на изпити за правоуправление и проверки по пътищата. От 533 души персонал на агенцията, 210 са ангажирани с проверки на крайпътните пространства и съоръжения. През ноември 2002 г. беше ратифицирана Спогодбата за международни случайни превози на пътници, извършвани с автобуси (Интербус).

В *железопътния сектор* България продължи работата по привеждане в съответствие на законодателството си с преразгледаните достижения на правото

на ЕС (*acquis*) в областта на железопътния транспорт. Изпълнителната агенция “Железопътна администрация” е създадена като отделно юридическо лице, финансирана от бюджета от Министерството на транспорта. Тя отговаря за всички въпроси, свързани с железопътния транспорт (издаване на лицензи, сертификати, предложения за инфраструктурни такси, контрол разпределението на капацитета на инфраструктурата, безопасност на движението и т.н.). Персоналът ѝ е 50 служители. Следва да се осигури независимостта на функцията ѝ по разпределянето и определянето на таксите, а също и съвместимостта на инфраструктурния режим с принципите на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Досега са получени две молби за получаване на лиценз за железопътни превозвачи от частния сектор (до този момент не е издаден такъв). При *вътрешния воден транспорт* през декември 2002 г. бе приет Закон за изменение и допълнение на Кодекса за търговско корабоплаване (виж морски транспорт). Изпълнителната агенция за проучване и поддържане на р. Дунав извършва контрол по безопасността и сигурността на корабоплаването по вътрешните водни пътища на страната. В агенцията работят 195 човека.

По отношение на **въздушния транспорт** България е постигнала по-нататъшен напредък в установяването на общи правила за компенсация при отказ за качване на пътници на борда на въздухоплавателно средство по редовни линии и за лицензирането на летателния състав. Продължават усилията в областта на обучението за повишаване квалификацията на административния персонал във въздухоплаването и по-специално на личния състав на управление “Гражданска авиация” (генерална дирекция, подчинена на министъра на транспорта). Националният превозвач авиокомпания “Балкан” е обявен във фалит. Новият национален превозвач, държавната компания - “България Ер”, е възстановил полетите по част от линиите.

В областта на **морския транспорт** е постигнат добър напредък с приемането през декември 2002 г. на измененията и допълненията на Кодекса за търговското корабоплаване, които създават правна рамка за завършване процеса на привеждане в съответствие със законодателство на ЕС. Разпоредбите за вписването на корабите в българските пристанищни регистри, медицинското обслужване на борда на плавателните съдове и превоза на пътници и товари между българските пристанища с кораби, плаващи под чужд флаг, са приведени в по-голяма степен в съответствие с достиженията на законодателството на ЕС (*acquis*).

Вече са създадени основните административни органи. Изпълнителна агенция “Морска администрация” отговаря за прилагането и провеждането на държавния пристанищен, брегови контрол и контрол на флага. Тя извършва също така различни дейности, свързани със сигурността на плаването по море и по вътрешните водни пътища. Щатът ѝ се състои от 42-ма инспектори. Изпълнителната агенция “Пристанищна администрация” отговаря за управлението на пристанищата, сигурността и безопасността в тях и за останалите дейности по регистрацията, събирането на статистически данни и контрола. В нея са заети 70 души. Според статистиката за 2002 г., съгласно Парижкия меморандум за разбирателство, процентът на корабите, плаващи под български флаг, които са били задържани в резултат на държавния пристанищен контрол, е бил 9,57 % в сравнение с 15,7 % през 2001 г. Този процент е

съпоставим със средния за корабите, плаващи под флаговете на държавите-членки на ЕС - 3,5 % през 2002 г. Рязкото намаляване на процента на задържаните плавателни съдове може да се обясни със значителните усилия на България за повишаване безопасността, по-конкретно чрез приемането (и започване на прилагане) на планове за укрепване на административния капацитет. Това е довело до изпълнението на широкомащабна програма за обучение на инспекторите от българския държавен контрол по флага и пристанищния контрол. Освен това, приемането на план за действие за безопасност и бракуването на плавателни съдове следва да допринесе за подобряването на управлението и резултатите в областта на безопасността на най-големия национален корабособственик. България се насърчава да продължи усилията в тази насока.

Обща оценка

По отношение на *трансевропейските транспортни мрежи*, българските власти продължават да поставят основния акцент върху по-нататъшната модернизация и развитие на приоритетната инфраструктура, прилежаща към тези коридори. България е поела значителни задължения по съвместно финансирането на инфраструктурните проекти, които ще трябва да бъдат изпълнени. Осигуряването на необходимите финансови средства за спазването на програмата и ангажиментите по-специално във връзка с подобряване състоянието на пътищата, е ключов въпрос. Следва да се отдели внимание на осигуряването на необходимия административен капацитет (както в количествено, така и в качествено отношение) с оглед изпълнението на няколко проекта едновременно и на подготовката на значителни инвестиции в железопътната и пътната инфраструктура. Постепенното преминаване от 10 т. на 11,5 тона осово натоварване ще доведе до подобряване състоянието на 1200 км пътища в България към 2007 г., при прогнозни разходи от приблизително на 240 милиона евро. Необходимо е да се осигури съответствие на технико-икономическите проучвания с правилата на Европейската общност за опазване на околната среда, по-конкретно чрез изготвяне на сериозна и цялостна оценка на въздействието върху околната среда.

По отношение на *автомобилния транспорт*, основната законодателна рамка е налице и България продължава работи по хармонизирането на своето законодателство с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) чрез приемането на нормативна база за неговото прилагане. Тези усилия трябва да продължат по-специално по отношение на превоза на съдове под налягане, пътно-техническите проверки и свидетелствата за управление на моторни превозни средства. Необходимо е по-нататъшно укрепване на административния капацитет, в частност чрез специализирано обучение на служители, изпълняващи ключови надзорни и контролни функции, свързани с достъпа до професията, социалните правила (в частност часовете за управление на МПС и времето за почивка), данъчното облагане на превозните средства и пътните такси, както и техническите стандарти и стандартите за безопасност. Все още е необходима по-нататъшна подготовка на превозвачите за значителните инвестиции, които те следва да направят, за да се гарантира съответствието на автомобилния парк с изискванията, поставени от достиженията на правото на ЕС (*acquis*), и по-специално по отношение на онази част от автомобилния парк,

която осъществява вътрешни превози. Вниманието следва да се насочи към необходимостта да се премахнат някои съществуващи практики, които възпрепятстват движението на пътници и товари през територията на България и през нейните граници, както и в областта на издаването на лицензи и разрешителни, особено що се отнася до достъпа до пазара.

В областта на *железопътния сектор*, България е завършила реструктурирането чрез реорганизацията на българския железопътен превозвач. Положени са усилия за покриване на неизплатените задължения на превозвача. Въпреки това, както превозвачът, така и управителят на железопътната инфраструктура продължават да бъдат в трудно финансово положение. Необходимо е да се предприемат неотложни действия за приемане на ясен дългосрочен бизнес план за възстановяване на финансовото равновесие в сектора. Понастоящем се налага да се извършат законодателни промени, които да осигурят независимост на управлението на железопътните предприятия, като се укрепи администрацията в сектора и се въведе ефективна и справедлива схема за определяне на таксите в областта на железопътната инфраструктура. България все още трябва да работи по прилагането на достиженията на ЕС (*acquis*) по отношение на съвместимостта с трансевропейската конвенционална железопътна мрежа.

В областта на *въздушния транспорт*, звеното за разследване на въздушните инциденти с граждански самолети продължава да бъде подчинено на дирекция към министерството, вместо да бъде независимо. Състои се от трима души. България следва да продължи да привежда законодателството си в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в сектора, както и постепенно да приложи Общите изисквания за въздухоплаването. България е взела едностранно решение да не подпише Споразумението за общо европейско въздухоплаване.

В областта на *морския транспорт*, приемането на измененията и допълненията на Кодекса за търговското корабоплаване и мерките, взети в резултат на обезпокоителното влошаване на процента задържани плавателни съдове през миналата година, доведоха до подобряване на положението. Подобрената работа на административните институции по морска безопасност - първо по отношение контрола на флага и второ по отношение на пристанищния контрол - трябва и занапред да остане приоритет. В частност, агенция "Морска администрация" следва да получи още ресурси - както финансови, така и материални (оборудване) - за да изпълнява добре своите задължения. Трябва да продължат усилията за постигане целта на България по отношение изваждането на българския флаг от черния списък на Парижкия меморандум за разбирателство.

Заключение

От миналогодишния Редовен доклад България е постигнала добър напредък, в частност в областта на автомобилния и морския транспорт; известен напредък се отбелязва и в областта на железопътния и въздушния транспорт, а ограничен напредък има в областта на вътрешния воден транспорт. България продължава да укрепва своите административни структури.

България следва да съсредоточи по-нататъшните си усилия върху укрепването и развитието на своите административни структури с оглед осигуряване на съответния административен капацитет, позволяващ прилагането на постиженията на правото на ЕС (*acquis*) и изпълнението на инвестиционните планове. Това предполага прилагане на постиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на автомобилния и железопътния транспорт и по-конкретно по-нататъшната либерализация на тези сектори, а така също транспониране и прилагане на постиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на въздушния транспорт. Постоянно внимание трябва да се отделя на укрепването на органите за морска безопасност и на тяхната независимост, както и на подобряването на състоянието на морската сигурност. Преговорите по тази глава са временно закрити. С България са постигнати преходни договорености по отношение на критерия за финансово състояние а превозвачите, извършващи вътрешни транспортни услуги (до 31 декември 2010 г.) и по отношение на постепенното увеличаване на пределно допустимите норми за осово натоварване на националната пътна мрежа (до 31 декември 2013 г.). България е дала съгласието си за преходен период, предложен от ЕС, относно постепенния реципрочен достъп до каботажния пазар в сектора на автомобилния превоз. Като цяло, България спазва ангажиментите, поети при преговорите за присъединяване в тази област.

Глава 10: Данъчна политика

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

В областта на **неп прякото данъчно облагане** е постигнато по-нататъшно хармонизиране с постиженията на правото на ЕС (*acquis*) с измененията и допълненията на Закона за ДДС, влезли в сила през януари 2003 г. Измененията снижават праговете за регистрация по ДДС и за освобождаване от ДДС за малките и средни предприятия до 25 000 евро и коригират обхвата на освободените от ДДС финансови услуги.

Измененията и допълненията на Закона за *акцизите* от януари 2003 г. въвеждат определения за “междинни продукти”, “вино”, “ферментирани продукти, различни от вино”, и “бира”. Данъчната основа, върху която се начислява акцизното задължение за междинните продукти, е определена съобразно количеството на готовия продукт в хектолитри, като акцизната ставка за тези продукти е 45 евро на хектолитър, което е в съответствие с постиженията на правото на ЕС (*acquis*). България повиши и акцизните ставки върху етиловия алкохол, като по този начин намали различията спрямо минималните равнища в ЕС. Освен това от 1 януари 2003 г. България повиши акцизните ставки върху бензина и газьола в съответствие с графика за хармонизирането на тези изисквания с постиженията на правото на ЕС (*acquis*), но равнищата на тези ставки остават значително под минималните в ЕС.

В областта на **прякото данъчно облагане** няма напредък, който да бъде отбелязан.

По отношение на **административното сътрудничество и взаимната помощ** в периода от последния Редовен доклад е постигнат известен напредък в реформирането и укрепването на данъчната администрация на България. С приемането на Закона за Националната агенция за приходите през ноември 2002 г., България определи правомощията на Националната агенция по приходите по отношение на унифицираното събиране, счетоводно отчитане и контрола върху приходите от данъци и социално-осигурителни вноски. Назначени са изпълнителен директор и 40 % от предвидения персонал. Плановите за развитието на тази нова система за събиране на приходи са в напреднал стадий и са осигурени средства за целта. През юни 2003 г. бе създадено Централно звено за връзка (ЦЗВ). То ще отговаря за административното сътрудничество с държавите-членки след присъединяването.

Обща оценка

Законодателството на България в областта на непрякото данъчно облагане в значителна степен е приведено в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Въпреки това, необходима е по-нататъшна хармонизация в областта на ДДС и по-конкретно – що се отнася до привеждането в съответствие на определенията за обхвата и мястото на облагането, обхвата на освободените от облагане сделки, както и въвеждането на специални схеми за стоки-втора употреба и туристически агенти.

Относно акцизите необходимо е да продължи постепенното увеличение на акцизните ставки върху минералните масла, алкохолните напитки и тютюневите изделия, за да се достигнат минималните равнища на ЕС, изисквани от достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Освен това, структурата на акциза върху цигарите следва да се хармонизира с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), като се уеднаквят ставките на цигарите с филтър и без филтър. Схемата за задържане на акциза, и по-конкретно разпоредбите относно митническите складове, още не е приета. Предвид сложността на тази съществена част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*), България следва да започне спешно подготовката си за нейното транспониране и прилагане.

По отношение прякото данъчно облагане, България трябва да премахне облагането на репатрираните дивиденди, както и върху лихвите и плащанията за авторски права, изплащани от български дъщерни предприятия на дружествата – майки от ЕС и да продължи да привежда в съответствие законодателството си с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Следва да продължи прегледът на данъчното законодателство с оглед отстраняването на потенциално увреждащи данъчни мерки, така че при присъединяването да се спазва Кодекса на поведение за облагане на бизнеса в същата степен, както настоящите държави-членки.

В областта на административното сътрудничество и взаимната помощ следва да продължат да бъдат приоритет задачите за осигуряване на напълно работеща компютъризирана данъчна информационна система, както и постигането на взаимна свързаност с ИТ системите на ЕС. България следва да предприеме по-нататъшни мерки, за да може данъчната администрация да разполага с

необходимите човешки ресурси, с необходимата квалификация, за да управлява различните ИТ проекти в тази сфера.

Въпреки редицата положителни стъпки, осъществени през периода, обхванат от доклада, необходими са значителни по-нататъшни усилия за засилване на данъчната администрация. България следва да отговори на нуждата от подобряване на ефикасността на спазването на данъчните задължения, събирането на приходите и управлението на възстановяването на ДДС, като засили ефективността на цялата данъчна администрация. Особено внимание следва да се отдели на вътрешния контрол, одита и разследването на измами.

Заклучение

В периода след последния доклад България е постигнала напредък в привеждането в съответствие на данъчното облагане с достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

Макар че България е постигнала добра степен на привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), необходим е по-нататъшен напредък в законодателството, административният капацитет все още се нуждае от значително укрепване.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България е получила преходен период относно прилагането на минимални ставки на акцизите върху цигарите (до 31 декември 2009 г.), както и конкретни договорености да продължи да изключва международния пътнически транспорт от облагане с ДДС с право на удържка, да прилага по-ниска ставка за акцизите за ракия, произвеждана от плодове и грозде за собствена консумация (до 30 литра спиртни напитки от плодове годишно на едно домакинство), и да прилага праг за регистрация и освобождаване от данъчно облагане в размер на 25 000 евро за малките и средни предприятия. България като цяло изпълнява поетите от нея ангажменти в контекста на преговорите за присъединяване в тази област.

Глава 11: Икономически и валутен съюз

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

Подробна оценка на различни аспекти на икономическата политика на България беше дадена по-горе, в главата за икономическите критерии. Поради това, настоящата глава се ограничава само до онези аспекти на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно Икономическия и валутен съюз - така, както са определени в Дял VII от Договора за създаване на ЕС и другите съответни текстове, които страните-кандидатки трябва да въведат преди присъединяването, т.е. забраната за пряко финансиране на държавния сектор от централната банка, забраната за привилегирован достъп на органи от публичния сектор до финансовите институции и независимостта на националната централна банка. Що се отнася до процеса на либерализация на движението на капитали, от чието завършване зависи постигането на съответствие с

достиганията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на ИВС, този аспект бе разгледан в Глава 4 - Свободно движение на капитали.

След приемането на последния Редовен доклад не е отбелязан напредък относно **забраната за пряко финансиране на държавния сектор.**

Що се отнася до **забраната за привилегирован достъп на публични органи до финансовите институции**, през октомври 2002 г. бяха приети изменения и допълнения в Закона за застраховането, с които се премахва задължението застрахователните компании да инвестират определен дял от резервите си в емитирани от държавата ценни книжа, което противоречеше на постиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно привилегирования достъп. Освен това, измененията и допълненията на Закона за банките, приети през септември 2002 г. и Законът за държавния бюджет на РБ за 2003 г. от декември 2002 г. предвиждат Министерството на финансите да възстановява на Българската народна банка (въз основа на договор) разходите, извършени по касови операции, свързани с изпълнението на държавния бюджет.

По отношение **независимостта на националната централна банка** не е осъществен напредък след последния Редовен доклад.

Обща оценка

След присъединяването си към ЕС България ще участва в ИВС без да приема еврото като валута. Тя ще трябва да въведе необходимите промени в своята институционална и правна рамка.

Що се отнася до разпоредбите относно забраната за пряко финансиране на публичния сектор, остава необходимостта от приемане на по-нататъшна законодателна уредба. Наред с другото, следва да се създаде гаранция за това кредитите, отпускани от Българска народна банка на държавата за закупуване на Специални права на тираж, да могат да се предоставят единствено, ако се отнасят до задължения спрямо Международния валутен фонд.

В областта на забраната за привилегирован достъп на органи от публичния сектор до финансовите институции, България трябва да приведе в съответствие законодателството си по отношение на останалите ограничения върху инвестиране на средства от пенсионни схеми. Законът за застраховането все още допуска Министерският съвет да приема наредби относно начина на формиране на застрахователните резерви. Ето защо е необходимо да се добавят по-нататъшни разпоредби, посредством предпазна клауза, в която да се упоменава, че ограниченията върху инвестирането могат да се основават единствено на съображения за предпазливост и посредством ясна процедура за обжалване срещу подобни наредби.

Що се отнася до независимостта на централната банка, необходими са по-нататъшни усилия, и по-специално за защита срещу възможни конфликти на интереси, свързани със задълженията на членовете на борда на директорите, създаване на правила за освобождаването им, съвместими с постиженията на

правото на ЕС (*acquis*) и въвеждане на разпоредби за съдебно разглеждане на решенията за освобождаване.

България пое ангажимента необходимите изменения и допълнения да бъдат приети от Министерския съвет до средата на 2005 г. и да бъдат гласувани от Народното събрание не по-късно от средата на 2006 г., така че да влязат в сила от датата на присъединяването на България към ЕС.

Административният капацитет е изграден и функционира както трябва.

Заклучение

През изминалата година България отбеляза известен напредък, по-специално като прие ново законодателство в областта на забраната за привилегирован достъп на органи от публичния сектор до финансовите институции.

Макар като цяло хармонизацията с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) да е на високо ниво, трябва да се обърне внимание на независимостта на централната банка, както и на намаляването на оставащите ограничения върху инвестирането на средства на пенсионни фондове. Необходимо е и да се приеме по-нататъшно законодателство относно забраната за пряко финансиране на публичния сектор.

Преговорите по тази глава бяха временно приключени. България не е искала преходен период в тази област. Като цяло изпълнява поетите от нея ангажменти по преговорите за присъединяване в тази област.

Глава 12: Статистика

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

По отношение на **статистическата инфраструктура**, през 2002 г. бе постигнато по-нататъшно усъвършенстване на Закона за статистиката, като се определиха по-подробно статистическите органи, техните отговорности и принципа на поверителността. Бяха предприети известни стъпки към засилване на административния статут на Националния статистически институт (НСИ) в рамките на държавната структура. Средносрочната стратегия за развитието на статистиката за периода 2003-2006 г. подобри стратегическото планиране. Обучението продължи да бъде приоритет, предвид високото текучество на персонала. НСИ бе освободен от задължението да управлява единната информационна система за борба с престъпността, което обикновено не влиза в работата на една статистическа служба.

Създадени са национални **класификации**, които осигуряват пряко прилагане на европейските класификации и номенклатури. Актуализираните версии на Статистическата класификация на стопанските дейности в Европейската общност (NACE) и Класификацията на продуктите по дейност (CPR) бяха въведени през 2003 г.

Що се отнася до различните **отраслови статистики**, може да се отчете следният напредък.

В областта на *демографската и социалната статистики*, бяха публикувани резултатите от преброяването на населението и жилищния фонд и бяха преизчислени времевите серии. В момента се провежда по-голямата част от останалите проучвания, като проучването на работната сила с модули създадени за целта, проучването на структурата на приходите и проучването на използването на времето. Започна подготовка за провеждане на проучвания на годишните разходи за труд, доходите и условията на живот.

Що се отнася до статистиката на *регионално ниво*, налице е по-голям брой показатели за нива 2 и 3 по Номенклатурата на териториалните статистически единици (NUTS) за периода 1995-2002 г.

В областта на *макроикономическата статистика* се отбелязва подобряване в изчерпателността и навременното представяне на годишните национални сметки. Разграничаването на отделните институционални сектори бе хармонизирано с Европейската система на счетоводните сметките (ESA 95). Подобри се своевременното представяне на тримесечните национални сметки и качеството на таблиците с входни и изходни данни. Бе отбелязано по-нататъшно подобрене в статистиката по дълга и по дефицита.

При *фирмената статистика* за осигуряване на информация за информационното общество бяха използвани данни от преброяването на населението, както и от специални проучвания. За туризма се изгражда национален Туристически регистър и са подготвени нови проучвания за настаняването.

Що се отнася до *транспортната статистика*, не може да се отчете напредък, тъй като в много области като сухопътния транспорт на стоки, въздушния транспорт и пристанищата входящите статистически данни вече са в съответствие с достиженията на правото на ЕС (acquis).

По отношение на *външната търговия* се работи за подобряване на качеството и навременното представяне на първичните данни чрез взаимодействие между митническата администрация и НСИ. НСИ извърши пилотно проучване за Интрастат, системата за събиране на статистически данни относно стокообмена между Държавите-членки на ЕС (вътрешно-общностна търговия) и работи усилено по подготовката на системата с оглед момента на присъединяване.

През миналата година България постигна напредък в областта на *селскостопанската статистика* чрез прилагане на редица проучвания, например, на селскостопанските животни, млекопреработвателните предприятия, виното и лозарството, добивите и реколтите. В етап на подготовка са балансите за голям брой продукти. Може да се отбележи напредък по отношение на статистиките за цените и доходите. През февруари 2003 г. Парламентът прие Закон за преброяване на земеделските стопанства. Изготвен е предварителен списък на земеделските стопанства. Планира се преброяването

на земеделските стопанства да се извърши през втората половина на 2003 г. Резултатите от него би трябвало да спомогнат за подобряване качеството на селскостопанската статистика.

Обща оценка

Статистическата инфраструктура, правната основа и организационната структура на НСИ са подходящи за изпълнението на сегашните му задачи. Въпреки това наличните ресурси не позволяват на НСИ да се справя успешно с предизвикателствата и изискванията на предстоящите и новоприетите достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Освен това, сградният фонд на НСИ се нуждае от модернизация. Непрекъснатото засилване на информационно-технологичния капацитет също продължава да бъде приоритет. Неотдавна са осъществени извести инвестиции, но са необходими още обучение и инвестиции за ефикасното използване на техниката и програмните приложения, по-специално за управлението на персонала в регионалните служби. Нужно е НСИ да се освободи от задължението да води административния фирмен регистър и да се компенсира бюджета на НСИ за пропуснатите приходи от тези административни дейности.

НСИ ще бъде изправен пред огромната задача да реорганизира регионалната си структура, за да бъде в крак с административната реформа в страната. Персоналът от регионалните служби се нуждае от по-нататъшно обучение.

В областта на класификацията, всички класификации са въведени.

В областта на регионалната статистика, необходимо е да се създаде база данни, съдържаща източници на данни. България се нуждае и от подобряване на качеството и наличието на регионалните данни. Що се отнася до макроикономическата статистика, остава необходимостта от разработване на финансовите сметки и от непрестанни усилия за подобряване на качеството и обхвата на националните сметки. В областта на фирмената статистика са необходими по-нататъшни усилия за включване на местните и физическите лица и за подобряване на нейното качество. Нужни са значителни усилия за постигане на пълно съответствие в секторите индустрия и строителство. Необходимо е и постигането на по-нататъшен напредък в областта на селскостопанската статистика и финансовите сметки. Качеството, обхватът и навременното представяне на данните следва да бъдат поставени в центъра на бъдещите усилия в областта на демографската и социална, транспортна, външно-търговска и селскостопанска статистики.

Заключение

През изминалата година България отбеляза известен напредък, по-специално в приспособяването на Закона за статистиката, в по-нататъшното разработване и прилагане на система за планиране и стратегия за обучение, в подготовката за преброяване на земеделските стопанства и подобряването на някои от областите на статистиката.

Като цяло, България осъществява непрекъснат напредък към удовлетворително спазване на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). По-нататъшните усилия би следвало да се съсредоточат върху усъвършенстване на методологията, подобряване на качеството и пълнотата на данните, и развитието на човешките ресурси. Необходимо е да се постигне напредък в такива области като макроикономическата, фирмената и селскостопанската статистика.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала преходен период в тази област. България като цяло изпълнява поетите от нея ангажменти в контекста на преговорите за присъединяване в тази област.

Глава 13. Социална политика и заетост

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

В областта на **трудоовото право** беше постигнат известен напредък чрез въвеждането на разпоредби във връзка с командироването на работници и закрила на младите хора при работа. През 2002 г. беше приет Национален план за действие срещу най-тежките форми на детския труд (включително проституция, трафик на наркотици и просия) и има за цел да върне децата обратно в училище. Публикуваните през 2003 г. изменения и допълнения на Кодекса на труда, по принцип предоставят на Главната инспекция по труда правомощията за разрешаване наемаването на работа на лица на възраст под 16 години. Предприети бяха някои стъпки за развитие на изпълнителните функции на този орган, за да прилага по-строги санкции спрямо работодатели, които са наели деца незаконно.

Важен напредък бе постигнат в областта на **равното третиране на мъжете и жените** с приемането през септември 2003 г. на Закона за защита срещу дискриминацията, който цели да въведе редица ключови директиви в тази област (равно заплащане, равно третиране при работа, бременни жени и тежест на доказване). През февруари 2003 г. към Министерството на труда бе създадена Консултативна комисия за равните възможности, която *inter alia* следва да изработи проект за Национален план за действие за равнопоставеност между половете.

Известен напредък бе постигнат в областта на **здравословните и безопасни условия на труд**. Беше прието ново законодателство относно биологичните агенти на работното място, оборудването с дисплеи, азбеста, шума, временните или подвижни строителни обекти, работното оборудване, сондирането и промишленостите за повърхностното и подземно добиване на минерали, както и за медицинското обслужване на борда на плавателните съдове. В резултат на правителствено решение през февруари 2003 г. беше променена организационната структура на Главната инспекция по труда и нейният персонал беше увеличен на 550 души. Беше създадена нова структура на Главната инспекция по труда, която сега се състои от обща и специализирана администрация.

Посредством изменения и допълнения на Кодекса на труда през декември 2002 г. в областта на **социалния диалог** беше постигнат известен напредък в определянето на критерии за представителство в тристранните консултации и в по-нататъшното изясняване на механизмите на тристранното сътрудничество. Изменение и допълнение на Закона за икономически и социален съвет, приети през март 2003 г. регулира създаването на Икономически и социален съвет – консултативен орган по икономическите и социалните въпроси, включващ както социалните партньори, така и гражданското общество. През април 2003 г. бе публикуван нормативен акт, който изяснява структурата и дейността на Националния институт за помирение и арбитраж. След назначаването на изпълнителен директор и, на равна основа, на посредници и арбитри от държавата, от синдикатите и от организациите на работодателите, този орган поднови изпълнението на задачата си, а именно да подпомага доброволното уреждане на трудови спорове. През 2002 г. бе създаден Национален съвет за насърчаване на заетостта като орган за сътрудничество и консултации по отношение определянето на политиката по заетостта.

По отношение на **общественото здраве** през ноември 2002 г. Министерски съвет прие стратегия за реструктуриране на болничната помощ за периода 2002-2006 г. Целта на стратегията е да се повиши ефективността и качеството на здравеопазването. В края на 2002 г. бе проведено проучване с цел събиране на данни за разпространението на тютюнопушенето и идентифицираните рисковите групи, а също и за въздействието на тютюнопушенето върху смъртността. Разпространението на тютюнопушенето е голямо и то е основна причина за редица болести. Все пак беше постигнат известен напредък във въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно тютюнопушенето и мерки за контролирането му, както и в прилагането на мерки за психичното здраве. Приетите през 2002 г. изменения и допълнения на Закона за народната просвета осъвременяват законовата рамка за здравеопазването на децата, учениците и студентите и въвеждат здравното образование. Те предвиждат задължителни, безплатни подготвителни класове в детските градини и училищата.

С подписването през октомври 2002 г. на документа за Съвместна оценка на **приоритетите на политиката в областта на заетостта** (СОП) България и Европейската комисия продължиха работата по Прегледа на политиката по заетостта. Измененията и допълненията на Закона за насърчаване на заетостта от март 2003 г. допълнително изясняват механизмите за субсидирана заетост. През април 2003 г. Министерски съвет прие Национален план по заетостта. Този документ обръща повишено внимание на мерките за създаване на устойчива заетост и на обучението за придобиване на квалификация. В сравнение с 2002 г. бюджетът за този план се е увеличил трикратно. Направиха се много усилия за наблягане върху активните мерки по отношение пазара на труда, включително програмата “От социална помощ към осигуряване на заетост”. Този акцент е отразен също така и в “Новата стратегия в социалната политика”, приета в края на 2002 г. Като мярка за ограничаване на сивата икономика, всички трудови договори подлежат на задължителна регистрация в Националния осигурителен институт.

С оглед подготовката на Министерството на труда и социалната политика да действа като Управляващ орган на Оперативната програма за развитие на човешките ресурси, бе реорганизиран отделът за **Европейския социален фонд**. Сега той се състои от три отдела с общ персонал от 25 души.

В следствие на Европейския съвет в Гьотенбург, Комисията и България започнаха осъществяването на съвместно сътрудничество за (Меморандум за социално включване) за подготовката за бъдещето участие в **социалното включване** в ЕС след присъединяването. Тази инициатива се състои в съвместно определяне на предизвикателствата на социалната изолация и на подходящата ответна политика.

В областта на **социалната закрила** през януари 2003 г. влязоха в сила изменения и допълнения на Закона за социалното подпомагане и бе създадена Агенция за социално подпомагане (като правопреемник на Националната служба за социално подпомагане) и нейните териториални структури, а именно 28 регионални административни центъра и дирекции за социално подпомагане във всички общини. Приетите през април 2003 г. подзаконовни актове към Закона за социалното подпомагане въвеждат критерии и стандарти за предоставянето на социални помощи. Инспекторат в рамките на Агенцията за социална помощ отговаря за контрола. Считано от януари 2003 г. специализираните институции и алтернативните социални служби на подчинение на Министерството на труда и социалната политика бяха трансформирани към общините, но са финансирани от държавата. Измененията и допълненията въведоха, също така, по-диференциран подход към подкрепата за различните уязвими групи в неравностойно положение с цел по-доброто насочване на социалното подпомагане. В края на 2002 г. бе приета нова Стратегия за социално подпомагане, която *inter alia* предвижда до края на 2004 г. намаляването с 20% на броя на институциите и на хората в институциите на подчинение на Министерството на труда и социалната политика. Успоредно с това се предвижда въвеждането на алтернативни социални служби (дневни центрове, центрове за консултации и т.н.). Освен това през август 2003 г. бе приет план за намаляването с 10 % на броя на децата в специализираните институции в периода 2003-2005 г. През юни 2003 г. бе приета Национална стратегия за равни възможности за хората с увреждания, която има за цел повишаване информираността и качеството на живот на хората с увреждания. Във връзка с Европейската година на хората с увреждания, през юни 2003 г. беше приета национална програма "България за всички". Програмата съдържа график на събитията, предвидени във връзка с Европейската година на хората с увреждания и се занимава с дейностите, свързани с достъпа, анти-дискриминационната политика, интегрираното образование и заетостта. На пилотен принцип в пет общини бе започната програма за назначаването на учители, които да обучават деца с увреждания.

В областта на **антидискриминационната политика** бе направен съществен напредък с приемането на Закона за защита срещу дискриминацията. Този закон обхваща всички основания за дискриминация, споменати в достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и предвижда учредяването на независима Комисия, която да прилага закона.

Обща оценка

Необходимо е по-нататъшно привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) на трудовото законодателство, по-специално с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно работа на непълно работно време, относно задължението на работодателя да информира служителите за условията, приложими към договора или към трудовото правоотношение, защитата на правата на работниците и служителите в случай на прехвърляне на предприятия, масовите уволнения и някои аспекти на организацията на работното време. Освен това, все още е необходимо да се въведе законодателството на ЕО, гарантиращо вземанията на работниците в случай на неплатежоспособност на техния работодател и относно Европейските работнически съвети. Необходимо е постоянно насочване на вниманието върху усъвършенстване на капацитета за прилагане и изпълнение, по-специално на Инспекциите по труда.

Важна част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на равното третиране на мъжете и жените е въведена с приемането на Закона за защита срещу дискриминацията, включително директивите за бременните работнички, родителския отпуск, равното заплащане, равното третиране при работа и тежестта на доказване. Все още, обаче са необходими корекции в редица области. Въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) трябва да бъде приключено по-специално с предвижданите изменения и допълнения на Кодекса на труда. Остава все още да се премахне забраната за нощен труд и извънреден труд за някои категории жени.

Въпреки че бе постигнат известен напредък в по-нататъшното въвеждане на част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на безопасните и здравословни условия на труд, предстои значителна работа по въвеждането и по-специално по прилагането и изпълнението в тази област. Малък бе постигнатият напредък за повишаване капацитета на Главната инспекция по труда да извършва съответни проверки по задоволителен начин. С оглед правилното прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област, България трябва да довърши методологията и да извърши изследвания за оценка на финансовото въздействие от прилагането на специални директиви в областта на безопасните и здравословни условия на труд. Освен това, трябва да се премахне системата на компенсации за лоши работни условия.

Необходимо е по-нататъшно усъвършенстване на социалния диалог. Все още не съществуват основните условия за смисленото участие на социалните партньори в трудовите взаимоотношения като цяло и при формирането на работната заплата в частност, и за участието на предприятия и работната сила. Функционирането на Националния съвет за тристранно сътрудничество трябва да се усъвършенства по начин, даващ възможност за справедливо управление. Докато тристранното сътрудничество предстои да изпълни задачата си, прякото двустранно колективно договаряне между работодателя и профсъюзните организации остава много слабо на ниво предприятие, сектор и на регионално равнище и трябва да бъде поощрено да увеличи своя обхват.

По отношение на общественото здраве трябва да се разработи национален план за наблюдение и контрол на заразните болести с конкретен акцент върху изграждането на епидемиологичен капацитет. Необходимо е преразглеждане на законодателството по отношение на наблюдението и контрола на заразните болести, за да бъде приведено в съответствие с принципите и методологията на мрежата на Общността за епидемиологично наблюдение и контрол на заразните болести. Съществуващата контролна лаборатория е остаряла и страда от липса на ресурси. Необходими са съществени усилия за изграждане на капацитет, за да се осигури включването в системата на ЕС за наблюдение и контрол на заразните болести. Необходими са устойчиви усилия, за да продължат и се осъществят започнатите реформи в здравеопазването. Необходим е по-голям напредък в подобряване на здравното състояние на населението, което е значително под средното за ЕС. Въпреки че финансовите средства се увеличиха малко, те все още са значително под средните за ЕС. Например, България трябва да осигури достатъчно човешки и финансови ресурси за осъществяването на Стратегията за реструктурирането на болничната помощ.

По отношение на заетостта, Съвместната оценка на приоритетите в политиката на България по заетостта (СОП) представлява важна стъпка в подготовката за присъединяването. Важно е да се осигури ефективно прилагане на тези политики и наблюдение, на постепенното изпълнение на съдържащите се в СОП приоритети и ангажименти. България има твърде високо равнище на безработица, въпреки известното ѝ намаляване през тази година. Структурните слабости на пазара на труда са дългосрочната безработица, високата младежка безработица, високата безработица сред тези с по-ниски степени на образование и умения, големи регионални различия в безработицата. Въпреки че беше постигнат известен напредък в увеличаването на обхвата на активните мерки по отношение на пазара на труда, тези въпроси трябва да продължат да бъдат решавани с по-силен и по-ефективен подход на действие чрез системното и активно ангажиране на обществената служба по заетостта. Трябва да се усъвършенства осигуряването и насочването на активни програми за пазара на труда, както и осигуряването, средствата и насочването на мерки за обучение. Предвижданата Национална стратегия по заетостта все още не е приета.

Трябва да продължи да се усъвършенства административният капацитет с оглед подготовката и осъществяването на ЕСФ.

По отношение на социалното включване, Меморандумът за социално включване между Европейската комисия и България ще представлява важна стъпка за подготвянето на България за бъдещото ѝ участие в открития метод на координация в областта на социалното включване. Въпреки че има яснота по осигуряването на социалното включване, и интегрирането на етническите малцинства, както беше доказано, *inter alia*, с Рамковата програма за равното интегриране на ромите в българското общество, практическото осъществяване остава на части. Има възможност за по-нататъшно усъвършенстване на ефективността на социалното подпомагане. Социалното подпомагане и неговото взаимодействие трябва да се преразгледат, за да се увеличат стимулите за безработните и неактивните да започнат работа в официалния сектор и да насърчи активното отношение.

С приемането на Закона за защита срещу дискриминацията България постигна съществен напредък в борбата с дискриминацията, основана на пола, расата или етническия произход, религия или вярвания, увреждания, възраст или сексуална ориентация.

Заклучение

От миналогодишния доклад, България е постигнала известен напредък в привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на заетостта и социалната политика.

България постигна твърде висока степен на напредък в привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на антидискриминационната политика. Въпреки това, привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областите на трудовото законодателство, равното третиране и безопасните и здравословни условия на труд не е завършено и трябва да бъде продължено. Административният капацитет на съответните органи, включително Главната инспекция по труда, трябва да бъде укрепен, за да прилагат ефективно достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Освен това, подготовката за бъдещото управление на дейностите на Европейския социален фонд след присъединяването трябва още да се разшири. Трябва да се преследва въвеждането на целите на ЕС за насърчаване на социалната интеграция в националните политики.

Преговорите по тази глава са временно приключили. На България е даден преходен период (до 31 декември 2010 г.) за прилагане на законодателството на ЕО в областта на тютюна, по специално по отношение максималното съдържание на катран в цигарите. Като цяло България изпълнява ангажиментите и изискванията, произтичащи от преговорите по присъединяването в тази област.

Глава 14: Енергетика

Напредък постигнат след последния Редовен доклад

Относно **сигурността на доставките** и създаването на задължителни запаси от нефт, България прие през януари 2003 г. Закона за задължителните запаси от нефт и нефтопродукти и Закона за държавните резерви и военновременните запаси. В срок от девет години, считано от декември 2004 г., България в съответствие с ангажиментите си трябва да изгради предвидените в достиженията на правото на ЕС (*acquis*) 90-дневни запаси от нефт. Създадена е специална дирекция към Държавната агенция за държавен резерв и военновременни запаси, която да управлява задължителните нефтени запаси. Тя се състои от осем служители.

Във връзка с **конкурентноспособността и вътрешния енергиен пазар**, България предприе подготвителни стъпки за постепенното отваряне пазарите си на електрическа енергия и газ, но закъснението в приемането на новия закон за

енергетиката забави този процес. През декември 2002 г. бе прието ново законодателство, позволяващо на Държавната комисия за енергийно регулиране (ДКЕР) да определя капацитета и количествата електроенергия, които всеки независим производител може да договори с клиенти отговарящи на изискванията. ДКЕР работи по издаването на разрешения и лицензи. През първото тримесечие на 2003 г. бяха одобрени общите условия на четири договора за продажба на електро и топлинна енергия. Бяха направени известни усилия за укрепване на състава на ДКЕР, която сега наброява около 80 служители. ДКЕР, обаче, е все още подчинена на Министерски съвет.

През май 2003 г. НЕК (Националната електрическа компания) стана пълноправен член на Съюза за координиране и пренос на електроенергия, което укрепва физическото интегриране на България във вътрешния пазар на електроенергия. През декември 2002 г. България подписа Меморандум за споразумение, целящ създаването на Регионалния пазар на електрическа енергия в югоизточна Европа. България продължава да засилва взаимовръзката на своята електроенергийна мрежа със съседните страни.

Българското правителство прилага понастоящем своята програма за приватизация на седем електроразпределителни дружества, както и на някои топлинни съоръжения и топло-енергийни централи. През тази година бяха продадени единадесет малки водноелектрически централи.

В *сектор регионална топлофикация* продължава политиката на постепенно прекратяване на субсидирането на цената на електроенергията за битовите потребители и въвеждането на двукомпонентна тарифа. В този сектор е в ход програма за модернизация с оглед по-специално да се намали потреблението на топлина – рехабилитация на станции, модернизация на топлообменните системи, на измерителните уреди и др.

В *сектор твърди горива* България продължава реструктурирането чрез прилагането на своя План за действие за 21 дружества от този сектор. България продава повечето от печелившите си въглищни мини, докато останалите се ликвидират. Шест каменовъглени мини са приватизирани до сега, от които три през тази година.

По отношение на **енергийната ефективност и използването на възобновяеми енергийни източници** имаше ограничен напредък, поради забавянето на приемането на новия закон за енергийната ефективност. Министерството, отговарящо за енергетиката, все пак прие съвсем на скоро Програма за енергоспестяване 2004-2007 г. Персоналът на Агенцията за енергийна ефективност се увеличи от 27 на 31 служители.

В областта на **атомната енергия** България експлоатира АЕЦ Козлодуй с четири реактора тип ВВЕР 440/230 (блокове 1 до 4), както и два блока с реактори тип ВВЕР 1000/320 (блокове 5 и 6). АЕЦ Козлодуй осигурява около 42% от електроенергията на страната. Освен реакторите в Козлодуй, България има един научно-изследователски реактор в близост до София, който понастоящем продължава да е затворен. Българското правителство реши отново да пусне този научно-изследователски реактор при по ниско равнище на

термична енергия. Работите по реконструкцията започнаха в края на 2002 г. Отработеното гориво от атомните реактори се съхранява в Козлодуй, а отработеното гориво от изследванията – при научно-изследователския реактор. Съществуващите мощности за обработване и съхраняване на радиоактивните отпадъци се осъвременяват и се планира въвеждането на нови такива.

Що се касае до *ядрената безопасност*, България продължава да изпълнява препоръките, съдържащи се Доклада на Съвета от юни 2001 г. за ядрената безопасност в контекста на разширяването и последвалия през юни 2002 г. Доклад за състоянието от партньорска проверка. Приетият Закон за безопасно използване на ядрената енергия определи законодателната и регулаторна рамка. За да може законът да действа в максимална степен и през следващите години, трябва да се приемат и прилагат още подзаконови актове. Ядреният регулаторен орган – Агенцията за ядрено регулиране (ЯАР) беше приета през март 2003 г. за член на Западноевропейската асоциация на ядрените регулатори. ЯАР беше укрепена чрез назначаването на 20 души нов персонал и въвеждането на по-динамична политика по отношение на заплатите, финансирана от таксите, събирани за лицензирането на дейности с ядрена енергия.

Реактори 1 до 4 на атомната електроцентрала Козлодуй са предмет на ангажиментите за затваряне, поети от българското правителство в рамките на преговорите по присъединяването въз основата на меморандум за разбирателство, подписано с Европейската комисия през 1999 г. В съответствие с тези ангажименти блокове 1 и 2 бяха изведени от експлоатация през декември 2002 г.

По отношение на блокове 3 и 4 на атомната електроцентрала Козлодуй, които са от същия тип, държавите-членки на Европейския съюз и Република България се договориха за окончателното затваряне на тези два блока през 2006 г. Що се касае до механизма на “партньорска проверка” под егидата на Съвета на ЕС, ЕС е планирала експертна мисия в България. С оглед възможното допълнително финансово съдействие в подкрепа на затварянето и извеждането от експлоатация на някои блокове на атомна централа Козлодуй, Европейската комисия и България сформираха работна група, която оценява икономическите, екологичните и социални последици от ранното затваряне.

Усилията за извеждане от експлоатация продължават да се подкрепят от Международния фонд за подкрепа на извеждането от експлоатация на АЕЦ "Козлодуй (МФПНПЕК), управляван от ЕБВР. Фондът е основен канал за “Специалната програма по ФАР за подкрепа на извеждането от експлоатация на атомни електроцентрали и последващи мерки в енергийния сектор” на стойност 200 млн. Евро, договорена през 1999 г. в рамките на Споразумението за предсрочното затваряне на блокове от 1 до 4. В резултат на действията на МФПНПЕК напредва работата по няколко проекта, по специално:

- Създаването на Звено за управление на проекта (8.3 млн. евро)
- Изграждането на сухо хранилище за отработено гориво от блокове 1 до 4 на АЕЦ Козлодуй (47.2 млн. евро)
- Подмяна на електро измерителни уреди (3.3 млн. Евро)
- Средства за рехабилитацията на топлоенергийната мрежа на Софийска област (20 млн. Евро)

Като се включат и административните разходи, това означава, че вече са отделени 82 милиона евро чрез МФПИЕК. Събранието на донорите на ЕБВР се председателства от Комисията, представляваща Европейската общност, която е основния донор на Фонда. Няколко други донори, включително държави-членки, са направили вноски във Фонда.

Продължава програмата за инвестициите по блокове 3 и 4. Проведе се допълнителен вътрешен дебат относно датите за затваряне на тези блокове, включващ и съдебни процедури. Програмите за модернизация на блокове 5 и 6 продължават с подкрепата на Европейския съюз. Изплатени са четири транша на обща стойност 105 милиона евро от заема Евратом от 212.5 милиона евро.

Обща оценка

Що се отнася до нефтените запаси, България по законодателен път е определила графика за увеличаване на нефтените запаси на 90 дни до края на 2012 г. Трябва да се приемат подзаконови актове. Държавната агенция "Държавен резерв и военновременни запаси" трябва да бъде укрепена и съответно съоръжена, за да изпълнява задачите си. България трябва да си осигури наличието на достатъчно финансови средства за изграждане на запаси в съответствие с нейните ангажименти.

В областта на вътрешния енергиен пазар (електроенергия и газ), България трябва да завърши привеждането в съответствие на своето законодателство и да осигури практическите стъпки за участието си във вътрешния енергиен пазар. Закъснения в приемането на закона за енергетиката попречиха на откриването на енергийния пазар в началото на 2003 г. Националната електрическа компания (НЕК) поддържа монопол на вноса, което на практика възпрепятства клиентите да избират свободно своите доставчици. По отношение политиката по ценообразуването, текущите цени на природния газ осигуряват покриването на разходите и се планират по-нататъшни постепенни увеличения на цената на електроенергията за битовите потребители. Останалите нарушения на цените в топлинния сектор и други трябва да се премахнат до 2005 г. България трябва да въведе приетите наскоро директиви за електричеството и газа в съответствие с предвидения от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) график.

Продължават инвестициите в енергоразпределителната мрежа и в усъвършенстването на енергодобива. България поддържа ролята си на страна на транзит както по отношение на газа, така и по отношение на електроенергията и сега разработва планове за транзитирането на нефт и допълнителни планове за газ.

Административният капацитет и независимостта на Държавната комисия за енергийно регулиране (ДКЕР) се нуждае от по-нататъшно укрепване. Заплатите се подобриха, но бюджетните ограничения и липсата на гъвкавост при използването на този бюджет продължава да спира ефективното й функциониране.

В сектора на твърдите горива стабилно напредва прилагането на Плана за действие за реструктуриране на сектора. Въпреки че общата производителност

се увеличи само малко през 2002 г., равнището на субсидиите намаля значително. Пълното прилагане на Плана за действие, включително облекчаването на социалните последици от реструктурирането, продължава да изисква внимание.

Енергийната ефективност и повишеното използване на възобновяеми енергийни източници продължават да предизвикват загриженост, като остават твърде ниски. Бяха разработени проекти на планове за преодоляване на липсата на напредък в тази област през последните години, като те трябва да бъдат приети и действително изпълнени. Законодателството трябва да бъде завършено. Агенцията за енергийна ефективност трябва да бъде укрепена и да ѝ бъдат възложени ясни задачи.

Европейският съюз неколкостранно е подчертавал значението на високата степен на ядрена безопасност в страните кандидатки.

Блокове 3 и 4 на атомната електроцентрала Козлодуй са предмет на ангажименти за предсрочно затваряне. Както и блокове 1 и 2, които на практика бяха затворени за извеждане от експлоатация в края на 2002 г., те също са предмет на редица отклонения от изискванията за безопасност поради първоначалния им проект, не на последно място липсата на противоаварийна обвивка на реакторите. Поетите при преговорите ангажименти за затваряне трябва надлежно да се спазват.

България трябва да продължи да изпълнява всички препоръки, съдържащи се в Доклада за ядрената безопасност в контекста на разширяването и Доклада за състоянието на партньорската проверка, по отношение на определените в тези доклади приоритети, включително засилването на ресурсите и капацитета на нейния ядрен регулаторен орган и пълното изпълнение на съществуващите програми за подобряване на безопасността. България трябва също да укрепи капацитета си в областта на управлението на радиоактивните отпадъци, включително създаването на агенция за управление на радиоактивните отпадъци и определяне на ясна стратегия за управлението на ядрените отпадъци, която да идентифицира пропуските и недостатъците на съществуващите схеми на управление.

България трябва да осигури спазването на изискванията и процедурите на Евратом. В това отношение трябва да се обърне необходимото внимание на подготовката на изпълнението на Предпазните мерки на Евратом, по-специално по отношение на съобщаването за изтичането на ядрени материали и запаси, директно от лицата или предприятията, които оперират с ядрените инсталации или съхраняват ядрените материали.

Заключение

България продължи да напредва в реформирането и подготвянето на енергийния сектор в съответствие с изискванията на ЕО, включително либерализирането за бъдещото ѝ участие във вътрешния енергиен пазар.

Въпреки че е постигнала известно привеждане в съответствие, продължава да е необходим по-нататъшен напредък и сега България трябва да се съсредоточи върху пълното и своевременно прилагане на законодателството; върху изпълнението на своята програма за реструктуриране на енергийния сектор с адекватното отчитане на социалните последици; върху енергийната ефективност и използването на възобновяеми енергийни източници; върху постепенното изграждане на запаси от нефт; върху ядрената безопасност и подготовката за затварянето и извеждането от експлоатация на определени блокове от АЕЦ Козлодуй; както и върху укрепването на административния капацитет в сектора (по-конкретно енергийния регулатор и органа за ядрена безопасност).

Преговорите по тази глава са временно затворени. На България беше предоставен преходен период до 31 декември 2012 г., за да отговори на задължението на държавите-членки за поддържане на минимален запас (90 дни) на суров нефт или нефтопродукти. България изпълнява повечето ангажименти и изисквания, произтичащи от преговорите по присъединяването за тази глава. Все пак обаче, възникнаха закъснения, по-специално в отварянето на пазара на електроенергия и привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) за енергийната ефективност.

Глава 15: Индустириална политика⁶

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

По отношение на **индустириалната стратегия** не е отбелязан особен напредък. Правителството продължи да прилага политическия си документ “Индустрия 2002”. В края на 2002 г. Министерството на икономиката представи пакет за икономическо стимулиране, съдържащ поредица от мерки, целящи подобряване на средата за стопанска дейност.

През разглеждания период основното внимание бе насочено към насърчаване на частните инвестиции, и по-специално чрез намаляване на данъците в определени региони и сектори. Независимо от това, законовите и административни процедури на данъчно облагане все още са административно утежнени.

През 2002 г. дялът на брутното формиране на основния капитал в БВП остана стабилен и възлиза на 18 %. През 2002 г. преките чуждестранни инвестиции са 511 млн. евро в сравнение със 774 млн. евро през 2001 г. Докато повечето регистрирани чуждестранни дружества продължиха да развиват своята дейност в България, броят на големите инвестиции “на зелено” остана малък. Това се дължи предимно на макроикономическата ситуация в световен мащаб през 2002 г., отлагането на важните приватизационни сделки и неотстранените процедурни пречки, които срещат чуждестранните инвеститори. Данните за

⁶ Развитието на индустириалната политика следва да се разглежда във връзка с общата политика по отношение на предприятията, включително политиката за МСП (вж. Глава 16 – Малки и средни предприятия).

първата половина на 2003 г. показват увеличение на притока на преки чуждестранни инвестиции в размер на 474 млн. евро.

Приватизацията и реструктурирането са в напреднал етап и Правителството положи много усилия за ускоряване на процеса, въпреки че изпълнението на приватизационната програма е по-бавно от очакваното. До август 2003 г. са приватизирани 82.3 % от активите, определени за раздържавяване. През март 2003 г. правителството одобри план за продажба на миноритарни дялове в 1 084 дружества. Миноритарните дялове на държавата в 425 предприятия са предложени за продажба в открит търг през юни 2003 г., като офертите се оценяват. В момента Агенцията по приватизация започва продажбата на миноритарни дялове в 11 дружества чрез предлагане на фондовата борса. Приватизацията на малките предприятия напредва добре, но все още не са сключени големи приватизационни сделки, с изключение на сделките в банковия сектор. Предстоящата приватизация на електроразпределителните дружества се разглежда като приоритет. Приетите през февруари 2003 г. изменения и допълнения на Закона за приватизация и следприватизационен контрол са обявени за противоконституционни от Конституционния съд. Ликвидацията на нежизнеспособните държавни предприятия продължава. Повече от сто дружества, в които държавата има мажоритарен дял, преминаха през процедура на ликвидация, а за шестдесет от тях бе открита процедура по несъстоятелност.

Реструктурирането на стоманодобивната промишленост продължава, но все още не е приключило. България поиска удължаване на гратисния период, предвиден в Протокол II към Европейското споразумение за асоцииране. За да се позволи вземането на решение относно това удължаване, България е необходимо да представи цялостен план за реструктуриране, който да бъде оценен. (вж. също Глава 6 – Политика на конкуренцията).

Що се отнася до административните структури, Агенцията за следприватизационен контрол започна работа в края на 2002 г. и вече е проучила голям брой случаи. Отбелязан е напредък в процеса на опростяване на административните процедури и повишаване на квалификацията на служителите в Агенцията за чуждестранни инвестиции, въпреки че нейното участие в процеса на вземане на решения остава ограничено.

Обща оценка

Индустриалната политика на Правителството запазва своята насоченост към растеж. Този растеж ще бъде постигнат чрез индустриално реструктуриране, подобряване на средата за стопанска дейност, насърчаване на високите технологии, стимулиране на износа и привличане на чуждестранни инвестиции. Правят се усилия за стимулиране на изследванията и развитието на иновациите и технологичните инвестиции, за които се подготвя нова стратегия.

Основните ведомства на национално равнище, отговорни за индустриалната политика, са Министерството на икономиката, Комисията за защита на конкуренцията, Агенцията по приватизация, Агенцията за чуждестранни инвестиции, Агенцията за насърчаване на търговията, Агенцията за

застраховане на износа, Агенцията за МСП, три камари и многобройни стопански сдружения. Централният орган, който отговаря за определянето и координацията на индустриалната политика, е Министерството на икономиката. Всички тези институции официално спомагат за развитието на политиката, но е необходимо да се полагат по-нататъшни усилия за развитието и прилагането на интегриран подход и политика за насърчаване на индустриалното развитие. Конкретното изпълнение на предложенията за стимулиране на икономиката често остава недовършено: повечето мерките, заложи в пакета за икономическо стимулиране (представен през декември 2002 г.) и други планове за действие, като например за иновации, не могат да бъдат ефективно приложени, докато подготвяните планове за насърчаване на инвестициите са насочени предимно към елементите на държавната помощ и към големи инвестиционни проекти. Ролята на Министерството на икономиката да определя и изпълнява последователна индустриална политика остава предизвикателна задача и приоритет. В координацията между отделните министерства, включително Министерството на финансите, и други правителствени органи, е постигнат известен напредък, но все още липсва прилагането на институционален или систематичен подход. Усилията за създаване на функционална структура за по-нататъшно интегриране на бизнес-обществото в процеса на вземане на решения следва да бъдат подкрепени.

Необходимо е да се стимулира и облекчава развитието на стопанските сдружения и техните организации на високо равнище в България.

Размерът на публичните активи, подлежащи на продажба, постепенно намалява. С изключение на продажбата на втората по големина банка през тази година, правителството не успя да сключи две големи приватизационни сделки поради няколко очевидни процедурни проблеми. Решението на Конституционния съд за отмяна на измененията и допълненията на закона за приватизацията принуди правителството да преразгледа своята законодателна рамка в тази област.

Следва да се обърне внимание на преструктурирането на стоманодобивната промишленост с цел да се гарантира жизнеността на отрасъла в средносрочен план и изпълнението на задълженията, поети от България, по Европейското споразумение за асоцииране по отношение на държавната помощ в този сектор.

Необходимо е да се отбележи, че важен елемент на всяка индустриална политика е контролът върху държавната помощ и съвместимостта на схемите за подпомагане с правилата на ЕО, които трябва да се разгледат. (*вж. Глава 6 – Политика на конкуренцията*)

Заклучение

От последния Редовен доклад е постигнат напредък в приватизацията, въпреки че има ограничено развитие по отношение на продажбата на големите държавни дружества. Непроведените реформи с очаквано въздействие върху средата за стопанска дейност напредват по-бавно от очакваното.

Макар политиката на България по отношение на индустрията като цяло да съответства на принципите на индустриалната политика на ЕО, следва да се

обърне по-нататъшно внимание на прозрачното осъществяване на приватизационния процес, подобряване на средата за стопанска дейност и координацията на доста фрагментираните понастоящем административни структури. Следва да се обърне особено внимание на преструктурирането на стоманодобива, така че да се постигне съответствие с достиженията на ЕС (*acquis*) в областта на конкуренцията и държавната помощ.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не поиска преходен период в тази област. В преговорите по присъединяването България, по принцип, спазва поетите от нея ангажменти в тази област.

Глава 16: Малки и средни предприятия⁷

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

По отношение на **политиката за МСП** не може да се отчете напредък след приемането през миналата година от правителството на новата Национална стратегия за развитие на МСП, обхващаща периода 2002 – 2006 г. През декември 2002 г. България се присъедини към Многогодишната програма за предприятия и предприемачество 2001 - 2005 г.

България постигна ограничен напредък в подобряването на **средата за стопанска дейност**. Що се отнася до лицензионните изисквания за МСП, 58 режима са отменени, а 84 опростени в резултат на предложенията, направени миналата година от междуведомствената работна група. Последната направи предложения за премахването на 73 режима и опростяването на други 119 режима. През февруари 2003 г. бе създаден достъпен чрез Интернет публичен регистър, предоставящ информация относно лицензионните, разрешителни и регистрационни режими. По отношение на административните процедури през юни 2003 г. бе приет закон, който влиза в сила от декември 2003 г., установяващ общите принципи относно административното регулиране и контрол, включително принципа на мълчаливото съгласие, когато администрацията не отговори в определен период от време. Въвеждането през януари 2003 г. на ДДС сметката и задължителната регистрация на трудовите договори допринесе за легализирането на значителна част от неформалните стопански субекти. След последния Редовен доклад досега се запази диалогът между публичната администрация и деловите среди, но този диалог следва да се подобри.

Достъпът до финансиране продължава да бъде значителна пречка пред развитието на МСП в България. Небанковите финансови инструменти все още са ограничени. Няколко банки започнаха предлагането на целеви кредити за МСП, насърчавани от силната конкуренция в банковия сектор и някои публично финансирани програми за отпускане на заеми на МСП. Правителството създаде Гаранционен фонд за микрокредитиране и Фонд за частно управление на капитал с 49% държавно участие.

⁷ Развитието в областта на политиката относно МСП следва да се разглежда във връзка с общата политика по отношение на предприятията, включително индустриалната политика (вж. Глава 15 – Индустриална политика).

През последната година не може да се отчете напредък по отношение на прилаганото в България **определение за МСП**, което все още не е напълно приведено в съответствие с препоръките на Европейската комисия.

Обща оценка

Макар политиката на България в областта на МСП най-общо да отговаря на принципите и целите на политиката на ЕО по отношение на предприятията, България следва да докаже способността си да решава въпросите в областта на МСП и да координира една добре насочена политика. От приемането на националната Стратегия за развитието на МСП 2002 - 2006 г. през миналата година се наблюдава малък напредък в по-нататъшното развитие и прилагане на интегриран подход в политиката по отношение на предприятията. Необходимо е по-интензивното и структурно участие на представителите на частния сектор в дискусиите по политическите мерки относно политиката за МСП.

Средата за осъществяване на стопанска дейност все още се нуждае от подобряване с цел привличане на инвестиции. По-специално, необходимо е да се повиши ефективността на административната и съдебната системи и да продължат усилията за създаване на стимули за неформалните стопански субекти да се легализират. Особено внимание следва да се обърне на начина, по който на практика се прилага законодателството, отнасящо се до създаването на търговски дружества и извършването на стопанска дейност. МСП в България не са особено износно ориентирани и остават насочени предимно към местния пазар с ограничено търсене на стоки и услуги, дължащи се основно на ниската покупателна способност.

Централният орган, който е отговорен за разработването и координацията на предприемачеството и МСП, е Министерството на икономиката, но административната структура за този сектор остава фрагментирана и с неподходяща координация. Агенцията за МСП няма достатъчно ресурси и средства за изпълнение на задачата си да подготви българския МСП сектор за интегриране в Европейския съюз. Капацитетът за изпълнение на големи програми за подпомагане на МСП с помощта на външни донори остава недостатъчен на нивото на публичната администрация и се нуждае от по-нататъшно укрепване. Все пак, в някои местни случаи, бизнес-инкубаторите успяват да обединят съществуващи и новоподпомагани предприятия и по този начин да образуват неформална група около себе си.

Все още остава неразрешен проблемът за липсата на солидни стопански организации, които да представляват интересите на по-малките предприятия. Министерството на икономиката и Агенцията за МСП се очаква да поемат по-активна роля в развитието на капацитета на стопанските асоциации и да осигурят прозрачни консултации по всички въпроси на политиката, засягащи техните членове.

Изпълнението на Европейската харта за малки предприятия продължава съобразно плановите.

България следва да приведе в съответствие определения си за МСП с препоръките на Европейската комисия.

Заключение

България постигна ограничен напредък относно прилагането на политиката в областта на МСП и изграждането на система за държавно подпомагане на стопанската дейност.

Докато политиката на България в областта на МСП като цяло е в съответствие с метода, подкрепян на ниво Европейски съюз, и тя постигна напредък в процеса на стабилизиране на общата икономическа среда, следва да се положат усилия за подобряване на средата за стопанска дейност, за решаване на съществуващата несигурност, особено в законодателството и данъчното облагане, и борбата със сивата икономика.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не поиска преходен период в тази област. В преговорите по присъединяването България, по принцип, спазва поетите от нея ангажменти в тази област.

Глава 17: Наука и изследвания

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

От февруари 2003 г. България се присъедини напълно към **Шестата рамкова програма за изследвания и технологично развитие** и към **Шестата рамкова програма на “Евратом”**.

Изследователската и развойната дейности бяха допълнително стимулирани чрез пакет от финансови и данъчни мерки (включващи изменения и допълнения на Закона за облагане доходите на физическите лица, Закона за корпоративно подоходно облагане и Правилника за прилагане на Закона за данък добавена стойност, влезли в сила от началото на 2003 г.). Министерството на образованието и науката увеличи броя на служителите си, занимаващи се с изследователска и развойна дейност.

Бе създаден инвестиционен фонд за подпомагане на високотехнологични компании и е предприето подпомагане на няколко целеви проекти за иновации. Бяха взети мерки за увеличаване на свързания с изследвания административен капацитет, включително увеличаване на броя на националните отговорници за контакт. С Решение на Правителството от август 2002 г. Съветът за изследвания и технологично развитие бе закрит. Понастоящем политиката в тази област се определя от Национален съвет за научни изследвания. Това е структура в рамките на Министерство на образованието, състояща се от 23-ма учени и 10 комисии, състоящи се най-много от 12 члена, както и от Комитет за подкрепа на науката за националната програма за изследвания.

Обща оценка

Рамката за сътрудничество в областта на науката и технологиите (включително националните отговорници за контакт) продължава да бъде добре развита. Асоциирането на България към Петата рамкова програма за изследвания и технологично развитие (и Петата рамкова програма на “Евратом”) бе сравнително успешно.

След закриването на бездействащия Комитет за изследвания и технологично развитие предстои да се види доколко Националният съвет за научни изследвания и Комитетът за насърчаване на науката ще осъществяват ефективна политика в областта на науката и изследванията. Все още липсва цялостна стратегия за научни изследвания и технологично развитие, а съответната законодателна уредба, включително Закона за насърчаване на научните изследвания, се бави.

Необходимо е по-нататъшно укрепване на свързания с изследвания административен капацитет и инфраструктура. Брутните вътрешни разходи за изследователска и развойна дейност все още са сравнително ниски (сравнени с тези в настоящи и бъдещи държави-членки) и трябва да бъдат повишени с оглед достигането до 2010 г. на поставената от Европейския съвет в Барселона цел - 3% от БВП.

Заключение

България отбеляза значителен прогрес в повишаване на участието си в съответните Рамкови програми.

Чрез своето сравнително успешно асоцииране към тези програми България постигна добър темп на привеждане на българското законодателство в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). България трябва да съсредоточи усилията си върху по-нататъшното укрепване на свързания с изследвания административен капацитет и инфраструктура, с цел, наред с другото, да осигури успешното асоцииране на страната към съответните Рамкови програми. Трябва също да се изработи цялостна стратегия за научни изследвания и технологично развитие.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не поиска преходен период в тази област. България като цяло спазва поетите в преговорите по присъединяване ангажменти и изисквания в тази област.

Глава 18: Образование и обучение

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

България продължи участието си във второто поколение на съответните **програми на Общността**, именно “Леонардо да Винчи”, “Сократ” и “Програма за младежта”.

Бе одобрена програма за осигуряване прилагането на директивата за **образованието на децата на работници-мигранти**. Тя се отнася до необходимостта от предоставянето на образование за учениците на техния матерен език и култура, както и на български език, подходяща квалификация на учителите и учебни програми и материали, финансирани от държавния бюджет.

Известен напредък е отбелязан **в реформата на системата на образование и обучение**. Националният план за развитие 2000-2006 г., актуализиран през април 2003 г., подчерта необходимостта от развитие на човешките ресурси, включително повишаване качествено на професионалното образование и обучение като приоритет. Националният план за действие по заетостта от 2003 г., приет през април 2003 г., начерта ключовите действия за заетостта, включително обучение за възрастни, водещо до придобиване на професионална квалификация. Известен напредък е отбелязан в областта на стандартите (12 стандарта бяха одобрени до края на 2002 г.). След консултации с работодатели и професионални организации бе изменен списъкът с професии, включени в професионалното образование и обучение и бе предвидено образование и обучение в други професионални области в зависимост от нуждите на пазара на труда. През ноември 2002 г. бяха приети изменения и допълнения на Закона за професионалното образование и обучение, които имат за цел подробно и цялостно регулиране на придобиването на професионална квалификация. Измененията засегнаха и процедурата по лицензиране на институциите, които предоставят обучение, водещо до призната от държавата професионална квалификация. Последващите изменения в този закон, приети през март 2003 г. целят, наред с другото, да подобрят координацията между Министерство на образованието и науката и Националната агенция за професионално образование и обучение. Законодателството, прието през април 2003 г., е съсредоточено върху административния капацитет на Националната агенция за професионално образование и обучение и предвижда увеличаване на нейния персонал до 24 човека. Със Закона за насърчаване на заетостта като консултативен орган за сътрудничество и консултации с Министъра на труда и социалната политика бе предвиден Национален съвет за професионална квалификация на работната сила. Съветът включва представители на министерства и други държавни институции, организации на работодатели, синдикати и неправителствени организации и отговаря за координацията при изготвянето на националната политика и стратегия за обучение на безработни, с оглед придобиване на професионална квалификация, както и за координацията и взаимодействието относно обучението през целия живот. Първото му заседание трябваше да се състои през май 2003 г. Въпреки това този орган все още не е създаден. Връзките и сътрудничеството с Националната агенция за професионално обучение ще бъдат от особено значение.

През април 2003 г. Министерският съвет одобри Национален план за действие по заетостта. В него се посочват ключовите действия за насърчаване на заетостта през 2003 г., съществена част от които са обучението на възрастни, водещо до придобиване на професионална квалификация.

През октомври 2002 г. Държавната агенция за младежта и спорта бе трансформирана в министерство.

Обща оценка

Принципно, участието на България в програмите на Общността е задоволително. Все пак, българските държавни органи следва да положат повече усилия за спазването на задълженията им във връзка с адекватно съвместно финансиране на Националната агенция за програмите “Леонардо да Винчи” и “Сократ”.

Трябва да бъдат положени усилия и за пълното прилагане до момента на присъединяване към Директивата за образованието на децата на работници-мигранти. Макар приемането на програма в този контекст да е стъпка напред, необходимо е тя да бъде допълнително доразвита. За реализирането на този план следва да бъде осигурена финансова подкрепа от държавния бюджет.

Инвестициите в образованието, изчислени като дял от БВП, все още са под средното за Европейския съюз равнище (*виж също икономическите критерии*). Делът на отпадналите ученици, напусналите рано ученици и неуспелите да завършат е значителен. Записването във висши учебни заведения е сравнително ниско. Проведено е незначително последващо наблюдение на Меморандума на Комисията относно обучението през целия живот или оптимизирането на мрежата от училища.

Увеличаването и адаптирането на равнищата на образование и обучение е съществен проблем, за да може настоящата и бъдеща работна сила да бъде пренасочена от западащите към развиващите се сектори, да бъдат избегнати несъответствието в уменията и несъответствията на регионално ниво и да се отговори на изискването за адаптивност, наложено от процеса на реструктуриране. Както бе подчертано в Доклада за съвместна оценка на приоритетите в политиката на заетостта, подписан между Комисията и България през октомври 2002 г., България трябва да доразвие реформата си в областта на професионалното образование и обучение в съответствие с икономическите нужди, включително да развие стратегия за продължително професионално обучение в тясно сътрудничество със социалните партньори, както и подходящи стимули за обучението на заетите. От особено значение е да се обърне внимание на неравнопоставеността в достъпа до обучение за безработните. Следва да се засили сътрудничество между предприятията и училищата. Процесът на разработване на нови стандарти на обучение в съответствие с професионалните изисквания, както и на нова система за оценяване и сертифициране, трябва да продължи.

Необходимо е да бъдат положени усилия и за подобряване на възможностите за образование на малцинствените групи и да бъдат преразгледани евентуалните препятствия с оглед осигуряването на равен достъп до образование. На последно място, трябва да се направи оценка дали висшето образование съответства на нуждите на България в средносрочен план и в съответствие със стратегията, инфраструктурата, учебните програми и целите за участие.

Заключение

Постигнат е известен напредък след последния Редовен доклад.

Българското законодателство е най-общо в съответствие с достиженията на правото на Европейския съюз (*acquis*). България изцяло участва във второто поколение програми на Общността. Все пак, оперативният капацитет на Националната агенция следва да се подобри и трябва да бъдат предприети допълнителни мерки от държавните органи за спазване на финансовите им задължения към Агенцията за “Сократ” и “Леонардо да Винчи”. Следва да продължат и усилията за пълното прилагане на Директивата за образованието на децата на работниците-мигранти до момента на присъединяването.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не поиска преходен период в тази област. България като цяло спазва поетите в преговорите по присъединяване ангажменти и изисквания в тази област.

Глава 19: Телекомуникации и информационни технологии

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

Що се отнася до **телекомуникациите**, през месец септември 2003 година бе приет новият Закон за далекосъобщенията. Негова цел е привеждане в съответствие на националното законодателство с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), особено що се отнася до задълженията на операторите със значително въздействие върху пазара, лицензионните такси за административни разходи и предоставянето на свободен достъп до обществената мрежа. Предишният Закон за далекосъобщенията по принцип осигуряваше пълната либерализация на телекомуникационните пазари (включително за фиксираната гласова услуга, наетите линии и транс-граничното пренасяне на глас в реално време (международния пренос) от януари 2003 година. Либерализацията на пазара за фиксирани гласови услуги, макар и закъсняла, вече е започнала. Понастоящем три мобилни телефонни оператора се конкурират на пазара за мобилни телефонни услуги – един аналогов и два GSM.

В областта на информационното общество през месец декември 2002 г. от Министерския съвет бе приета Стратегия за електронно правителство (е-правителство).

Напредъкът в областта на регулаторната рамка е слаб. Комисията за регулиране на съобщенията е административната структура, която отговаря за въвеждането и прилагането на законодателство в областта на далекосъобщенията. Нейните задължения включват контрол на спазването на лицензионните условия, лицензиране и издаване на разрешителни, както и управлението на гражданския радиочестотен спектър. През месец юли 2003 г. регулаторният орган имаше персонал от 220 души, шестима от които в отдела за пощенски услуги. Бяха предприети някои мерки за подобряването на организационната структура на регулаторния орган – Комисията за регулиране на съобщенията (КРС). През октомври 2002 година бе прието нов правилник за структурата на този орган, който осигурява по-добра организация на дейността свързана с регулирането на пазара, лицензирането и управлението на честотите. Комисията за регулиране

на съобщенията продължи с издаването на лицензии. Бе създадена дирекция за пазарно регулиране с оглед бъдещите отговорности, свързани с идентифицирането на операторите със значително въздействие върху пазара.

Постигнат е напредък във въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на **пощенските услуги**. Измененията и допълненията на Закона за пощенските услуги, които влязоха в сила през месец януари 2003 г., имат за цел да укрепят ролята на Комисията за регулиране на съобщенията, която е отговорна и за регулирането на сектора на пощенските услуги. Срокът на монопол върху резервирания сектор бе продължен до декември 2005 г. Обхватът на резервираната област остана непроменен. Всички пощенски услуги извън резервираната област са отворени за конкуренция.

Обща оценка

Новият Закон за далекосъобщенията, с който се цели привеждане на българското законодателство в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), трябва да позволи по-ефективна либерализация на телекомуникационния пазар за фиксирани гласови услуги. Приемането на новото законодателство би допринесло за развитието на модерен телекомуникационен сектор, способен да привлече колкото е възможно по-голямо финансиране от чисто търговски източници, като предостави услуги с високо качество на разумни цени.

Досегашният монополен оператор – Българската телекомуникационна компания, все още притежава твърде голям пазарен дял от фиксираните телефонни услуги, тъй като либерализацията е започнала неотдавна. Продължаващото забавяне в определяне бъдещето на досегашния оператор монополист би могло да възпрепятства развитието на сектора както от самата компания, така и поради подкопаване на доверието в потенциални нови инвеститори. Изключително ниското равнище на цифровизация във фиксираната телефонна мрежа отразява една дълга история на недостатъчни инвестиции, което ще отнеме няколко години, за да бъде преодоляно. Цифровизацията, обаче, е съществена, ако България трябва да има общодостъпни съвременни телекомуникационни услуги и ако тя трябва да посрещне поетите ангажименти в преговорите по присъединяването.

След известния напредък в отварянето на пазара, България трябва въведе и приложи да достиженията на правото на ЕС (*acquis*) от 2002 година, своевременно преди присъединяването

Административният капацитет на регулаторния орган трябва да бъде увеличен, с оглед ефективното прилагане на новия Закон за далекосъобщенията, в частност да приведе в действие *ex-ante* законодателството, отнасящо се до операторите със значително въздействие върху пазара. Необходимо е да се осигури пълно разделяне на регулирането от собствеността. Остава да се осъществи и въвеждането на изискванията за разрешаване на спорове. Трябва да се внедри колкото е възможно по-скоро и изцяло режимът за взаимосвързаност в Общността и да се уреди по подходящ начин универсалната услуга

(включително въвеждането на съответен механизъм за компенсации при универсалната услуга).

По отношение на пощенските услуги е необходимо по-нататъшно привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Основните проблеми, които все още стоят за разрешаване, са осигуряването на ефективно предоставяне на универсални услуги с подходящо качество на обслужването и на достъпни цени. Необходимо е по-нататъшно изясняване на механизма на компенсационния фонд. Освен това трябва да се осигури пълна независимост и самостоятелност на националния регулаторен орган в тази област. Относно задължението за предоставяне на универсална услуга: съществува несъответствие, свързано с липсата на задължение на досегашния монополен оператор да доставя през граница колетни над 10 килограма. На последно място, трябва да се въведат системи за отчитане на разходите и за разделяне на разходите. Националният регулаторен орган в тази област (Комисията за регулиране на съобщенията) все още изглежда не разполага с достатъчни ресурси.

Заклучение

Постигнат е значителен напредък в законодателството в периода след Редовния доклад от миналата година.

България е постигнала приемлива степен на съответствие с регулаторната рамка в областта на далекосъобщенията и сега вниманието трябва да бъде насочено към въвеждането ѝ, което да се допълни с решителни действия за бъдещето на досегашния оператор. Необходимо е да се подобри административния капацитет на регулаторния орган за далекосъобщения и пощенски услуги.

Преговорите по тази глава са приключени временно. На България е предоставен преходен период до края на месец декември 2008 г. по отношение на преносимостта на номерата. България изпълнява по-голямата част от задълженията, поети по време на преговорите за присъединяване в тази област. Има закъснения в приемането и въвеждането на законодателството, необходимо за отваряне на телекомуникационния пазар, но напредъкът е налице.

Глава 20: Култура и аудиовизия

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

Относно **аудиовизуалната политика** през месец октомври 2003 година бе оповестен Протокола за изменение и допълнение на Европейската конвенция за трансгранична телевизия.

Както бюджетът, така и персоналът на регулаторния орган – Съвета за електронни медии (СЕМ) – бяха леко увеличени. Финансиране на СЕМ, Българската национална телевизия (БНТ) и Българското национално радио (БНР) от Фонда за радио и телевизия няма, тъй като до настоящия момент абонатите не плащат такси. През отчетния период СЕМ е приел няколко решения, включващи методика за провеждане на мониторинг и въвеждане на система за означаване на програмите с цел защита на подрастващите и малолетните. Продължават усилията за подобряване на координацията с други подобни органи, като Комисията за регулиране на съобщенията и Съвета за националния радиочестотния спектър.

Предложената Стратегията за развитие на радиото и телевизията, която е предвидена да даде дългосрочна визия за развитието на радио и телевизионния сектор, не бе приета от Народното събрание, в резултат на което понастоящем СЕМ не може да извършва лицензиране. Процедурата по издаването на лиценз на третия национален телевизионен оператор бе завършена от Комисията за регулиране на съобщенията без участието на СЕМ.

България продължава своето участие в програмите на Общността “Медия плюс” и “Медия трейнинг”.

В областта на **културата** България продължава да участва в програмата “Култура 2000”.

Обща оценка

Приемането на нов Закон за радио и телевизия през 1998 г., изменен и допълнен през септември 2000 г. и ноември 2001 г., сближи значително българското законодателство с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). България, обаче, трябва да предприеме по-нататъшни стъпки за осигуряване на предсказуемо, прозрачно и ефективно прилагане на регулаторната рамка за аудио-визуална политика. В това отношение закъснението на Народното събрание да приеме Стратегията за развитие на радиото и телевизията и отсъствието на Фонд за радио и телевизия, предвиден от закона, в резултат на несъбирането на абонатни такси, са предмет на загриженост. Съществуващата понастоящем правна несигурност при лицензирането (главно) на регионални оператори (включително и прелицензиране) трябва да бъде преодоляна.

Въпреки разпоредбата в съществуващото законодателство, че всички радио и телевизионни програмни услуги на територията на страната трябва да се контролират, мониторингът се ограничава до радио и телевизионни програмни услуги само в района на София; регионалните услуги се обхващат само в някои случаи.

Необходимо е да се укрепи административния капацитет на регулаторния орган в аудиовизуалната област, особено що се отнася до мониторинга на

регионалните и местни оператори, за да се осигури равно третиране на операторите на национално и регионално равнище. Работните помещения и персоналът на регулаторния орган са също недостатъчни (10 от 64-те щатни бройки не са запълнени).

Заключение

Налице е известен напредък от последния Редовен доклад.

Законодателството на България е в значителна степен в съответствие с постиженията на правото на ЕС (*acquis*), но е необходимо да се предприемат по-нататъшни стъпки за осигуряване на предсказуемо, прозрачно и ефективно прилагане на регулаторната рамка.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала предоставянето на преходен период в тази област. Като цяло България изпълнява задълженията, поети по време на преговорите за присъединяване в тази област.

Глава 21: Регионална политика и координация на структурните инструменти

Напредък, постигнат след последния редовен доклад

Що се отнася до **териториалното устройство** не е постигнато по-нататъшно развитие.

По отношение на **правната рамка** - приети са нормативни актове, касаещи регионалната политика и подготовката на Структурни фондове. Направени са първите стъпки за многогодишно планиране на бюджета. Законодателната рамка за финансов контрол и спазване на другите политики на Общността се проследява в други глави. България е постигнала известен напредък в укрепването на своите **институционални структури**, на първо място на централно ниво, по отношение на прилагането на структурната политика на Европейския съюз. Дирекция “Управление на средствата на Европейския съюз” и дирекция “Национален фонд” от Министерство на финансите, които са определени съответно бъдещ управляващ орган и бъдещ разплащателен орган за Структурните фондове са увеличили своите щатове и са включени в редица обучения и мерки за укрепване на капацитета. Агенцията за икономически анализи и прогнози към Министерството на финансите бе реструктурирана и подсилена с оглед нейната нова роля по преработката на Националният план за развитие 2000 – 2006 година и подготовката на бъдещия План за развитие и други програмни документи, отнасящи се до Структурните фондове. През март 2003 година бе извършено по-нататъшно реструктуриране на Министерството за регионално развитие, при което се създаде, между другото, нов отдел Програмиране на регионалното развитие, с персонал на централно и регионално равнище. Бяха направени и по-нататъшни промени в Министерството на труда и социалните грижи по подготовката за неговата бъдеща роля в Структурните фондове.

Що се отнася до **програмирането**, Националният план за развитие (НПР) бе осъвременен, подобрен и приет от правителството през месец юни 2003 година. Работата по прегледа на НПР бе координирана от Агенцията за икономически анализи и прогнози и включи всички основни ресорни министерства с бъдещи отговорности в Структурните фондове. За да се улесни междуведомствената координация във връзка с програмирането бе създаден и започна работа Координационен съвет за НПР на равнище заместник-министри от съответните министерства.

Не е постигнат забележим напредък при прилагането на принципа за партньорство, като представителните Комисии за социално и икономическо сближаване на регионално ниво останаха пасивни, а социалните и регионални партньори участваха в преработката на НПР само в ограничена степен.

Не може да се отчете някакво развитие в областта на **мониторинга и оценката**.

По отношение на **финансовото управление и контрол** България е постигнала напредък чрез поправките в законодателството, отнасящи се до вътрешния финансов контрол и по-нататъшното изясняване на ролята на Агенцията за вътрешен държавен финансов контрол (АВДФК).

Що се отнася до **статистиката**, няма значително развитие.

Обща оценка

Вече е договорена с Комисията временна класификация NUTS (номенклатура на териториалните единици за статистика), включваща шест региона от NUTS 2 ниво.

Въпреки че България е постигнала напредък при законодателната рамка, нужно е да се направи още. Бюджетното законодателство и процедури в България все още не предвиждат възможност за многогодишно бюджетно програмиране и гъвкавост, необходими за прилагането на програми по Структурните фондове. Решаването на този проблем трябва да започне.

Що се отнася до съвместимостта на дейностите на Структурните (и Кохезионни) фондове с политиките и законодателството на Общността, работата трябва да напредне, за да се осигури адекватното прилагане на нововъведеното законодателство. България трябва да отдели особено внимание на проблемите с обществените поръчки във връзка с бъдещото прилагане на Структурни и Кохезионни фондове и да почерпи от опита по прилагането на предприсъединителните инструменти с оглед подходящото разпределение на отговорностите, както и общ контрол и наблюдение на процедурите.

По отношение на институционалните структури, България е постигнала напредък в разработката на основната структура на предаване на Структурните и Кохезионни фондове. Нужна е, обаче, значителна по-нататъшна работа за засилване на междуведомствената координация, за определяне на междинни органи, както и да се дефинират задачите, изпълнявани от междинните органи и

други министерства, които участват в прилагането на Структурните фондове. Трябва да се отдели също необходимото внимание на ефективното сътрудничество и комуникация между структурите по прилагането на централно и регионално ниво, както и същественото укрепване на капацитета на потенциалните Крайни бенефициенти на регионалното и местно равнище. Административният капацитет, отнасящ се до подготовката и прилагането на Структурни фондове, се е подобрил в една ограничена част на централното правителство – Министерството на финансите, например, но в общи линии остава слаб. Там, където това не е още постигнато, е необходимо да се включат надеждни човешки ресурси и стратегии за развитие на работното място, за да се задържат квалифицираните и опитни кадри.

Въпреки че е налице известен напредък по отношение програмирането и преработката на Националния план за развитие, е необходима по-нататъшна работа и преразглеждане за привеждане на процеса на развитие и съдържанието на програмните документи в съответствие с изискванията на ЕС. Трябва значително да се заздравя координацията и сътрудничеството между министерствата, както и със съответните агенции и другите заинтересувани участници (например, социалните партньори и регионалните участници). България трябва също енергично да развива своя капацитет за обсъждане, подготовка и подбор на приоритети и проекти за развитие както на национално, така и на регионално ниво.

България все още не е предприела значителни стъпки относно въвеждането на ефикасни системи за мониторинг и оценка, съответстващи на изискванията на Европейския съюз.

България все още трябва да постигне по-нататъшен напредък в областта на управлението и контрола на финансите чрез създаване на органи, структури и специфични процедури за финансов контрол, одит, удостоверяване на разходи и коригиране на нередности, които са специално приложими към Структурните и Кохезионни фондове. В този контекст е необходимо да се обърне специално внимание на адекватното разделяне на функциите между участващите органи.

Що се отнася до статистиката, са необходими по-нататъшни подобрения на наличието и точността на регионалните статистически данни.

Заключение

За времето от последния Редовен доклад България е постигнала известен напредък по отношение подготовката за прилагането на Структурните и Кохезионните фондове, особено що се касае до централните институционални структури и програмиране.

Въпреки това са необходими значителни усилия на централно и местно ниво за укрепване на структурите, ясно определяне на техните компетенции и повишаване на административния капацитет до изискваното ниво. Необходимо е по-добро оценяване на мащаба на предстоящите задачи, както и твърда ангажираност да се извлекат поуки от прилагането на предприєдинителните инструменти. България трябва да насочи своите бъдещи усилия към развитието,

както и укрепването и завършването на институционалните структури на централно и на регионално равнище. Това ще включва, наред с другото, определянето на междинни органи и техните задачи и заздравяване на междуправителствената координация. Необходимо е да се отдели внимание в частност на въвеждането на ефикасни и напълно прозрачни държавни поръчки и системи за управление и контрол на финансите, както и системи за ефективен мониторинг и оценка.

Преговорите по тази глава продължават.

Глава 22: Околна среда

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

Известен напредък в **интегрирането на опазването на околната среда в други политики** беше постигнат в области като селското стопанство и транспорта, но като цяло прогресът остава слаб в други сектори като например енергетиката.

В областта на **хоризонталното законодателство**, през месец септември 2002 г. беше приет Законът за опазване на околната среда. Той създава необходимата правна рамка за по-нататъшен напредък в оценката на въздействието върху околната среда и достъпа до информация. Законът беше допълнен от нормативни актове по неговото прилагане, относно условията за извършване на оценка за влиянието върху околната среда с оглед предложения за инвестиции, експертите в обществения регистър и интеграцията на оценките за влияние върху околната среда в националните, регионалните, местните и градските планове и програми за развитие.

По отношение на **качеството на въздуха**, беше отбелязан добър напредък в законодателството, по-специално с приемането на законодателство относно съдържанието на сяра в течните горива. Бяха изготвени планове за прилагане относно съдържанието на сяра в течните горива и летливите органични съединения, отделяни при съхраняването и продажбата на петролни продукти.

В областта на **управлението на отпадъците** беше постигнат добър напредък в правното съответствие с приемането през септември на закон за управлението на отпадъците. Националната програма за управление на отпадъците трябва да бъде обновена за периода 2003-2007 г. Бяха изготвени планове за прилагане за опаковките, и отпадъци от опаковки, депа и бракувани превозни средства.

В областта на **качеството на водите** може да се посочи, че беше отбелязан напредък, а именно със създаването на нови органи за управление на басейните за четирите речни басейна, който включваше и значително увеличение на броя наети служители. Бяха изготвени план за прилагане за пречистване на градските отпадни води и списък на изхвърляните опасни вещества.

В областта на **опазването на природата**, с приетия през септември 2002 г. Закон за биологичното разнообразие бе постигнат напредък в сближаването на законодателствата относно птиците и местообитанията. Беше отчетен известен

прогрес и в областта на законодателството, свързано с издаването на разрешения за въвеждането на неместни видове в природата и подготовката на планове за действие относно застрашени растителни и животински видове. Беше увеличен административният капацитет, както на централно равнище, така и в трите национални парка. Наблюдава се задоволителен напредък относно повишаването на осведомеността във връзка с ангажираността и участието на други органи и групи по интереси, включително и на местно равнище.

По отношение **контрола на промишленото замърсяване и управлението на риска**, след приемането на Закона за опазване на околната среда от септември 2002 г. беше отбелязан добър напредък в предотвратяването и контрола на промишленото замърсяване (ПКПЗ). Бяха определени компетентните власти и завършени инвентаризациите на инсталациите. Бяха приети актове за приложението на законодателството относно издаването на разрешения за поставянето на еко-етикети и еко-управление. Административният капацитет беше повишен с 30 нови инспектори в регионалните инспекторати по околната среда. Бяха изготвени планове за прилагане на ПКПЗ и за големи заводи за изгаряне.

Що се отнася до **генетично модифицираните организми**, не се забелязва напредък и е налице закъснение спрямо вътрешното разписание на България.

В областта на **химическите продукти**, беше постигнат напредък във въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) с приемането на законодателство за предотвратяване и намаляване на замърсяването на околната среда с азбест и за закрилата на животните за опитни цели, а също и във връзка с вещества, разрушаващи озоновия слой. Беше създадена база-данни, включваща списъци на опасни вещества и установени процедури за извършване оценка на риска и налагане на временни ограничения. Бяха назначени седем нови експерта в отдел "Оперативен контрол и управление на опасните химически вещества" на Министерството на околната среда и водите.

Не може да се отчете по-нататъшно развитие в областта на **шума**

В областта на **ядрената безопасност и радиационната защита** (вж. също глава 14 – *Енергетика*) липсва напредък след приемането на Закона за безопасно използване на ядрената енергия през юни 2002г.

Що се отнася до **административния капацитет**, бяха положени значителни усилия за увеличение на персонала в държавните органи. Повече от половината от 534 нови длъжности, разкрити за 200 г., бяха заети до края на септември. Новите ресурси бяха съсредоточени главно в местните администрации: регионалните инспекторати бяха подсилени със 175 от споменатите нови длъжности, а дирекциите на речните басейни с 145. В края на 2002г. Министерството на околната среда имаше 1 052 служители.

Обща оценка

След последния Редовен доклад, България е постигнала добра степен на хармонизиране на законодателството си, като е въвела значителна част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на околната среда, като се изключат генетично модифицираните организми и шума. В областта на ядрената безопасност и радиационната защита трябва също да приключи транспонирането. По отношение качеството на водите е необходимо пълното въвеждане на Рамковата Директивата за водите. Ако България иска да спазва своето вътрешно разписание за привеждане в съответствие на законодателството си, е необходимо изготвянето на ново законодателство в областта на генетично модифицираните организми и до известна степен в областта на качеството на водите.

Бяха разработени и приети подробни планове за прилагане на ключови директиви на ЕО, заедно със съответните финансови стратегии. Сега те трябва да бъдат допълнени от планирани ресурси и институционално укрепване. Това отново ще изисква значително време и усилия, а също и подробна разработка за мониторинг на ефективното прилагане на плановете.

По отношение управлението на отпадъците България трябва да съсредоточи усилията и ресурсите си върху приемането на актуализирана програма за управление на отпадъците за периода 2003 – 2007г. и върху създаването на система за събирането на отпадъците и на инсталации за тяхното оползотворяване и унищожаване. Би трябвало да се обърне внимание на графика за прилагане на изискванията за качество на въздуха (оценка на качеството на въздуха в околната среда, системи, планове и програми за мониторинг, плановете и програмите), качеството на водата (определяне на чувствителни райони и идентифициране на уязвими зони, изготвяне на списъци (например, изхвърляне на вредни вещества, съоръжения за съхраняване на торове) и програми, разрешителни и мониторинг), промишленото замърсяване и управлението на риска (интегрирани разрешителни и програми за спазване), химическите продукти и генетично модифицираните организми (процедури за издаване на разрешителни и за уведомяване), опазването на природата (управление и опазване на местообитанията и видовете, защитени зони) и ядрена безопасност и радиационна защита. Координацията между ведомствата беше подобрена по-специално в областта на инвестициите в инфраструктурата и опазването на природата, където трябва да бъдат изготвени надеждни и пълни оценки за околната среда. В тази насока трябва да бъдат положени повече усилия.

Въпреки, че започват да се забелязват някои подобрения в области като промишлено замърсяване и контрола на замърсяването, повечето от наблюденията от предходните години по отношение на състоянието на околната среда в страната, остават в сила. Преобладаващата част от промишлените производители и от широката общественост не осъзнават въпросите свързани с околната среда. В центъра на вниманието трябва да бъде повишаване на загрижеността на обществеността и на промишлените производители относно проблемите на околната среда, като се има предвид тяхната роля в приноса за успешното прилагане на законодателството в околната среда.

Принципът на интеграция изисква постоянно внимание както на национално равнище, така и на равнище на Общността. Необходимо е България да продължи да интегрира изискванията за опазване на околната среда в определянето и провеждането на всички останали секторни политики, така че да насърчава устойчивото развитие, включително в енергийния сектор. В това отношение междуправителственото сътрудничество по въпросите, свързани с околната среда, се нуждае от по-нататъшно засилване.

Административният капацитет на България за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) изисква особено внимание и правителството прие важни решения с оглед укрепването на държавните органи на регионално и централно ниво. Би трябвало да се предприемат по-нататъшни действия за подобряване квалификацията на наличния и новоназначения персонал. Тези действия трябва да бъдат съпроводени с инициативи на местно ниво, особено в общините, където персоналят и финансовите ресурси са ограничени, а познанието на изискванията на европейските правила относно околната среда е слабо.

Необходими са значителни инвестиции за осигуряване също в средносрочен план на прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) за околната среда. България трябва да насочи усилията си върху планирането, определянето и осигуряването на финансови ресурси. Трябва да се предприемат стъпки с цел реорганизацията на административните структури, т.е. създаването на ново предприятие на мястото на Националния фонд за защита на околната среда, да не пречи на общественото съфинансиране. Освен това, следва да се подобри управлението на фондовете за финансова подкрепа, включително ИСПА.

Заклучение

След последния Редовен доклад България продължи да отбелязва напредък във въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и отбеляза добър напредък в изготвянето и предприемането на практически мерки за прилагане на законодателството, включително в изготвянето на планове за прилагане на определени директиви и относно повишаване на административния капацитет.

България постигна общо добро равнище на съответствие на законодателството, но пълното прилагане и наличието на бюджетни средства все още представляват основното предизвикателство, макар страната да е започнала да предприема мерки за подобряване на административния си капацитет. Цената на пълното привеждане в съответствие все още представлява основно предизвикателство.

Преговорите по тази глава са временно приключени. Бяха постигнати преходни периоди за съдържанието на сярва в течните горива – до 2011 г., за емисиите на летливите органични съединения при складирането и продажбата на петролни продукти – до 2009 г., за оползотворяването и рециклирането на отпадъци от опаковки – до 2011 г., за депониране на определени течни отпадъци – до 2014 г., за определени превози на отпадъци – до 2009 г., за ПКПЗ (с оглед определени съществуващи инсталации) – до 2011 г., за градски отпадни води – до 2014 г., за големи заводи за изгаряне – до 2014 г. В общи линии, в тази област, България изпълнява ангажиментите, поети по време на преговорите за присъединяване.

Глава 23: Защита на потребителите и тяхното здраве

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

Не може да се посочи конкретен напредък по отношение на **мерките, свързани с безопасността**.

Беше постигнат малък напредък в по-нататъшното развитие на **функционираща система за надзор на пазара**. През октомври 2002 г. административния капацитет на отдел "Защита на потребителите" към Министерство на икономиката, отговарящ за политиката за защита на потребителите и изработването на законопроекти в тази област, беше слабо укрепен (чрез увеличаване броя на експертите от шест на осем). Относно Комисията за търговия и защита на потребителите (КТЗП), основният правоприлагащ орган, може да се отбележи липсата на промяна в персонала, въпреки увеличаването на нейните отговорности след влизането в сила на Закона за туризма. Този орган, който отговаря за прилагането на Закона за защита на потребителите и за правилата за търговия, предприе проверки в областта на безопасността на продуктите и относно проблеми несвързани с безопасността (етикетиране, отбелязване на цените, подвеждащи реклами, нелоялни договорни условия и договори от разстояние). В периода от септември 2002 г. до април 2003 г. бяха предприети 20 894 инспекции. Бяха издадени 95 заповеди за забрана за продажбата на продукти на оказали се опасни, които бяха изтеглени от пазара. През март 2003 г. Комисията за търговия и защита на потребителите и Държавната агенция по метрология и технически контрол постигнаха споразумение да координират своята дейност в областта на надзора на пазара. През юли 2003 г. подобно споразумение беше постигнато и с Агенция "Митници", относно контрола върху продукти, внесени от трети страни.

По отношение на **мерките, несвързани с безопасността**, през януари 2003 г. влязоха в сила нормативни актове за прилагане Закона за туризма, които имат за цел транспониране достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно туристически пътувания с обща цена.

Помирителните комисии са тристранни органи, в които взимат участие представители на КТЗП, професионални и потребителски организации, чиято цел е да подпомогнат страните при доброволното уреждане на възникналите спорове. През февруари 2003 г. беше прието законодателство, което увеличи броя на помирителните комисии от 9 на 24, като така се улесни достъпът на потребителите до извънсъдебно решаване на спорове. Освен това, през март 2003 г. бяха въведени някои подобрения в начина на функциониране на тези органи, чрез изменения и допълнения в Правилника за помирителните комисии. В периода от септември 2002 г. до април 2003 г. помирителните комисии разгледаха 42 потребителски спора, но само в 12 случая бе постигнато извънсъдебно решаване. Независимо от това, въведените промени би трябвало да насърчат помирителната процедура.

Във връзка с **организациите на потребителите**, броят на потребителските НПО се увеличи от девет на единадесет. Седем от тези НПО са учредени към Националния съюз на сдруженията на потребителите, основан през 2003 г. с цел създаването на по-силно и по-добре организирано движение на потребителите. Държавното финансиране за организациите на потребителите нарасна от 45 000 евро през 2002 г. на 51 000 евро през 2003 г.

Обща оценка

Необходимо е по-нататъшно привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на мерките, свързани със сигурността, включително въвеждането на преразгледаната директива за обща безопасност на продуктите. Достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на отговорността за продукта и опасните имитации трябва да бъдат възприети напълно.

Подобри се ефективността на Комисията за търговия и защита на потребителите при проверката на безопасността на продуктите. Макар България да предприема мерки, за проследяване резултатите от проведената през 2002 г. партньорска проверка на надзора на пазарите, относно продукти обхванати от общата директива за обща безопасност на продуктите, все още трябва да бъдат положени усилия за въвеждането на ефективна система за надзор на пазарите. По-конкретно, необходимо е разработването на последователна стратегия за надзор на пазара. Като конкретни области за действие може да бъдат посочени разширяването на обхвата и качеството на проверките по надзор на пазара, повишаването на техническите познания на инспекторите и подобряване нивото на координация между органите за надзор на пазара.

По отношение на мерките, несвързани с безопасността, необходимо е още по-голямо сближаване с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) т.е. в сферите на потребителския кредит, повременно ползване на собственост, договори от разстояние, сравнителна реклама, разпореждания за закрила интересите на потребителите, продажба на потребителски стоки и свързаните с тях гаранции, а също и новите достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на дистанционния маркетинг на финансови услуги за потребители.

Трябва да продължат усилията за подобряване дейността на помирителните комисии. Както при предишните години остава висок броят на случаите, при които не се постига споразумение между страните. Като се има предвид засиленото прилагане на законодателството за защита на потребителите, България трябва да укрепи административния капацитет на основните органи отговорни за защита на потребителите. Административният капацитет на Комисията за търговия и защита на потребителите продължава да е нисък, особен с оглед на новите ѝ отговорности във връзка със Закона за туризма. Все още съществува непродуктивно припокриване на функциите на отделите за защита на потребителите, частично създадени от общинските власти и местните подразделения на Комисията за търговия и защита на потребителите.

Ролята и дейността на Националния съвет за защита на потребителите трябва да бъдат насърчавани. Като консултативен орган към Министерство на

икономиката, съветът би могъл да играе по-значителна роля при определянето на основните принципи и цели на политиката спрямо потребителите в България.

В обобщение политиката относно потребителите би трябвало да се ползва с по-голям приоритет, а възможностите на сдруженията на потребителите да бъдат насърчавани, за да може те да играят активна роля в развитието на законодателството, касаещо потребителите и неговото прилагане. Степента на осведоменост на потребителите в България продължава да е ниска и проблемите на потребителите не са интегрирани в достатъчна степен в други области на политиката.

Заключение

След доклада от предната година България постигна известен напредък при привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на защитата на потребителите и тяхното здраве.

Макар България да е постигнала разумна степен на съответствие в областта на безопасността и свързаните с нея мерки, тя все още се нуждае от завършване на законодателната рамка, особено в областта на несвързаните с безопасността мерки. Следователно е наложително въвеждането на голяма част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*), а административният капацитет трябва да бъде увеличен, за да се осигури функциониращ механизъм за надзор на пазара. Необходими са по-сериозни усилия за въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на защитата на потребителите и тяхното прилагане. Трябва да се отделя внимание на насърчаването на сдруженията на потребителите.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала предоставянето на преходен период в тази област. Като цяло България изпълнява задълженията, поети по време на преговорите за присъединяване в тази област.

Глава 24: Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

Може да се отчете напредък от правна гледна точка в областта на **защитата на данните** с влизането в сила през декември 2002 г. на Наредбата за прилагане на Закона за защита на класифицираната информация. През февруари 2003 г. правилата за обработката на данните и защитата им в областта на действие на правоприлагащите органи бяха изменени, привеждайки българското законодателство в съответствие с основните принципи на Препоръката на Съвета на Европа за използването на полицейската информация и на Конвенцията за защита на данните от 1981 г. В Комисията за защита на личните данни в момента работят десет души и тя се намира в процес на укрепване на административния ѝ капацитет, чрез назначаване на допълнителен персонал, оборудване и обучение.

В областта на **визовата политика**, техническото оборудване, необходимо за издаването на новия визов стикер е в процес на инсталиране във всички дипломатически и консулски представителства. Отдава се приоритет на мисиите в Европа и на страните с висок емиграционен риск. Административният капацитет на Визовия център на българското Външно министерство беше допълнително засилен с назначаването на 21 служители. Визовият център също е свързан с компютърната мрежа на българските контролно-пропускателни пунктове, което дава възможност за автоматичното прехвърляне на всички данни в базите данни на Гранична полиция, както и в службата на властите, отговарящи за контрола на чужденците. Понастоящем 66 дипломатически и консулски мисии са свързани с Визовия център. Останалите 27 дипломатически мисии са в процес на свързване. Обучението на служителите от консулските служби продължава и се осигурява от специален Център за обучение на консулските служители в рамките на Визовия център.

България е актуализирала своя **План за действие за приемане на шенгенските изисквания**. Неговото изпълнение продължава понастоящем от 18 месеца и е довело до по-нататъшни положителни промени в политиката на България, насочена към създаването на високо ниво на контрол на нейните **външни граници**. Едно от най-големите постижения през отчетния период е постепенното намаляване срока на военната служба на всички наборни военнослужещи в Гранична полиция до края на декември 2002 г. Понастоящем общият брой на служителите на Национална служба "Гранична полиция" е 8 162. Започнали са краткосрочни курсове за обучение на новоназначените офицери. България е в процес на основно усъвършенстване на високотехнологичното си оборудване, предназначено за граничния контрол и продължи този процес през отчетния период. Отдава се приоритет на инсталиране на оборудването на външните граници с Турция и черноморското крайбрежие. Нова Автоматизирана информационна система за "издирвани моторни превозни средства" е вече в експлоатация. Що се отнася до сътрудничеството на гранична полиция със съседните страни, през април 2003 г. Министерският съвет е одобрил нови Споразумения с Гърция и Румъния, основаващи се на член 7 от Конвенцията за прилагането на споразумението от Шенген.

Може да се отчете важния напредък в привеждането на законодателството в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) по отношение на **миграцията**. На 9 април 2003 г. бяха приети изменения и допълнения на Закона за чужденците, с които се постигна по-нататъшното му привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), относно отговорността на превозвачите, създадоха се специални условия към Националната полиция за временното настаняване на чуждите граждани, чакащи да бъдат експулсирани, създаде се и Регистър на чуждите граждани, пребиваващи на територията на България. С приемането на измененията и допълненията на Закона за МВР, ще се осигури наред с другото, правната рамка за създаването и функционирането на Дирекция миграция в Министерството на вътрешните работи. Дирекция миграция ще бъде специализирано звено, което ще отговаря за административния контрол на престоя на чуждите граждани в България. България продължи усилията си за борба с незаконната заетост. Между април 2002 г. и декември 2002 г. бяха установени 80 незаконно наети чужди граждани

и 7 работодатели. България сключи споразумения за реадмисия с всички държави-членки на ЕС, включително с Обединеното Кралство през февруари 2003 г. Освен това, бе сключено споразумение с Естония и се водят преговори с Турция, Русия, Тунис и Кипър.

Новият Закон за **убежището** и бежанците влезе в сила през декември 2002 г. Той съдържа разпоредби, уреждащи ролята на Агенцията за бежанците, редът, по който се кандидатства за убежище, редът за вземане на решение и ускорената процедура. Новото законодателство съдържа главните разпоредби, регламентиращи критериите и механизмите за определяне на отговорната държава-членка (Конвенцията от Дъблин), разрешаваща на Агенцията за бежанците, в сътрудничество със съответните органи на Министерството на вътрешните работи, да сменя пръстови отпечатаци и други идентификационни характеристики на чуждите граждани, търсещи закрила. За постигането на пълно съответствие между двете законодателства и за да се приведе законодателството в съответствие с Регламента за ЕВРОДАК, бяха приети изменения и допълнения на Закона за Министерството на вътрешните работи от Народното събрание през февруари 2003 г. Агенцията за бежанците притежава своя база данни, съдържаща всички документи и данни, отнасящи се до самоличността на търсещите убежище, които са станали известни по време на процедурата. Броят на търсещите убежище в България остава ограничен. Между юни 2002 г. и юни 2003 г. са били подадени 1 631 молби за убежище.

Едно от основните постижения през отчетния период в областта на **полицейското сътрудничество и борбата с организираната престъпност**, беше подписването на споразумение за сътрудничество с ЕВРОПОЛ през юни 2003 г. По-нататъшно привеждане в съответствие с *acquis* в областта на полицейското сътрудничество бе постигнато с влизането в сила през февруари 2003 г. на измененията и допълненията на Закона за Министерството на вътрешните работи, осигуряващи правна основа за създаването на международното оперативно полицейско звено за сътрудничество: Националното звено за контакт (НЗК). Правилникът за прилагане на Закона за министерството на вътрешните работи, беше изменен с оглед регламентирането на работата на НЗК през април 2003 г. от Министерски съвет. В бъдеще НЗК ще включва бюрата на SIRENE и ЕВРОПОЛ. Освен това бяха приети изменения и допълнения на Наказателния кодекс, които влязоха в сила през 2002 г., съдържащи правно определение на понятието “организиран престъпни групи”. Те също така отчитат разпоредбите на *Съвместното действие от 21 декември 1998 г. за инкриминирането на участието в престъпна група* и на *Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност*. Измененията привеждат в съответствие българското законодателство с *Съвместното действие от 24 февруари 1997г., относно действията за борба с трафика на хора и сексуалната експлоатация на деца*, като се инкриминира притежаването на детска порнография. Новата глава “Компютърни престъпления”, съответстваща на *Европейската конвенция за киберпрестъпленията*, (която беше подписана през 2001 г.) също беше включена в текста на закона. С измененията и допълненията на Наказателно-процесуалния кодекс от май 2003 г. беше постигнат по-нататъшен напредък по отношение на процесуалните правила. По силата на тези изменения обвиняемият, може да изиска от първоинстанционния съд да разгледа делото му, ако обвинителният акт е бил

съставен две или три години по-рано, в зависимост от тежестта на престъплението.

Още повече, беше възстановена възможността за приключване на съдебното следствие със споразумение, постигнато в съда, както и бе въведена идеята за полицейския агент, работещ под прикритие. Бяха направени изменения и допълнения, за подобряване на международната правна помощ по наказателни въпроси: беше създаден механизъм за размяна на лица и предоставяне на правна помощ по наказателни въпроси на международните съдилища, като Международния наказателен съд и Международния наказателен трибунал за бивша Югославия. По отношение на административния капацитет, България значително подобри своя капацитет за обучение на офицерите от полицията в областта на правата на човека. Беше създадено работно звено в Национална служба "Полиция" и изготвена Стратегия за полицията в близост до обществото (подобряване на връзките с гражданското общество), която бе одобрена от министъра на вътрешните работи през октомври 2002 г. През ноември 2002 г. Министерски съвет прие Национална стратегия за противодействие на престъпността 2002-2005 г., последвана от приемането на План за действие за прилагането ѝ през февруари 2003 г. Стратегията и Планът за действие включват предотвратяването на корупцията, тероризма и организираната престъпност и се разделят на краткосрочни, средносрочни и дългосрочни действия. През декември 2002 г. започнаха подготвителните действия за създаването на Уеднаквена информационна система за борба с престъпността. Системата следва да улесни сътрудничеството между правоприлагащите органи, посредством бърз обмен на данни и предоставянето на информация за състоянието на наказателните дела и изпълнението на присъдите.

По отношение на **борбата с тероризма**, България прие Закон за мерките срещу финансирането на тероризма през февруари 2003 г. Законът е насочен срещу предотвратяването и разкриването на действия, свързани с финансирането на тероризма, посредством мерки като възможността за замразяването на финансовите активи. Измененията и допълненията за подобряването на обмена на информация между Агенцията за финансово разузнаване и Министерството на вътрешните работи влязоха в сила през април 2003 г. През септември 2003 г. Министерският съвет прие Решение за приемането на списък на физическите лица, юридическите лица, групите и организациите, които попадат в обхвата на мерките, предвидени в Закона за мерките срещу финансирането на тероризма.

По отношение на **борбата с измамите и корупцията** (вж. също Раздел Б.1.1.- *Демокрация и върховенство на закона*), гореспоменатите изменения и допълнения на Наказателния кодекс, който влезе в сила през октомври 2002 г., съдържа разпоредби, които го привеждат в съответствие с *Конвенцията за защита на финансовите интереси на Европейските общности (1995)* (вж. също глава 28: *Финансов контрол*). Тези изменения и допълнения привеждат в съответствие Наказателния кодекс на България с член 2 и 3 на същия протокол за пасивната и активната корупции. България трябва да положи допълнителни усилия, за да приведе напълно законодателството си в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на наказателното право и по-конкретно защитата на финансовите интереси на Общността. През май 2003 г. България подписа Факултативния протокол към Наказателната конвенция за

корупцията на Съвета на Европа. През февруари 2003 беше създаден Координационен съвет в областта на борбата с престъпленията срещу финансовите интереси на Европейската общност. Координационният съвет се председателства от Министъра на вътрешните работи. България е в процес на прилагане на своята Национална стратегия за борба с корупцията и на Плана за действие. Наскоро бяха разработени етични кодекси на съдиите и прокурорите. Вътрешният отдел за борба с корупция в Министерството на вътрешните работи през 2002 г. е получил 264 жалби за корупция, отнасящи се до 293 служители. Компетентните власти през 2002 г. са приключили разследвания, засягащи 312 служители (100 жалби са били неоснователни, 104 са били дисциплинарно наказани, на 50 служители са били наложени административни санкции и 58 случая са предадени на прокуратурата). През първото тримесечие на 2003 г. в Министерството на вътрешните работи са били получени 34 жалби за корупция, засягащи 43 служители. Въпреки това, правителствената статистика относно случаите на корупция за периода 1999-2002 г. сочи, че броя на разкритите случаи, както и на лицата, предадени на прокуратурата и обвинени в корупция, е намалял за последните две години. Административният капацитет на местно ниво е допълнително укрепен. От октомври 2002, броят на специализираните служители в областта на корупцията се е увеличил с 24 души и понастоящем възлиза на 58 в 28-те регионални звена за борба с организираната престъпност. Така общият брой на специализираните офицери възли на 80 души. През януари 2003 г. беше създадена официалната Интернет страница на Национална служба "Полиция", на която гражданите могат да получават информация и да подават жалби. България взе мерки, насочени към спазване на Рамковите решения на Съвета за защита на еврото от подправяне. България следва по-нататък да уеднакви законодателството си в тази област, особено с оглед на увеличаването на наказателните санкции и да осигури пълното прилагане достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област.

Беше постигнат важен напредък в областта на **борбата с наркотиците** с приемането на Националната стратегия за борба с наркотиците през февруари 2003 г., отнасяща се за периода 2003 – 2008 г. Стратегията е в съответствие със Стратегията за наркотиците на ЕС 2000-2004 г. В допълнение към това, през април 2003 г. беше приет Планът за действие за прилагане на Стратегията. Планът за действие определя конкретните мерки и задачи за изпълнението на стратегическите цели и задачи определени в Стратегията, както и отговорните за това органи. Тя ще се преразглежда и актуализира всяка година, и изпълнението ѝ ще се координира от Националния съвет по наркотиците. Що се отнася до създаването на Националното звено за контакт (НЗК) в съответствие с изискванията на Европейския център за наблюдение на наркотиците и наркоманиите, Националния съвет за наркотиците прие Решение (през декември 2002 г.), съгласно което НЗК ще бъде създадена към Националния център по наркомании в рамките на Министерството на здравеопазването. Бяха положени по нататъшни усилия за укрепване на правоприлагането с приемането на измененията и допълненията на Закона за Министерството на вътрешните работи през февруари 2003 г. Той предвижда увеличаване на правомощията в областта на операциите, осъществявани под прикритие и на контролираните доставки за офицерите от Националната служба за борба с организираната престъпност. В допълнение към това, бяха приети изменения и допълнения на Наказателно-процесуалния кодекс през май 2003 г., с които се въвеждат

разпоредби, които позволяват разпита на офицери, работещи под прикритие като свидетели по наказателни дела, при запазване в тайна на тяхната самоличност. България подписа през май 2003 г. Споразумението за незаконния трафик по море на Съвета на Европа от 1995 г. в изпълнение на член 17 от *Конвенцията на ООН срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества*. Накрая, с приемането на измененията и допълненията на Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите, приети през май 2003 г., България въведе по-строги правила за издаването на лицензи на юридическите лица, занимаващи се с търговията на дребно и на едро с наркотични вещества и прекурсори.

Може да бъде отчетено по-нататъшно привеждане в съответствие на законодателството с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на **изпирането на пари** (вж. също Глава 4 – Свободно движение на капитали). През април 2003 г., влязоха в сила изменения и допълнения на Закона за мерките срещу изпирането на пари. Измененията и допълненията предвиждат *inter alia* преобразуването на Бюрото за финансово разузнаване в Агенция за финансово разузнаване (АФР), увеличавайки обхвата на оперативната самостоятелност, посредством разширяване на кръга на лицата, задължени да идентифицират своите клиенти и да докладват за съмнителни операции, както и по-прецизно регламентират сътрудничеството между АФР и правоприлагащите органи. През август 2003 г., Правилникът за прилагането на Закона за мерките срещу изпирането на пари влезе в сила. Той увеличава кръга на задължените институции, включвайки юридическите професии и посредниците на недвижими имоти. По отношение на административния капацитет на АФР, общият брой на служителите е 34. Осигурено е по-нататъшно постоянно обучение. Според годишния доклад за 2002 г. АФР е получил 220 доклада за съмнителни сделки, от които са били образувани 170 оперативни преписки. 50 оперативни преписки са приключили и предоставени на прокуратурата през 2002 г. Размерът на сумите на сделките, попадащи в обхвата на съмнителните сделки е нараснал значително през 2002 г. По отношение на междуведомственото сътрудничество са подписани различни инструкции за взаимодействието между АФР и другите институции. По отношение на международните споразумения в тази област през май 2003 г. беше подписан Меморандум за разбирателство с Финландия.

По отношение на **митническото сътрудничество** България продължава да се подготвя за прилагането при присъединяването, на *Конвенцията за взаимопомощ и сътрудничеството между митническите администрации от 18 декември 1997 г.* и на *Конвенцията за използването на информационните технологии за митнически цели* от 26 юли 1995 г. България ще направи резерви по отношение на специалните форми на сътрудничество, предвидено в чл.чл. 20(8), 21 и 23(5). В контекста на подготовката си България, увеличава капацитета на Митническата администрация да противодейства и разкрива митническите престъпления, както са предвидени в Закона за митниците и Закона за движението по пътищата. Мобилните митнически звена са били обучени и петте съществуващи звена са били подсилени с три други до края на 2002 г. и с още две други през второто тримесечие на 2003 г. Гореспоменатите изменения и допълнения на Закона за министерството за вътрешните работи от февруари 2003 г. въвеждат правната рамка за осъществяването на операции под

прикритие. В допълнение, измененията на Наказателно-процесуалния кодекс, които дават право на митническите служители да разследват митнически престъпления влязоха в сила на 24 юни 2003 г. По отношение на подготовката на България за изпълнението на Конвенцията за използването на информационни технологии за нуждите на митниците от 1995 г., през декември 2002 г. беше приет Правилника за прилагане на Закона за класифицираната информация. По отношение на "отклоненията", между които е и корупцията, през отчетния период беше подобрен вътрешния контрол посредством проверки "на място", засилване на контрола по отношение на финансовото състояние на служителите от митническата администрация на всички нива и посредством създаването на Фонд за стимулиране на митническите служители, финансиран от Държавния бюджет. Размерът на фонда възлиза на 1.8 млн. Евро през 2002 г. и на 475.000 Евро за първото тримесечие на 2003 г.

Беше отбелязан напредък в областта на **правното сътрудничество по наказателни и граждански въпроси**. Измененията и допълненията на Наказателния кодекс, приети през май 2003 г., ще дадат възможност на България да се присъедини към *Конвенцията за екстрадиция* между държавите-членки на ЕС. През юни 2003 г. България представи ратификационния инструмент пред Генералния секретар на Съвета на Европа за Европейската конвенция за признаване и изпълнение на решения за упражняване на родителски права и възстановяване упражняването на родителските права. Конвенцията влезе в сила за Република България през октомври 2003 г. През май 2003 г. България депозира инструмента за ратификация на Конвенцията от Хагска конвенция за гражданските аспекти на международното отвлечение на деца. Конвенцията влезе в сила през август 2003 г. Народното събрание прие изменения в Семейния кодекс, отнасящи се до ратифицирането на двете конвенции през юли 2003 г. Измененията и допълненията на Гражданско-процесуалния кодекс бяха приети през септември 2003 г. Измененията и допълненията на Наказателен кодекс от октомври 2002 г. съдържа разпоредби, които по-нататък го привеждат в съответствие с Конвенцията за защита на финансовите интереси на Европейската общност.

България е страна по всички **правни инструменти в областта на правата на човека**, които са част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на правосъдието и вътрешните работи.

Обща оценка

Правното хармонизиране в областта на защитата на данните е завършено. Административният капацитет на Комисията за защита на личните данни (КЗЛД) е укрепен, но са необходими по нататъшни усилия по отношение на служителите, обучението и оборудването, за да се превърне КЗЛД в напълно работещ орган. Приоритет представлява предоставянето на КЗЛД на подходящи помещения. Необходимо е България да ускори създаването и регистрацията на автоматизираните бази данни и да направи звеното за сигурност в Министерството на вътрешните работи напълно оперативно.

По отношение на визовата политика, привеждането в съответствие към т.нар. негативен списък вече беше почти завършено през 2002 г. Ще бъдат въведени

визи за граждани от Сърбия и Черна Гора, Бившата Югославска Република Македония при присъединяването, както и за Тунис през декември 2003 г. По отношение на т.нар. позитивен визов списък на ЕС, България все още трябва да приведе в съответствие визовата си политика за 20 страни, повечето, от които са страни от Латинска Америка. Административният капацитет на визовия център е укрепен още повече. България е в процес на осигуряване на необходимото оборудване за своите дипломатически и консулски мисии. Към момента 30 % от българските дипломатически и консулски мисии са оборудвани с основното техническо оборудване за откриване на подправени или фалшифицирани документи, главно произхождащи от страните с висок миграционен риск. Значително се е подобрило обучението на консулските служители.

По отношение на външните граници и подготовка за Шенген, може да се отбележи добрия напредък, както и необходимостта изпълнението да продължава в съответствие с определените срокове. България е показала доброто си разбиране по отношение двустепенното изпълнение на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) от Шенген и на приемането на съответните действия за изпълнението му. Съгласно Шенгенския план за действие са необходими по-нататъшни допълнителни изменения и допълнения по специално в Закона за Министерството на вътрешните работи. Тези изменения са необходими за хармонизиране с практиките на ЕС и засягат въпросите, свързани с граничния контрол и управление и включват конкретни дейности, осъществявани от Граничната полиция по отношение на борбата с трансграничната престъпност и условията и реда за преминаване на държавната граница на България, както и на типа и степента на задължителния граничен контрол. Усъвършенстването на инфраструктурата и оборудването продължава, като се отдава предимство на границите с Турция и Черно Море. Следва да се обърне внимание на бъдещите външни граници със Сърбия и Черна Гора, и с БЮРМ. България следва да увеличи усилията си за започване на преговорите за гранично сътрудничество с всички страни, с които има външна граница. Освен това, необходимо е да се увеличи значително сътрудничеството между българските гранични правоприлагащи органи.

Отчетеният напредък по отношение на законодателството в областта на емиграцията, е важна стъпка към пълното привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на емиграцията. По-нататъшните усилия следва да се съсредоточат по отношение на бързото прилагане на новото законодателство, както и на по-нататъшното увеличаване на административния капацитет. Създаването на Национална миграционна служба е препоръчително, което значително би увеличило способността на България да координира действията си в тази област. Капацитетът за временно настаняване на незаконно пребиваващи чужденци следва да се увеличи. Като страна на произход и транзит, и в по-малка степен като страна крайна цел, България трябва да предприеме по-нататъшни мерки срещу трафика на жени и проституцията.

Въпреки че влизането в сила на новото законодателство относно убежището, значително подобри процедурите за бежанците, продължават да съществуват някои проблемни въпроси. Те се отнасят, от една страна, до някои клаузи за изключване и прекратяване от новия Закон за убежището и бежанците, които

следва да се приведат в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) (Женевската Конвенция от 1951 г.) От друга страна, правото на защита на търсещите убежище продължава да се застрашава, поради наличието на разпоредби за отказ за започване на процедурата за молители, които не са успели да представят молбата си за кандидатстване за убежище в рамките на изискуемия срок. Тези разпоредби следва да се изменят по такъв начин, че да стане ясно, че неспазването на тези срокове, не може да бъде единственото основание за отхвърлянето на искането за убежище. В допълнение България е започнала подготовката си за пълното приложение на системата ЕВРОДАК. Правата и задълженията на признатите за бежанци и на лицата, на които е предоставен хуманитарен статут се гарантират от закона, но поради ограничените финансови възможности, не винаги се прилагат на практика. Необходимо е България да увеличи капацитета си за приемане на търсещи убежище.

Важен правен напредък може да бъде отбелязан в областта на полицейското сътрудничество и в борбата с организираната престъпност. С приемането на новата стратегия и на Плана за действие за противодействие на престъпността, България е направила важна стъпка в решаването на проблемната област, посредством разработването на дългосрочно виждане с изграждането на ясни приоритети, подкрепени със стратегически подход. Важно е да се изпълни Плана за действие в съответствие с графика. Проблемите в областта на трафика на хора от или през България остава и усилията за решаването му следва да се засилят, особено за предотвратяване на попадането на бившите жертви отново в ръцете на трафикантите. Сътрудничеството и координирането на действията между различните полицейски служби на национално и на регионално ниво остава трудно осъществимо, поради сложността на наказателното производство. Този проблем трябва да се разреши в контекста на пълното преразглеждане на фазата на предварителното производство.

България е страна по главните международни споразумения в областта на борбата срещу тероризма. Приемането на Закона за мерките срещу финансирането на тероризма е важна положителна стъпка. България трябва да ратифицира втория факултативен протокол на Конвенцията на Съвета на Европа за взаимопомощ по наказателноправни въпроси и да приеме последващите изменения и допълнения в Наказателно-процесуалния кодекс, за да въведе концепцията на съвместните разследващи групи, презграничното преследване по гореща следа, контролираните доставки, аудио и видео конференциите и подслушването на телекомуникационните средства.

По отношение на борбата срещу измамите и корупцията, въпреки законодателния напредък, България трябва да продължи да хармонизира законодателството си с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на борбата с измамите, особено по отношение на член 1 на Конвенцията от 1995 г. за защита на финансовите интереси на Европейските общности. Българското законодателство не регламентира отговорността на юридическите лица в случай на измама, каквито са изискванията на Втория протокол от Конвенцията от 1995 г. България е укрепила административния си капацитет за борба с измамите посредством създаването на Координационния съвет в областта на борбата с престъпленията срещу финансовите интереси на Европейските общности към

Министерството на вътрешните работи. По отношение на борбата с корупцията, изпълнението на стратегията продължава. Необходимо е особено да се приложат точно предвидените от България мерки в правоприлагащите органи, подчинени на Министерството на вътрешните работи, както и по отношение на съдебната власт. Проблемите продължават по отношение на корупцията в пътна полиция и в по-малка степен в гранична полиция, и следва да се разрешат по убедителен начин.

В областта на защитата на еврото срещу фалшификация, България е постигнала ограничен прогрес, и следва да продължи да хармонизира законодателството си и да гарантира пълното прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

Приемането на Националната стратегия за борба срещу наркотиците и приетия наскоро План за действие за изпълнението ѝ, са важна стъпка в изпълнението на общата политика срещу наркотиците. Изпълнението на Стратегията през 2003 г. изглежда е гарантирано от бюджетите на различните, участващи агенции. Все още остава да се създаде координационна структура, Националното звено за контакт не е напълно оперативно. Тези проблеми следва да се разгледат с предимство. Различните законодателни изменения и допълнения позволиха на България да укрепи по нататък капацитета на правоприлагащите си органи в борбата срещу наркотиците.

Важен прогрес е постигнат по отношение на правното хармонизиране с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на изпирането на пари. Административният капацитет на АФР е допълнително укрепен и понастоящем всички работни места в агенцията са заети. Оборудването, включително необходимите ИТ връзки, които следва да осигурят наличието на необходимата електронна информация, трябва да се усъвършенства. Продължават усилията за предоставяне на квалифицирано обучение на служителите на АФР, както и на останалите правоприлагащи агенции, работещи в областта на изпирането на пари. Окуражаващо е, че повече и различни лица, задължени да докладват, са предоставили доклади за подозрителни сделки в АФР през отчетния период. Въпреки че се е увеличил броят на предоставените дела на прокуратурата, до момента все още няма присъди по дела за изпиране на пари. На последно място, въпреки че общото сътрудничество между агенциите се подобрява, необходими са по нататъшни усилия за създаването и подобряването на сътрудничеството с не-банковите финансови институции, особено с Агенцията за застрахователен надзор и Комисията по хазарта.

Отбелязан е по нататъшен законодателен и административен напредък в областта на митническото сътрудничество. България спазва сроковете за подготовката си за пълното хармонизиране с *acquis* в областта на митническото сътрудничество от третия стълб. На борбата с измамите и корупцията в митниците се отделя постоянно внимание, но все още представлява област, в която е необходимо бързо и постоянно действие.

По отношение на съдебното сътрудничество по граждански и наказателни въпроси, България все още трябва да се присъедини към четири важни международни конвенции по наказателни въпроси (Европейската конвенция за прехвърлянето на незаконно придобитото по наказателни дела; Конвенцията

между държавите-членки на Европейската общност за изпълнението на чужди наказателни присъди; Конвенцията за екстрадиция; Конвенцията на Съвета на Европа за международното признаване на наказателните присъди) и следва да продължава да се подготвя за присъединяването си към тях. В периода на доклада, в областта на по нататъшното обучение на магистратите за съдебното сътрудничество по наказателни и граждански дела, бяха организирани различни курсове, включително езикови от Центъра за обучение на магистрати. По отношение на сътрудничеството на ниво ЕО, бяха назначени звена за контакти за сътрудничество с Европейската съдебна мрежа (ЕСЖ) и България осъществява редовни контакти с ЕСЖ, която предоставя подкрепа на България за изграждането на ефективно съдебно сътрудничество.

България е страна към всички **правни инструменти в областта на правата на човека**, които са част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на правосъдието и вътрешните работи.

Заключение

След миналогодишния доклад, България е отбелязала по-нататъшен важен напредък в укрепването на съответните институции и хармонизирането с достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

България е постигнала задоволително ниво на сближаване с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), окуражаващи са и секторните стратегии за подобряването на ефикасността на институциите на Българското правосъдие и вътрешни работи. Основните реформи продължават в няколко области.

Изпълнението на краткосрочните приоритети в програмата за реформа на правосъдието продължава. Въпреки това, все още са необходими сериозни усилия по отношение на изпълнението и особено за по нататъшното укрепване на административния капацитет в тази област. Особено внимание следва да се отдели на борбата с корупцията в правоприлагащите органи и в борбата с различните видове организирана престъпност, и особено, по отношение на трафика на наркотици и нелегалната миграция.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала предоставянето на преходен период в тази област..

Глава 25: Митнически съюз

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

Измененията и допълненията в Закона за митниците от април 2003 г. още повече сближиха законодателството на България с достиженията на правото на ЕС в областта на митниците (**митническо *acquis***). Измененията и допълненията включват разпоредби относно транзита, митническите икономически режими, свободните зони и свободните складове, поставянето под митнически режим и митническото задължение. Те следват измененията и допълненията в Митническия кодекс на Общността, които бяха приети през 1999 и 2000 г.

Този закон съдържа също така разпоредби, еквивалентни на базовото законодателство на Общността относно Комбинираната номенклатура. Митническата тарифа на Република България, приета през октомври 2002 г. и в сила от януари 2003 г., се основава на Комбинираната номенклатура и въвежда практиката на Общността да се посочват конвенционални и автономни ставки, като се прилага по-ниската от двете.

Конвенцията по временния внос (Истанбулската конвенция) бе ратифицирана през декември 2002 г.

По отношение на **административния и оперативен капацитет** за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), бе отбелязан напредък при прилагането на стратегията за рационализиране на граничните дейности. Реформата на управлението на регионалните митнически дирекции продължи с въвеждането на прегледите на работата на служителите и с разработването на длъжностни характеристики. През декември 2002 г. започна използването на електронни пломби за високорисковите стоки, през отчетния период бяха подобрени оборудването и инфраструктурата на централното управление. Наказателно-процесуалният кодекс бе изменен през май 2003 г., като на митническите служители бяха дадени права да провеждат разследване на нарушения на митническите режими.

През юли 2003 г. бе въведен нова уредба при административните наказания, с цел да се ускори приключването на тези процедури.

С измененията и допълненията на Закона за митниците от април 2003 г. бяха въведени също така разпоредби относно неприкосновеността на митническите служители (задължението за служителите да дават информация за доходите си и за имотното си състояние). През май 2003 г. бе приета осъвременена версия на “Кодекса за митническа етика и поведение” и бе проведено обучение по прилагането на Кодекса.

Засилено бе сътрудничеството с митническите органи на съседните страни. През януари 2003 г. бе сключена спогодба с Молдова за митническо сътрудничество и взаимна административна помощ по митнически въпроси. Практическото сътрудничество на ГКПП “Калотина” (България)/”Градина” (Сърбия) включва след април 2003 г. размяна на митнически информационни листове за високорисковите стоки, както се прави от септември 2002 г. на ГКПП “Кулата” (България) /”Промяхон” (Гърция). Също така, през юни 2003 г. бе подписано споразумение за сътрудничество между Агенция “Митници” и две асоциации за шосейни превози. Подобни споразумения бяха подписани с българските служби, отговарящи за защитата на потребителите и за техническите стандарти.

Измененията и допълненията в Закона за митниците от април 2003 г. определиха задачите на Агенция “Митници” по отношение мерките по принудително прилагане срещу пиратските и фалшифицираните стоки. През юли 2003 г. бе сключено споразумение за сътрудничество с Българската асоциация на музикалните продуценти.

През отчетния период продължи обучението на митническите служители. Основните обхванати теми бяха опазването на интелектуалната собственост, борбата срещу незаконното използване на пиратски произведения, вътрешна проверка на системите и управленския контрол, оценка на корупцията и сътрудничеството при борбата срещу неплащането на митнически сборове.

По отношение на компютризацията, Българската интегрирана митническа информационна система обхвана всички митнически учреждения през юни 2003 г. и продължи работата по Българската система за управление на транзита и за осигуряване на съвместимост със системите на Общността. Направени бяха проби на модул "Митническо задължение" и бе приключена работата по мрежите за вътрешна комуникация.

През април 2003 г. България подписа Меморандум за разбирателство с Общността относно участието си в програмата "Митници 2007".

Обща оценка

България бе постигнала до 2000 г. висока степен на законодателно съответствие с достиженията на правото на ЕС в областта на митниците (митническо *acquis*). Необходима е по-нататъшна работа що се отнася сближаване с новоприетите елементи от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) напр. по отношение на прекурсорите и икономическите режими. Необходими са и усилия във връзка със суспендиранията и тарифните квоти и експортния контрол върху културните стоки. Необходима е и по-нататъшна работа в областите на анализа на риска и последващия контрол.

Все още се изисква подготовка на оперативни планове по прилагане на Бизнес-стратегията, с цел да се осигури постигането на стратегическите ѝ цели.

Административният капацитет на Агенция "Митници" се подобри. Това се дължи по-специално на стабилното управление, което е налице след февруари 2002 г. Понастоящем работят десет мобилни групи, и бяха установени редица въпроси и проблеми (като под-фактурирането и неточното деклариране) в областта на системите и процедурите, използвани за ефективно прилагане на митническия контрол, които са в процес на решаване. Приходите от митнически сборове нарастват устойчиво.

Понастоящем в Агенция "Митници" работят 679 държавни служители според Закона за държавния служител и 3147 митнически служители, инспектори и други, според Кодекса на труда. За двете категории важат еднакви вътрешни процедурни правила и те участват на равна нога в програмите за обучение. Необходими са още усилия, за да се увеличи делът на персонала със статут на държавни служители, както и за прилагане на справедлива и ефикасна система за борба срещу непрофесионалното поведение при митническите служители. Необходима е и по-нататъшна работа в областта на управление на човешките ресурси.

Изпълнението на митническите аспекти на Националната стратегия против корупцията доказва трайния ангажимент на българските власти да отделят

сериозно внимание на въпроса за корупцията. От януари 2002 до март 2003 г. бяха наказани 218 митнически служители, а 40 от тях бяха уволнени. Предприети бяха стъпки за подобряване на сътрудничеството между различните правоприлагащи органи, в частност с извършването на операции съвместно с “Гранична полиция”, “Стопанска полиция” и данъчната администрация. Необходимо е, обаче, още да бъде подобро практическото осъществяване на това сътрудничество. Освен това, все още съществуват редица законови пречки пред по-тесното сътрудничество.

На основание измененията и допълненията на Закона за митниците, на митническите органи бяха възложени изрични функции и задачи, свързани с прилагането на граничните мерки, насочени към защита на правата на интелектуална и индустриална собственост (вж. също Глава 5 – “Дружествено право”).

В областта на компютъризацията, въпреки забавянията при разработването на Българската интегрирана митническа информационна система (БИМИС), смята се че работата върви добре по посока постигане възможност за взаимно свързване със системите на ЕС. За тази цел проектите в процес на изпълнение трябва да бъдат приключени и да бъдат засилени човешките ресурси, за постигане на взаимна съвместимост и осигуряване на задоволително равнище на оперативния капацитет към момента на присъединяване.

Заключение

За периода след миналогодишния Редовен доклад, България продължи да отбелязва напредък в областта на митниците.

Макар България да е постигнала висока степен на законодателно уеднаквяване, трябва да бъдат приети някои разпоредби в областта на прилагането. България трябва да продължи усилията, положени до момента, в резултат на които се стигна до подобрен, но все още недостатъчен административен и оперативен капацитет на Агенция “Митници”.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала предоставянето на преходен период в тази област. Като цяло България изпълнява задълженията, поети по време на преговорите за присъединяване в тази област.

Глава 26: Външни отношения

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

По отношение на **общата търговска политика**, при присъединяването се изисква България да приведе своите тарифи в съответствие с тези на ЕО. Прилаганите в началото на януари 2003 г. тарифи в България продължиха да бъдат средно около 11,6% (при статут на най-облагодетелствана нация) за всички продукти, 23,5% за селскостопански продукти, 11,7% за рибни продукти и 8,7% за промишлени продукти. За сравнение, понастоящем тарифите на ЕО са

6,3% за всички продукти, 16,2% за селскостопански продукти, 12,4% за рибни продукти и 3,6% за промишлени продукти.

България продължи сближаването с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на общата търговска политика и да координира позициите и политиката си с ЕС в рамките на Световната търговска организация, в частност с Плана за развитие от Доха. Постигнат бе по-нататъшен напредък в областта на стоките с възможна двойна употреба, като през декември 2002 г. бе прието законодателство относно контрола върху външната търговия с оръжие и стоки с възможна двойна употреба. Списъците на оръжието и стоките и технологиите с възможна двойна употреба бяха актуализирани, за да се отчетат промените, приети от ЕС и във връзка с режимите за експортен контрол. Трябва, обаче, да се постигне по-нататъшно уеднаквяване, в частност по отношение на списъка на артикули с възможна двойна употреба, тъй като режимите за експортен контрол продължават да приемат решения, които ЕС включва в своето законодателство. България е член на всички многостранни режими за експортен контрол, с изключение на Режима за контрол върху ракетните технологии, за който е кандидатствала. ЕС активно подкрепя кандидатурата на България за членство в РКРТ.

В областта на експортните кредити, сближаването с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) напредва и прилагането на схемата за експортно кредитиране бе подобро.

По отношение на **двустранните споразумения с трети страни**, Споразумението за свободна търговия с Латвия влезе в сила през април 2003 г., а Споразумението за свободна търговия с Албания влезе в сила през септември 2003 г. Преговорите с Босна и Херцеговина са приключили. Подготвено е и споразумение със Сърбия и Черна гора, но подписването се бави поради институционални трудности от страна на Сърбия и Черна гора. В процес на подготовка са преговорите за споразумение за свободна търговия с Молдова. Хърватска се присъедини към ЦЕФТА през март 2003 г., влизайки по този начин в зоната за свободна търговия, в която членува и България. По отношение Двустранния договор по инвестициите (ДДИ) между България и САЩ, България подписа както Меморандума за разбирателство, така и Допълнителните протоколи към ДДИ.

По отношение на **политиката в областта на развитието и хуманитарната помощ** няма новости, които да бъдат отбелязани.

Обща оценка

По отношение на СТО, ефективното сътрудничество между ЕС и България трябва да продължи. България трябва да продължи тясното сътрудничество и координация с Комисията в преговорите по ГАТС, най-вече за да улесни бъдещото включване на ангажиментите си по ГАТС и прилаганите от нея изключения от статута на “най-облагодетелствана нация” в съответните такива на ЕС, който процес ще приключи в момента на присъединяване.

Преговорите по присъединяването на България към многостранното споразумение по държавните поръчки в рамките на СТО продължават.

След подписването на Меморандума за разбирателство със САЩ по Двустранния договор по инвестициите (ДДИ), България трябва да осигури бързата ратификация на Допълнителните протоколи към ДДИ, които също така бяха подписани със САЩ. Това си изисква за да могат необходимите промени да влязат в сила към датата на присъединяване към ЕС.

По отношение на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на стоките с възможна двойна употреба, пълното уеднаквяване с него, в частност на генералните разрешения за износ, може да стане само при присъединяването.

По отношение на експортните кредити, за да отговори изцяло на правилата на ЕС, България трябва да прилага Договореността по експортните кредити на ОИСР. Доколкото се отнася до административния капацитет, създадена е и функционира Българска агенция по експортно застраховане. Обаче възможностите ѝ за предоставяне на застраховки за износа са ограничени.

В допълнение на двустранните си споразумения за свободна търговия с Израел, Естония, Латвия и Литва, България е и член на ЦЕФТА. България е изпълнила ангажиментите си според Меморандума за разбирателство на Пакта за стабилност относно либерализацията на търговията, като е сключила или договорила споразумения за свободна търговия, макар и с известни забавяния.

Административната инфраструктура във връзка с митническите услуги е разгледана в частта за митническия съюз (Глава 25 – “Митнически съюз”). Административният капацитет в съответните звена на Министерството на икономиката, което е натоварено със сближаването и бъдещото участие в общата търговска политика, е задоволителен.

България трябва да изработи политика в областта на развитието и хуманитарната помощ и да въведе адекватни административни структури и процедури в съответствие с насоките от ЕС.

Заключение

За периода след последния Редовен доклад България продължи сближаването с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на общата търговска политика.

България е постигнала сравнително добро равнище на сближаване с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Преди присъединяването към ЕС България ще трябва да предоговори или денонсира всички международни споразумения, сключени с трети страни, които са несъвместими с бъдещите задължения като държава-членка на ЕС. Също така трябва да бъдат предприети мерки за разработване на политика в областта на развитието, съответстваща със стандартите на ЕС.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала никакви преходни срокове в тази област. Като цяло България изпълнява ангажиментите, поети в преговорите за присъединяване в тази област.

Глава 27: Обща външна политика и политика за сигурност

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

Редовният **политически диалог**, установен със Споразумението за асоцииране с България, продължи да протича гладко. България продължи да играе конструктивна роля в рамките на Общата политика в областта на външните отношения и сигурността (ОПОВОС). Тя взе участие във всички съответни съвещания, включително на равнище политически директори, европейски кореспонденти и работни групи. България показва жив интерес да допринася активно за развитието на Европейската политика в областта на сигурността и отбраната (ЕПОСО), включително участва в съвещания по този въпрос във формат ЕС+15 (т.е. европейски членове на НАТО, които не членуват в ЕС, и страните-кандидатки за присъединяване към ЕС).

Както и в предишни години, България продължава да съгласува позициите си със **санкциите, рестриктивните мерки, заявленията, декларациите и демаршите на ЕС**. Тя продължи да подкрепя общите позиции, общите действия и другите мерки на ОПОВОС, когато бе приканвана да го прави, включително и относно негативните мерки.

В периода след Редовния доклад от 2002 г. бе прието допълнително законодателство относно мерките за борба срещу финансирането на тероризма и по отношение ефективното участие в ОПОВОС като цяло. България потвърди желанието си да приеме изцяло достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на ОПОВОС при присъединяването и да спазва произтичащите от това ангажименти.

През април 2003 г. България определи няколко митнически учреждения и ГКПП, които получиха изключителна компетентност за митническа обработка на оръжие и стоки с възможна двойна употреба. В тази връзка продължава обучението на митнически служители, специализирани в контрола над износа и вноса на оръжие и стоки и технологии с възможна двойна употреба (*във връзка със стоките с възможна двойна употреба, вж също Глава 26 – Външни отношения*).

След присъединяването си към Римския статут за създаване на Международния наказателен съд (МНС), България се присъедини към позицията на ЕС от юни 2003 г. по въпроса за наказателното преследване на граждани от САЩ от МНС.

България продължава да се придържа към международните санкции и рестриктивни мерки, наложени от ООН и ЕС.

България отново заяви готовността си да дава принос както за Силите на ЕС за бърза намеса, така и за гражданските звена на ЕС за управление на кризисни

ситуации. Тя участва в заседанието на министрите на отбраната от ЕС с трети страни (май 2003 г.) където потвърди националния си принос към мисиите на Силите на ЕС за бърза намеса, които бяха обявени по-рано в рамките на Военния комитет. Тя участва в Полицейската мисия на ЕС (ПМЕС) в Босна и Херцеговина и във военната операция на ЕС под наименованието КОНКОРДИЯ в БЮРМ.

България продължи да бъде много активна в подкрепата си за международните мироопазващи мисии, включително продължи да участва в поредица от мироопазващи операции и операции по наблюдение на ООН, KFOR, SFOR, ISAF и ОССЕ. България бе непостоянен член на Съвета за сигурност на ООН за периода 2002 – 2003 година и е определена за председател на ОССЕ през 2004 г.

Обща оценка

България продължи да участва в инициативи за регионално сътрудничество, като например тристранното сътрудничество, установено с Гърция и Румъния, Румъния и Турция, БЮРМ и Албания и Гърция и Турция.. Тя участва в Пакта за стабилност и играе активна роля в регионални форуми, като Процеса на министрите на отбраната от Югоизточна Европа (ПМОЮИЕ), Процеса на сътрудничество в Югоизточна Европа (ПСЮИЕ) и Координиращата група за сътрудничество в областта на сигурността в Югоизточна Европа (КГСОСЮИЕ). През април 2003 г. България взе участие в Шестата среща на държавните и правителствени ръководители от Процеса за сътрудничество в Югоизточна Европа, а през май 2003 г. в регионалната конференция “Управление и контрол по границите”. Отношенията със съседните страни продължават да са добри. След като се присъедини към текста и принципите на Кодекса на ЕС за поведение в областта на износа на оръжие, България пристъпи към разработване на допълнителни мерки за ефективен контрол върху износа на оръжие и стоки с възможна двойна употреба.

Българското Министерство на външните работи (МВнР) на практика разполага с административен капацитет за прилагане на разпоредбите, отнасящи се до ОПОВОС. Трябва да се предприемат административни мерки за по-точно дефиниране на постове на Политически директори и Европейски кореспондент.

МВнР е свързано с и продължава да участва в информационната система “Мрежа на асоциираните кореспонденти”, чрез която ЕС осъществява контакти с асоциираните партньори в рамките на ОПОВОС.

Заклучение

В периода след последния Редовен доклад, България продължи да отбелязва съществен напредък в сближаването с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на ОПОВОС.

Общото равнище на уеднаквяване в България остава задоволително.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала никакви преходни срокове в тази област. Като цяло България изпълнява ангажиментите, поетите в преговорите за присъединяване, в тази област.

Глава 28: Финансов контрол

Напредък постигнат след последния редовен доклад

По отношение на **държавния вътрешен финансов контрол** (ДВФК), Народното събрание прие Закон за изменение и допълнение на Закона за ДВФК през октомври 2002 г. и законът влезе в сила през януари 2003 г. Основните изменения и допълнения предвиждат: по-широк обхват на одита на международното финансиране, извършван от Агенцията за ДВФК (АДВФК); определяне функциите на финансовия контролор за предварителен контрол на първостепенните разпоредители с бюджетни кредити; ясно разделение на функциите на управителите, финансовите контролори и счетоводителите; и въвеждането на четиригодишен мандат за директора на АДВФК, както и новата длъжност заместник директор. Постановлението на Министерския съвет относно измененията и допълненията на Устройствения правилник на АДВФК беше прието през февруари 2003 г. Измененията и допълненията на Правилника за прилагане на Закона за ДВФК влязоха в сила през май 2003 г. Бяха приети редица други ключови документи, включително Харта за извършване на вътрешен одит от одиторите на АДВФК, Етичен кодекс на вътрешните одитори и Наредба за дейността по сертифициране на сметки на функционални структури, разпореждащи се със средства от фондове и програми на Европейския съюз.

АДВФК разработи стратегия за развитието на своя административен капацитет, включваща структурни промени, насочени към подобряване на координацията и информационните потоци между съответните дирекции. Институционалното развитие на АДВФК продължава. Беше проведено обучение на одитори по нови форми и методи на одит и различни семинари с участието на експерти от държави-членки. Централните звена за хармонизация на системите за финансово управление и контрол в Министерството на финансите и за вътрешен одит в АДВФК ще трябва да станат напълно работещи.

По отношение на **външния одит**, измененията и допълненията на Закона за Сметната палата (СП) бяха приети от Народното събрание през юни 2003 г. Той дава на СП широки права да извършва одиторски проучвания на държавния дълг и включва процедури за връзка с Народното събрание. Прилагащото законодателство, прието през този период, се състои от насоки, споразумения и правила, обединени в "Ръководство на одитора", заедно с шестте насоки за прилагане на стандарти за одит. Административният капацитет на СП се подобри. Организационната структура на СП беше актуализирана през февруари 2003 г. В началото на 2003 г. СП одобри стратегия за обучение.

По отношение на **контрола на предприсъединителните фондове на ЕС и разходите за структурни дейности** отдавна се осъществява програма за институционално изграждане, насочено към подобряване капацитета на

Националния фонд и различните изпълнителни агенции да управляват предприєдинителните фондове, при подготовката на разширена децентрализация на изпълнението на Фар и ИСПА (EDIS), планирана за 2004 г. Създаването на система за управление и контрол, по специално създаването на Звено за финансов контрол към Министерството на финансите и проектни екипи на ниво изпълнителни агенции е доста напреднало, въпреки че честите смени на ключов персонал в някои изпълнителни агенции създаде проблеми. Необходими са по-нататъшни стъпки по отношението на прилагането, за да се отговори на изискванията за вътрешен финансов контрол и външен одит. Българската агенция САПАРД работи приемливо добре през първите си две години. Законът за Сметната палата установи одитно проследяване, което вече се извършва в рамките на Агенция САПАРД по отношение на управлението на Програмата САПАРД, на финансиране от ЕС и СП има специално звено за извършване на одити на средствата от ЕС. Започна да се прилага стратегията на България за преход към структурните фондове, включително развитие на нейния административен капацитет в това отношение (*вж. Глава 21 – Регионална политика и координиране на структурните инструменти*).

В областта на **защитата на финансовите интереси на ЕО**, с Постановление на Министерския съвет през февруари 2003 г. бе създаден Съвет за координация в борбата с правонарушенията, засягащи финансовите интереси на ЕО. Съветът предоставя насоки, извършва мониторинг и осигурява координацията на дейността на българските власти с оглед предотвратяване и борба с правонарушенията. Секретариатът на Съвета се осигурява от специфична служба в рамките на Министерството на вътрешните работи, която действа като българска Служба за координация на борбата срещу измамите (СКБИ). Усилията сега трябва да се съсредоточат върху изработването на необходимата рамка и вторично законодателство, с оглед определяне на компетенциите и връзките на СКБИ с други съответни институции и органи, включително с OLAF. В допълнение, административният и оперативен капацитет на структурата за борба с измамите на България, включително СКБИ, трябва да бъде допълнително укрепен и доказан с конкретни действия.

Обща оценка

Измененият и допълнен закон за ДВФК представлява важна стъпка напред към подходяща правна база за адекватен държавен вътрешен финансов контрол, но по-нататъшното изготвяне и подобряване на българското законодателство, свързано с ДВФК, в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и най-добрата международна практика остава приоритетна задача на АДВФК. Нужно е допълнително разработване и прилагане на новата законодателна рамка на ДВФК в съответствие с международните стандарти за одит и изискванията на ЕС. Необходимо е одиторите на Агенцията за ДВФК да подобрят своите познания и опит за извършване на одити на основата на готови системи, провеждане на одит и други съвременни техники за извършване на одит. ИТ системата на АДВФК също се нуждае от допълнително развитие. Нужно е да бъде подобрен административният капацитет на регионалните служби за адекватен и своевременен мониторинг и контрол на фондовете на ЕС.

Сметната палата положи значителни усилия за подобряване на квалификацията на външните одитори, както и за подобряване на управленския капацитет в съответствие с критериите на ЕС. Провежда се системно обучение за прилагане на практика на натрупания опит чрез семинари и практически занятия. Пилотни проекти за одит увеличават опита по прилагане на финансови одити и одити на качеството на работа. Ролята на СП в борбата срещу корупцията и измамите в органите на държавната администрация се засили още повече на базата на превантивния подход, прозрачността на работата по одитите и публикуване на резултатите от тях.

Ще бъде необходимо тези дейности да бъдат подкрепени от допълнителни значителни инвестиции за развитие на административния капацитет и обучение на персонала на Агенцията за ДВФК, СП и ресорните министерства.

Вече започна работата по създаване на условия за децентрализация на изпълнението на Фар и ИСПА (EDIS). Нужно е България да продължи да укрепва капацитета на Националния фонд, ЦЗФД и другите изпълнителни агенции, които се занимават с предприєдинителни фондове при подготовката за EDIS, както и на капацитета на Агенция за ДВФК и СП да провеждат одити в контекста на EDIS. Самата EDIS ще бъде съществена подготовка за участие в структурните фондове след присъединяването. В тази връзка, честите промени на състава в изпълнителните агенции трябва да се избягват. Министерството на финансите трябва да продължи да играе по-активна роля за осигуряване напредък в тази област.

През май 2001 г. Комисията прие Решение, което временно предоставя управленски пълномощия за три САПАРД мерки, на напълно децентрализирана основа на Агенция САПАРД, и за седем допълнителни мерки през август 2003 г. Насоките на Комисията относно сертифицирането на счетоводните процедури на България бяха спазени и оценени като задоволителни.

По отношение на защитата на финансовите интереси на ЕС България сега трябва да осигури, след създаването на службата за координация на борбата с измамите (СКБИ), структурата на възложените ѝ въпроси за проучване и решаване да бъдат още по-подробно специфицирани и оперативният капацитет на СКБИ да сътрудничи ефективно с другите заинтересовани институции и органи, включително с OLAF, да бъде доказан на практика.

Заклучение

След последния редовен доклад България е постигнала значителен напредък към развитието на цялата правна база за финансов контрол и необходимия административен капацитет.

Въпреки че България е постигнала в приемлива степен сближаване на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), тя все още се нуждае от завършване на законодателната рамка, като се съсредоточи върху нейното прилагане.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала предоставянето на преходен период в тази област. Като цяло България

изпълнява задълженията, поети по време на преговорите за присъединяване в тази област.

Глава 29: Финансови и бюджетни разпоредби

Напредък постигнат след последния редовен доклад

Бяха въведени някои необходими законодателни мерки, свързани с **изготвянето и изпълнението на държавния бюджет**. Законът за държавния бюджет за 2003 г. бе приет от Народното събрание през декември 2002 г. Решението за бюджетната процедура за 2004 г. беше прието от Министерския съвет в съответствие с правилата на Закона за устройството на бюджета през февруари 2003 г. Бюджетната процедура за 2004 г. предвижда подобряване на бюджетния процес и създаване на стабилна средносрочна фискална рамка. Това включва по-ранно и по-широко обсъждане в Министерския съвет и придвижва към разработване на многогодишно бюджетно планиране. По-нататъшен напредък беше постигнат при прилагането на информационната система за управление на финансите.

Стабилен напредък беше постигнат при укрепването на административния капацитет, по специално в Министерството на финансите, включително разделянето на дирекция “Бюджет и държавно съкровище” със значително увеличение на щата.

По отношение на основополагащите политически области, които засягат **прилагането на система на собствени ресурси**, Законът за Национална агенция за приходите (НАП) влезе в сила през декември 2002 г. Той определя пълномощията и отговорностите на НАП относно събирането, отчитането и контрола на приходите от данъци и вноски за социални осигуряване. По-нататъшно съгласуване на българското данъчно законодателство достиженията на правото на ЕС (*acquis*) беше постигнато със Закона за изменение и допълнение на Закона за ДДС (в сила от януари 2003 г.). Напредък беше постигнат също при подобряване на административния капацитет в тази област. В българската данъчна администрация се провежда реформа и модернизация и беше създадена Национална агенция по приходите. Капацитетът на митническата администрация и Националния статистически институт също беше укрепен.

Обща оценка

Бюджетните правила са задоволителни най-общо, държавното съкровище функционира добре и България е положила усилия да приведе бюджетните принципи и правила в съответствие със стандартите, приложими в Общността. Независимо от това, допълнителни усилия са необходими за да се осигури гладкото функциониране на ревизираните договорености. Управлението и контролът на публичните разходи стабилно се подобряват. Необходимо е по-нататъшно всеобщо укрепване в тези области и е необходим напредък за влизане в сила на закон за управление на държавния дълг. Добър напредък беше постигнат при разработване и прилагане на стратегия за реструктуриране и

модернизиране на Министерството на финансите, включително подобряване на административния капацитет в редица области. Трябва да се отбележи, че успешното прилагане на бюджетната реформа е предмет на прилагането на други закони и укази, които осигуряват прозрачност в правната рамка на бюджетния сектор.

В непосредствено бъдеще приоритетите включват по-нататъшно разработване на единната бюджетна сметка, информационната система за управление на финансите и системата за електронни бюджетни плащания, продължаващо укрепване на процедурата за разработване на годишния държавен бюджет и по-нататъшни стъпки за привеждане на статистиката на националните сметки в по-близко съответствие със стандарт ЕССС95 и увеличаване на тяхната изчерпателност. В средносрочен план трябва да бъде разработена по-подробна функционална бюджетна класификация, бюджетното законодателство трябва да бъде приведено в съответствие в още по-голяма степен със стандартите на ЕО и международните стандарти и Министерството на финансите трябва да продължи да прилага своята стратегия за реформа и реструктуриране, по-специално за укрепване на неговия стратегически капацитет за оценка на състава и качеството на публичните разходи.

България трябва да полага по-нататъшни усилия за създаване на ефективни инструменти за борба с измамите, свързани с ДДС и митата, така че да може да се осигури защитата на финансовите интереси на ЕС. Капацитетът за изчисляване по надежден, точен и прозрачен начин по отношение митата и ДДС, събирани от България, и изчисляването на БВП на България се нуждаят от допълнително подобряване, което да позволи изчисленията да се правят по хармонизиран и контролируем начин. Преди присъединяването ще бъде необходимо да се създаде адекватен административен капацитет за надлежно събиране и своевременно привеждане на всички собствени ресурси в бюджета на Общността, включително създаване на координиращ орган с адекватен щат и оборудване, както и способност за точно и редовно докладване на Комисията за положението по отношение на всички видове собствени ресурси.

Още е необходимо да се направи за развитие на административния капацитет за прилагане и контрол на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) по отношение на митата, ДДС и изчисленията на БНД съгласно методологията по ЕССС95. (вж. също Глава 10 – Данъчна политика, Глава 12 – Статистика и Глава 25 – Митнически съюз)

В допълнение към необходимостта от централно координиране на правилното събиране, мониторинг, изплащане и контрол на финансовите средства, които подлежат на плащане в бюджета на ЕО, административният капацитет трябва да продължи да се засилва в контекста на съответните политически области, описани на друго място в настоящия доклад, като например земеделието, митниците, данъчната политика, статистиката и финансовия контрол.

Заклучение

След последния редовен доклад България продължи да постига напредък в някои от областите, обхванати от настоящата глава.

Бюджетните правила са по своята същност задоволителни и държавното съкровище функционира добре, въпреки че бюджетните принципи и правила все още не са напълно в съответствие със стандартите, приложими в Общността. Необходим е още напредък при развитието на капацитета в областта на системата на собствените ресурси.

Преговорите по настоящата глава продължават.

3.2. Превод на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) на български език

От страните-кандидатки се изисква да преведат различните правни текстове, които представляват достиженията на правото на ЕС (*acquis*) на своите национални езици до момента на присъединяването им. Само първичното и вторичното законодателство представлява значителен обем от текстове, възлизащи на близо 60 000 – 70 000 страници формат Официален вестник. В рамките на превода на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) Съдът на ЕО определи редица ключови съдебни решения, които да се преведат приоритетно (представляващи около 15 000 страници). С цел да се подпомогнат страните-кандидатки, се предоставя помощ по програма Phare. С помощта на TAIEХ бе създадена специализирана база данни, която съдържа всички преведени актове и служи като инструмент, чрез който страните-кандидатки предоставят преводите си на Комисията и Съвета. Правните редактори на Комисията и Съвета проверяват представените текстове; те се събират редовно и осъществяват връзка с представители на централизираните звена за координация и превод във всяка страна.

Българският Център за преводи и редакции (създаден през май 2001 г.) е независим орган на подчинение на Министъра на държавната администрация, със свой собствен бюджет. Той извършва езикови и юридически редакции на преводите на 30 външни преводачи на свободна практика, които са подбрани чрез конкурс. Приоритетите за превод на законодателство се определят от Дирекцията за европейска интеграция в Министерски съвет въз основа на нуждите, определени от ръководителите на работните групи по преговорните глави. За крайна дата за превод на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) на български език е определена 2005 г.

Както бе докладвано миналата година, основните договори са преведени. През отчетния период 17 000 страници са били преведени като по този начин броя на преведените страници от Официален вестник достигна 45 000 страници. Усилията в тази област трябва да продължат за да бъдат постигнати поставените цели. Трябва да се обърне дължимото внимание на обучението на специалисти по устни преводи.

3.3. Обща оценка

През последната година България продължи да бележи добър напредък в повечето области на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и е на път да

приключи изискваното въвеждане на законодателството преди планираната дата на присъединяване, ако се запази сегашния темп на напредък.

По отношение на вътрешния пазар България постигна по-нататъшен напредък в повечето области. При *свободното движение на стоки*, напредъкът продължи с приемането на специфично за сектора законодателство в областта на директивите от Новия подход. В секторите от директивите от Стария подход, беше отбелязан напредък по отношение на защитата на данни за фармацевтични средства. Въпреки че беше отбелязан напредък в областта на безопасността на храните, необходими са допълнителни усилия, както за въвеждането, така и за административния капацитет. В не-хармонизираната област България трябва да продължи да следи за мерки, които биха могли да са несъвместими с принципа на свободно движение на стоки. Що се отнася до държавните поръчки, по-нататъшни усилия са необходими за съгласуване с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и изграждане на необходимия административен капацитет.

По отношение на *свободното движение на лица* напредъкът е ограничен и е необходима значителна работа, свързана с взаимното признаване на квалификации (по-специално по отношение на изискванията към учебните програми и обучението) и създаването на необходимите административни органи за бъдещо координиране на системите за социално осигуряване. По отношение на правото на установяване и *свободата за предоставяне на услуги* България постигна по-нататъшен напредък в областта на недискриминационния режим на национално третиране на чужденци, които осъществяват стопанска дейност в България. Създаването на Комисията за финансов надзор е важна крачка към засилването на надзора. Допълнителни усилия се изискват по отношение на защитата на данните и услугите на информационното общество. В областта на *свободното движение на капитали*, България постигна добър напредък с приемане на ново законодателство относно движението на капиталите и плащанията и против изпирането на пари.

Дружественото право беше приведено в още по-голямо съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Сега усилията трябва да се съсредоточат върху прилагането на законодателството, свързано със защитата на правата на интелектуална и индустриална собственост, а именно чрез по-добра координация между компетентните органи. По-нататъшен напредък беше отбелязан в областта на *политиката за защита на конкуренцията*, където правната рамка за анти-тръстовите правила и държавните помощи беше консолидирана. Допълнителни усилия се изискват за да се засили практиката в областта на държавна помощ. Необходимо е също така България да реструктурира своя стоманодобивен отрасъл в съответствие с разпоредбите на Европейското споразумение.

По отношение на *земеделието* България е постигнала значителен напредък при приемане на законодателство по-специално във ветеринарния и фитосанитарния сектор. Административните структури бяха допълнително укрепени, въпреки че са необходими допълнителни подобрения. Значителна работа предстои за да може България да отговори на стандартите на ЕС за ветеринарен и фитосанитарен контрол и хигиена. България постигна приемлива степен на хармонизиране на законодателството в областта на *рибарството*. Независимо

от това, по-нататъшен напредък е нужен по отношение на техническия капацитет на системите за инспекция и контрол, както и по отношение на спазването на хигиенните и здравни изисквания на ЕС.

България продължи напредъка в привеждането в съответствие на *транспортното* законодателство достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и положи усилия да подобри практиката си в областта на морската безопасност. Тези усилия трябва да продължат. Необходимо е административните структури в шосейната, железопътната и морската област да се укрепят. Необходимо е да се обърне внимание на осигуряване на финансиране на важни инвестиции в този отрасъл, особено за подобряване на шосейната мрежа.

По отношение на *данъчната политика* положително развитие беше отчетено в областта на ДДС и акцизите, където беше прието ново законодателство. Независимо от това, значителни по-нататъшни усилия са нужни за укрепване на данъчната администрация. Трябва да се обърне внимание на събирането на данъците, засилване на вътрешния контрол, осигуряване на напълно работеща компютъризирана данъчна информационна система и завършване на подготовката на възможност за взаимосвързаност с IT системите на ЕС.

По *социалната политика и заетостта* беше постигнат известен напредък, по-специално в областта на анти-дискриминационната политика. Независимо от това, още работа остава по правното въвеждане, по-специално в трудовото право, здравословните и безопасни условия на труда и общественото здраве. Административният капацитет се нуждае от засилване.

Реформите в *енергийния* отрасъл бележат напредък, въпреки че все още не са приети важни закони, подготвящи вътрешния пазар и създаващи рамка за енергийната ефективност. Подготовката за приватизация на разпределителните компании напредна. България трябва да продължи да спазва своите ангажименти по ядрената безопасност, особено по отношение на ангажиментите за затваряне на атомната електроцентра в Козлодуй, и да осигури високо равнище на ядрена безопасност на нейните инсталации.

България отбеляза значителен напредък в привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в *областта на телекомуникациите* чрез приемане на нов закон за телекомуникациите. Сега усилията трябва да се съсредоточат върху прилагането и по-нататъшно засилване на капацитета на регулатора.

По отношение на *регионалната политика и координацията на структурните инструменти* бе постигнат известен напредък във връзка с подготовката за прилагането на структурните и кохезионния фонд, особено при институционалните структури и програмирането. Значителни усилия са все още необходими за да се развият, консолидират или завършат институционалните структури и да се доведе административният капацитет (включително щатен състав и обучение) и процедурите до изискваното равнище. Приоритет трябва също така да се даде на въвеждането на ефикасно и прозрачно възлагане на държавни поръчки и на системи за контрол, както и на системи за мониторинг и оценка, и на засилване координацията между министерствата.

България достигна добро ниво в привеждане в съответствие достиженията на правото на ЕС (*acquis*) по околната среда и разработи специфични планове за прилагане на конкретни директиви и стратегии за финансиране. Продължаващите усилия за развитие на административен капацитет, особено на местно ниво, и по-нататъшно усъвършенстване на механизмите за мониторинг на прилагането трябва да се поддържат. Прилагането остава основно предизвикателство, както и необходимостта от увеличени административен капацитет и разходи за хармонизирането.

Известен напредък беше постигнат в по-нататъшното привеждане в съответствие на законодателството на България достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на *защитата на потребителите и здравето*. Необходимо е България да завърши своята законодателна рамка, по-специално в областта на мерките несвързани с безопасността. Допълнителни усилия са необходими за създаване на ефикасен механизъм за надзор на пазара.

По-нататъшен добър напредък може да бъде отбелязан в областта на *правосъдието и вътрешните работи*. Новото законодателство, прието в областта на защита на данните, визите, миграцията, правото на убежище и изпирането на пари почти завършиха в привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Значителни по-нататъшни усилия са необходими за продължаване укрепването на съдебната система чрез продължаване на реформите. Особено внимание трябва да се обърне на борбата с наркотиците и нелегалната миграция.

При *митниците* беше постигнато добро ниво на хармонизиране на законодателството и беше отбелязан напредък по отношение на административния и оперативния капацитет и по отношение на компютъризацията. Тези усилия трябва да продължат. Бяха взети мерки в рамките на стратегията, насочена срещу корупцията.

Значителен по-нататъшен успех беше постигнат в засилването на *финансовия контрол* в България, като продължи развитието на цялата правна база и необходимия административен капацитет. По-нататъшната работа трябва да се съсредоточи върху прилагането на законодателството и продължаване укрепването на изискваните институционални структури, *inter alia* за защита на финансовите интереси на ЕС.

Стабилен напредък е постигнат и в другите глави на достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

Необходимо е България да продължи да полага постоянни усилия за развитие на достатъчен административен и съдебен капацитет за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Както при продължаващата хоризонтална реформа на публичната администрация, необходимо е да се съсредоточи по-специално на развитието на капацитета да бъде част от вътрешния пазар и да прилага достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в области като земеделието, околна среда и регионална политика. Продължаващи усилия се изискват за създаване

на необходимия административен капацитет за осигуряване на правилно и ефикасно управление на фондовете на ЕС.

В преговорите за присъединяване бяха временно затворени 26 глави. Поетите на преговорите ангажменти са с оглед присъединяването през 2007 г. Те по принцип са спазени, въпреки че се отбелязват забавяния в някои специфични области.

В. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

България продължава да изпълнява политическите критерии от Копенхаген.

Беше постигнат напредък с приемането на програма и план за действие за изпълнение на Стратегията за модернизация на държавната администрация, която е насочена към консолидиране на законовата уредба в тази област. Ще бъдат необходими постоянни усилия, за да се продължи изпълнението на реформата в публичната администрация и за осъществяване целта на България в средносрочен план да има квалифицирана и ефективна държавна служба, да осигури ефективно приложение и изпълнение на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) след присъединяването на България в Съюза.

Цялостният процес на реформи в съдебната система продължи в съответствие с Плана за действие от 2002 г. По-конкретно, измененията и допълненията на Конституцията по отношение на статута на магистратите представляват важна стъпка напред. Други законодателни мерки са насочени към намаляване на продължителността на съдебните процедури и укрепване на съдебния контрол на решенията на изпълнителната власт. Необходими са обаче, още усилия за реорганизиране на следствената служба като част от изпълнителната власт в съответствие с най-добрите практики в държавите-членки. България трябва също да осигури бюджет на съдебната система, подходящ за спокойното функциониране на съдебната система.

Корупцията остава проблем и България трябва да продължи да полага съгласувани усилия за изпълнение на мерки в това отношение. Борбата срещу корупцията остана сред първите въпроси в дневния ред и в този смисъл бяха предприети допълнителни мерки.

България продължава да зачита правата на човека и основните свободи.

Законовата рамка за бежанците и закрила на детето значително се подобри. Но условията на живот на децата, настанени в домове се промениха малко през изтеклата година. Що се отнася до хората с умствени увреждания, необходимата законова рамка все още липсва, особено по отношение на забраната за произволно запрещение. Въпреки някои усилия за справяне със ситуацията, условията на живот в домовете за хора с умствени увреждания са трудни и възможностите за рехабилитация и терапия са недостатъчни. Още усилия са необходими за справяне със ситуацията по отношение на унижителното третиране от полицията и незаконната търговия с хора. В

областта на социалните и икономически права може да се отчете напредък особено по отношение на равните възможности и антидискриминацията.

Новият План за действие към “Рамковата програма за равнопоставено интегриране на ромите в българското общество” представлява положителна стъпка, тъй като се осигуряват средства от бюджета за мерки в такива области като антидискриминация, образование, култура, жилища, заетост и социална защита. Решителни и постоянни усилия са необходими за борба с дискриминационното отношение и поведение и за справяне с широко разпространеното социално неравностойно положение, което оказва влияние върху ромската общност.

България е функционираща пазарна икономика. Тя трябва да е в състояние да се справи с конкурентния натиск и пазарни сили в рамките на Съюза в близкосрочен план, при условие, че продължи да изпълнява програмата си за реформи, за да отстрани оставащите трудности.

Българската икономика постигна висока степен на макроикономическа стабилност, което се дължи на добрата обвързаност на политиките, резултат от въвеждането на валутния борд, удържането на строга фискална политика и умереност на заплатите. Икономическата стабилност и добрият напредък в структурните реформи позволяват пазарните механизми да дадат възможност за по-ефективно разпределение на ресурсите, които при липсата на номинален обменен курс като инструмент за регулиране поставят основата за процес на устойчив растеж. Това е валидно особено за нарастващата роля на частния сектор чрез приватизация и намаляване на държавните помощи, положителното развитие на банковия сектор и някои подобрения в регулаторната среда.

Въпреки това, гъвкавостта на продуктовия пазар и пазара на труда трябва още да се засили. По-конкретно, трябва да се подобри ефективността на административната и на съдебната система, с което на икономическите оператори ще се предостави по-стабилна и предсказуема база и ще им се позволи по-добре да упражняват правата си на собственост. Програмата за приватизация трябва да бъде завършена. Разпоредбите и административните процедури, които оказват влияние върху предприятията трябва да се ускорят още повече и за да се предоставят по-жизнени условия за малките и средни предприятия. Преструктурирането и либерализацията на мрежовите индустрии трябва да продължат, за да се намалят субсидиите, да се подобри качеството и да се позволи намаляване на цените на техните услуги. Продължаващото намаление на безработицата трябва да получи допълнителна подкрепа като се реши въпроса за сковаността на пазара на труда и за подобряване на системата на образование. Изпълнението на тези мерки за реформи трябва да допринесе за повече частни и публични инвестиции, а оттук за устойчиво развитие и конкурентноспособност в рамките на Съюза.

През изтеклата година, България продължи добрия напредък в повечето области на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и е на път да завърши необходимото транспониране на законодателството преди планираната дата на присъединяване, ако се поддържа настоящия ритъм на напредък.

По отношение на вътрешния пазар, България направи допълнителен напредък в повечето области. В областта на *свободното движение на стоки* напредъкът продължи с приемането на специфично за сектора законодателство в областта, обхваната от директивите от новия подход. В секторите, обхванати от директивите от стария подход, беше отчетен напредък особено по отношение на защитата на данните за фармацевтичните средства. Въпреки, че се отбелязва напредък в областта на безопасността на храните, необходими са допълнителни мерки както по отношение на транспонирането, така и по отношение на административния капацитет. В нехармонизираната област, България трябва да продължи скрининга за мерките, които може да не са съвместими с принципа за свободното движение на стоки. Що се отнася до държавните поръчки, необходими са още усилия за сближаване на законодателството с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и за изграждане на необходимия административен капацитет.

По отношение на *свободното движение на лица*, напредъкът беше ограничен и е необходима значителна бъдеща работа във връзка с взаимното признаване на квалификациите (особено по отношение на програмите за образование и изискванията за квалификация) и създаването на необходимите административни органи за по-нататъшното координиране на системите за социално осигуряване. По отношение на правото на установяване *и свободата на предоставяне на услуги*, България направи допълнителен напредък във връзка с недискриминационния режим на националното третиране на чужденци, които извършват икономическа дейност в България. Създаването на Комисията за финансов надзор е важна стъпка към укрепване на надзора. Още усилия са необходими по отношение на защитата на данните и услугите на информационното общество. В областта на *свободното движение на капитали*, България направи добър напредък в приемането на новото законодателство относно движението на капитали и плащания и срещу изпирането на пари.

Продължи хармонизирането с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на *дружественото право*. Сега акцентът трябва да се постави на изпълнението на законодателството за защита на правата върху интелектуалната и индустриалната собственост, особено чрез по-добра координация между компетентните власти. Допълнителен напредък беше отбелязан в областта на *политиката на конкуренция*, където беше консолидирана законовата рамка, както за антитръстовото законодателство, така и това за държавните помощи. Необходими са още усилия, за да се ускорят актовете за приложение в областта на държавните помощи. България също трябва да реструктурира стоманодобивния сектор в съответствие с разпоредбите на Европейското споразумение.

По отношение на *селското стопанство*, България направи значителен напредък в приемането на законодателството, по-специално във ветеринарния и фитосанитарния сектор. Административните структури бяха допълнително консолидирани и укрепени, въпреки че са необходими още подобрения. Все още предстои значителна работа, за да може България да удовлетвори стандартите на ЕС за ветеринарен и фитосанитарен контрол и хигиенните стандарти. България постигна напредък в приемлива степен в сближаване на законодателството в областта на *рибарството*. Необходим е обаче

допълнителен напредък по отношение на техническия капацитет на системите за инспекция и контрол, както и по отношение на съответствието с хигиенните и здравни изисквания на ЕС.

България продължи напредъка си в сближаването на законодателството в областта на *транспорта* с *acquis* и направи усилия да подобри практиката, свързани с морската безопасност. Тези усилия трябва да продължат. Административните структури в областта на пътищата, железопътния транспорт и морското дело трябва да се укрепят. Трябва да се отдели внимание за осигуряване на финансиране за важни инвестиции, необходими в този сектор, особено за подобряване на пътната мрежа.

Що се отнася до *данъците*, може да се отчете положително развитие в областта на данък добавена стойност и акцизите, за които беше прието ново законодателство. Значителни допълнителни усилия обаче са необходими за укрепване на данъчната администрация. Трябва да се отдели внимание за подобряване събирането на данъците, да се засили вътрешния контрол, да се гарантира цялостното функциониране на компютъризираната данъчна информационна система и се подготви взаимовръзката ѝ с информационните системи на ЕС.

По отношение на *социалната политика и заетостта*, беше направен известен напредък, по-специално в областта на антидискриминационната политика. Остава обаче още работа по транспонирането на законодателството, особено в области като трудово законодателство, здравословни и безопасни условия на труд и обществено здравеопазване. Административният капацитет трябва да се укрепи.

Реформите в сектор *енергетика* напреднаха, въпреки че все още не беше прието важно законодателство за подготовка за вътрешния пазар и създаване на рамка за енергийна ефективност. Подготовката за приватизация на разпределителните дружества напредна. България трябва да продължи да спазва ангажиментите си относно ядрената безопасност, особено що се отнася до ангажиментите за затваряне за атомната електроцентрала в Козлодуй и да осигури високо ниво на ядрена безопасност на нейните инсталации.

България напредна значително в сближаването на законодателството с *acquis* в областта на *телекомуникациите* чрез приемането на нов закон за телекомуникациите. Сега усилията трябва да се съсредоточат върху изпълнението и допълнителното повишаване на капацитета на регулаторния орган.

По отношение на *регионалната политика и координацията на структурните инструменти*, България направи известен напредък във връзка с подготовката за ползването на структурните фондове и кохезионния фонд, особено по отношение на институционалните структури и програмирането. Значителни усилия все още са необходими за развиване, консолидиране или окомплектоване на институционалните структури и за издигане на административния капацитет (включително персонал и обучение) и процедурите до необходимото ниво. Трябва да се даде приоритет и на

въвеждането на ефикасно и напълно прозрачно управление на поръчките и финансите и на системите за контрол, както и на системите за наблюдение и оценка и за укрепване на междуведомствената координация.

България постигна добро ниво на сближаване на законодателството с *acquis* в *околната среда* и разработи конкретни планове за изпълнение на директивите и стратегии за финансиране. Непрекъснатите усилия за развитие на административния капацитет, особено на местно ниво и за допълнително разработване на механизми за наблюдение на ефективното изпълнение трябва да се запазят. Изпълнението остава основното предизвикателство, както са и необходимостта от повишен административен капацитет и цената на сближаването на законодателството.

Известен напредък бе отбелязан в по-нататъшното привеждане в съответствие на законодателството на България с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на *защитата на потребителите и тяхното здраве*. България трябва да завърши изграждане на законодателната рамка в частност в областта на мерките, които не са свързани с безопасността. По-натъшни усилия са необходими за въвеждане на ефективен механизъм за надзор на пазара.

(
Допълнителен добър напредък може да се отбележи в областта на *правосъдието и вътрешните работи*. С новото законодателство, прието в областта на защита на данните, визите, миграцията, убежището и изпирането на пари почти се завърши сближаването на законодателството с *acquis*. Още значителни усилия са необходими за допълнителното укрепване на съдебната система, чрез продължаване на реформите. Особено внимание трябва да се отдели на борбата с наркотиците и нелегалната миграция.

В *митниците* беше постигната добра степен на сближаване на законодателството и беше отбелязан напредък по отношение на административния и оперативния капацитет и на компютъризацията. Тези усилия трябва да продължат. Мерки бяха предприети в рамките на стратегията за борба с корупцията.

Значителен допълнителен напредък беше направен за укрепване на *финансовия контрол* в България, като се разви допълнително цялата законодателна база и необходимия административен капацитет. Работата по-нататък сега трябва да се съсредоточи върху изпълнението на законодателството и укрепването на необходимите институционални структури, включително за защитата на интересите на ЕС.

Стабилен напредък се прави по другите глави на *acquis*.

България трябва да продължи да прави постоянни усилия за развитието на достатъчен административен и съдебен капацитет за приложение и изпълнение на *acquis*. Продължавайки хоризонталната реформа на публичната администрация, тя трябва да се съсредоточи по-конкретно и върху развитието на капацитета, за да стане част от вътрешния пазар и да прилага *acquis* в такива области като селско стопанство, околната среда и регионалната политика. Продължителни усилия са необходими за създаване на необходимия

административен капацитет, за да се осигури стабилно и ефикасно управление на фондовете на ЕС.

ПАРТНЬОРСТВО ЗА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ: ОБЩА ОЦЕНКА

Напредъкът на България и общото състояние на подготовката по отношение на критериите от Копенхаген беше проучен и заключенията са направени по-горе. В този раздел накратко се прави оценка на цялостната степен, до която са изпълнени приоритетите от Партньорство за присъединяване.

През май 2003 г.¹ беше приет актуализиран вариант на Партньорство за присъединяване. Целта на документа Партньорство за присъединяване е да подпомогне българските власти в усилията им да удовлетворят критериите за присъединяване. Той обхваща в подробности приоритетите за подготовка за присъединяване, по-специално изпълнението на *acquis* и съставлява основата за програмиране на предприединителната помощ от фондовете на Общността, такива като програмата ФАР.

Документът Партньорство за присъединяване последва два по-ранни документи, план за действие и пътна карта². Целта на плана за действие, приет през 2002 г. беше съвместно да се определят стъпките, необходими на България, за да постигне подходящо ниво на административен и съдебен капацитет в момента на присъединяване; той служеше и като инструмент, за да се насочи помощта на ЕС в тези области. Както беше обявено в Стратегическия доклад на Комисията от 2002 г., планът за действие беше допълнен с пътна карта, която дава не толкова подробна, но по-дългосрочна перспектива. Пътната карта беше разработена в тясно сътрудничество с България и беше приета през ноември 2002 г. Тя посочва основните стъпки, които трябва да се предприемат за да бъде готова за членство, като се обхваща целия период до присъединяването, с особен акцент върху административния и съдебния капацитет, необходими за изпълнение на *acquis*, както и върху икономическата реформа. По отношение на главите по *acquis*, пътната карта посочва мярка за сравнение, спрямо която може да се наблюдава напредъка. Тези въпроси бяха допълнително прецизирани в осъвременения вариант на Партньорство за присъединяване.

България започна да работи по приоритетите, определени в осъвременения вариант на Партньорство за присъединяване. Като цяло, беше постигнат напредък, но все още са необходими значителни усилия, за да се изпълнят задачите, предвидени за периода 2003-2004 г. За редица от тези приоритети, правителството ще се ползва от помощта по линията на програмата ФАР, тъй като проекти, пряко свързани с тези приоритети бяха включени в програмата ФАР за 2003 г. (вижте повече подробности в част А.2 на настоящия доклад).

¹ Решение на Съвета 2003/396/ЕС от 19 май 2003 г. относно принципите, приоритетите, междинните цели и условията, съдържащи се в Партньорство за присъединяване с България (Официален вестник на Европейските общности L 145, 12.6.2003 г., стр. 1).

² Съобщение от Комисията до Съвета и Европейския парламент - Пътни карти за България и Румъния, 13 ноември 2002 г. (COM/2002/624 окончателно).

По отношение на **политическите критерии**, България продължи реформите в ключови области като публичната администрация и съдебната система с цел да се укрепи *демокрацията и върховенството на закона*. Вниманието трябва да бъде съсредоточено върху изпълнението на съответните стратегии и планове за действие към тях и върху изпълнението на законодателството. Въпреки, че може да се отчете допълнителен напредък в изпълнение на приоритетите по отношение на *правата на човека и закрилата на малцинствата*, все още са необходими усилия.

България стабилно върви напред в изпълнението на приоритетите, определени в осъвременения вариант на Партньорство за присъединяване по отношение на **икономическите критерии**. Добър напредък беше постигнат в структурните реформи, включително намаляването на държавните помощи и увеличаване на ролята на частния сектор чрез приватизацията, положителното развитие на банковия сектор и някои подобрения в регулаторната среда. Все още обаче има редица области, в които са необходими допълнителни усилия, включително и особено за ускоряването на регулаторните процедури за сектора на стопанската инициатива, преструктурирането и либерализирането на мрежовите индустрии и подобряването на ефикасността и качеството на системата за обучение.

България продължава да прави добър напредък по приемането и изпълнението на **acquis**. В областта на вътрешния пазар, приоритетите на Партньорство за присъединяване са изпълнени до голяма степен, с изключение на държавните помощи. Във всички други области, изпълнението продължава, но ще бъдат необходими още усилия за да се изпълнят всички приоритети от Партньорство за присъединяване.

Напредъкът по въпросите, определени като приоритетни в Партньорство за присъединяване е разгледан в други раздели на настоящия доклад, особено в част Б.3 на настоящия доклад. Осъвремененият документ Партньорство за присъединяване следва структурата на Редовния доклад. Осъвремененият документ Партньорство за присъединяване продължава да бъде основен инструмент за периода 2003 - 2004 г., ръководещ подготовката на България за присъединяване в ЕС. Изпълнението на Партньорство за присъединяване трябва да продължи. Документът трябва да получи необходимото политическо внимание и трябва да помогне на България да определи дневния си ред по отношение на законодателството и институционалното изграждане.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение I

Конвенции за правата на човека, ратифицирани от страните-кандидатки
(към края на м. октомври 2003 г.)

<i>Присъединяване към следните конвенции протоколи</i>	България	Румъния	Турция
ЕКПЧ (Европейска конвенция за правата на човека)	✓	✓	✓
Протокол 1 (право на собственост)	✓	✓	✓
Протокол 4 (свобода на движение и други.)	✓	✓	
Протокол 6 (смъртно наказание)	✓	✓	✓ ¹
Протокол 7 (ne bis in idem)	✓	✓	
Европейска конвенция за предотвратяване на изтезанията	✓	✓	✓
Европейска социална харта	n/a	n/a	✓
Европейска социална харта (ревизирана)	✓	✓	
Рамкова конвенция за защита на националните малцинства	✓	✓	
МПГПП (Международен пакт за граждански и политически права)	✓	✓	✓
Факултативен протокол към МПГПП (право на лична комуникация)	✓	✓	
Втори факултативен протокол към МПГПП (смъртно наказание)	✓	✓	
МПИСКП (Международен пакт за икономически, социални и културни права)	✓	✓	✓
КПИ (Конвенция против изтезанията)	✓	✓	✓
МКЛРД (Международна конвенция за ликвидиране на всички форми на расова дискриминация)	✓	✓	✓
КПДЖ (Конвенция за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените)	✓	✓	✓
Факултативен протокол към КПДЖ			✓
КПД (Конвенция за правата на детето)	✓	✓	✓

¹ Все още не е съобщено на Съвета на Европа.

ПРИЛОЖЕНИЕ II

Приложение със статистически данни

	1998	1999	2000	2001	2002
Основни данни	в 1000				
Население (средно)	8,257	8,211	8,170	7,913	7,869p
	в km²				
Обща площ	110,910	110,971	111,002	111,002	111,002p

Национални сметки	1000 милиони лева				
Брутен вътрешен продукт по текущи цени а)	22.4	23.8	26.8	29.7	32.3
	1000 милиони ЕКЮ/евро				
Брутен вътрешен продукт по текущи цени	11.4	12.2	13.7	15.2	16.6
	ECU/Euro				
Брутен вътрешен продукт на глава от населението по текущи цени	1,400	1,500	1,700	1,900	2,100
	% изменение спрямо предходната година				
Брутен вътрешен продукт по постоянни цени (национална валута)	3.9	2.3	5.4	4.1	4.8
Ръст на заетостта	-0.2	-2.1	-3.5	-0.4	0.8
Ръст на производителността на труда	4.0	4.5	9.2	4.5	3.9
Ръст на разходите за труд в единица продукция	18.4	-2.2	-5.4	1.7	:
	В стандарти на покупателната способност				
Брутен вътрешен продукт на глава от населението по текущи цени	4.600	6,000	5,800	5,800	5.900
	в % от ЕС-15 средно				
БВТ на глава от населението б) по текущи цени в СПС	28	28	26	25	25
Производителност на труда (БВП на наето лице в СПС)	31	32	31	30	30
Структура на производството	% от брутната добавена стойност с)				
- Селско стопанство	18.8	16.3	13.9	13.4	12.5
- Промисленост (без строителството)	25.7	23.1	24.5	24.1	23.4
- Строителство	4.8	5.0	4.6	4.6	4.4
- Услуги	50.7	55.5	56.9	57.9	59.7
Структура на разходите	като % от Брутният вътрешен продукт				
- Разходи за крайно потребление	82.9	87.9	87.1	86.9	87.3
- домакинства и организации с нестопанска цел за подпомагане на домакинства	67.6	71.3	69.2	69.5	69.4
- държавен сектор	14.5	15.2	16.8	17.5	17.3
- Брутно образуване на основния капитал	13.0	15.1	15.7	18.2	18.1
- Изменение на запасите d)	3.9	2.8	2.6	2.4	1.6
- Износ на стоки и услуги	47.1	44.6	55.7	55.6	53.1
- Внос на стоки и услуги	46.8	50.3	61.1	63.2	59.7

Инфлационен индекс	% изменение спрямо предходната година				
Индекс на потребителските цени	18.7	2.6	10.3	7.4	5.8

	1998	1999	2000	2001	2002
Платежен баланс	В милиони ЕКЮ/евро				
-Текуща сметка	-55	-642	-760	-918	-777p f)
-Търговски баланс	-340	-1,014	-1,273	-1,771	:
<i>Износ на стоки</i>	3,741	3,759	5,224	5,729	:
<i>Внос на стоки</i>	4,080	4,773	6,496	7,500	:
-Нето услуги	332	296	547	632	:
-Нетен приход	-253	-205	-348	-343	:
-Нето текущи трансфери	205	281	314	564	:
- от които: държавни трансфери	53	64	59	157	:
- ЧПИИ (нето) приток	479	723	1,086	397	647p f)

Публични финанси	в % от brutния вътрешен продукт				
Държавен дефицит/излишък	1.7	0.4	-0.5	0.2	-0.6p
Държавен дълг -	79.6	79.3	73.6	66.4	53.0p

Финансови показатели	в % от Брутния вътрешен продукт				
Брутен външен дълг за цялата икономика	68.4	74.9	73.7	67.0	:
	като % от износа				
Брутен външен дълг за цялата икономика	145.3	168.0	132.3	120.5	:
Парични агрегати	1000 милиони ЕКЮ/евро				
- M1	1.5	1.7	2.0	2.5	2.8
- M2	3.3	3.7	4.9	6.2	6.9
- M3	3.5	3.9	5.1	6.5	7.2
Общо кредит	2.9	3.3	3.6	4.2	5.3
Средни краткосрочни лихвени проценти	% на година				
- Ежедневен лихвен процент	2.4	2.6	2.9	3.6	2.4
- Лихвен процент за отпуснати заеми	14.8	14.6	13.6	13.2	12.6
- Лихвен процент за депозити	3.0	3.3	3.2	3.2	2.9
Обменен курс за ЕКЮ/ЕВРО	(1 ЕКЮ/евро= „Нов лев“)				
- Средно за периода	1.969	1.956	1.948	1.948	1.949
- в края на периода	1.956	1.956	1.954	1.946	1.955
	1995=100				
- Индекс на ефективен валутен курс	5.5	6.0	6.0	6.3	6.6
Резервни активи	милиони ЕКЮ/евро				
-Резервни активи (включително злато)	2,619	3,234	3,756	4,120	4,565
-Резервни активи (без злато)	2,361	2,943	3,455	3,798	4,159

Външна търговия	милиони ЕКЮ/евро				
Търговски баланс	-328	-1,007	-1,280	-1,778	-1,692
Износ	3,747	3,734	5,253	5,714	6,063
Внос	4,075	4,741	6,533	7,492	7,755
	Предходна година=100				
Търговски условия	:	:	:	99.1	98.9
	като % от цялото				
Износ с ЕС-15	50.4	52.1	51.1	54.7	55.6
Внос с ЕС-15	45.2	48.4	44.0	49.3	50.2

	1998	1999	2000	2001	2002
Демография	на 1000 от населението				
Естествен прираст	-6.4	-4.8	-5,1	-5,6	-5,8
Равнище на нетна миграция (включително корекции)	:	:	:	-2,7e	:
	на 1000 живородени				
Ниво на детска смъртност	14.4	14.6	13,3	14,4	13,3
Очаквана продължителност на живота :	При раждането				
Мъже:	67.6	:	68,15	68,53	68.54
Жени:	74.64	:	75,34	75,23	75.37

Пазар на труда (Проучване на пазара на труда)	% от населението				
Коефициент на икономическа активност (15-64)	63.3	61.6	61.6	63.3	62.5
Коефициент на заетост (15-64), общ	:	:	50.4	49.6	50.6
Коефициент на заетост (15-64), мъже	:	:	54.7	52.6	53.7
Коефициент на заетост (15-64), жени	:	:	46.3	46.8	47.5
	като % от общото население от една възрастова група				
Коефициент на заетост на по-възрастни работници и служители (55-64)	:	:	20.8	23.9	27.0
Средна заетост по клонове на NACE	в % от общия брой				
- селско и горско стопанство	26.2	25.8	13.2	9.7	10.7
- промишленост (без строителството)	26.5	24.6	27.0	27.8	27.5
- строителство	4.1	4.3	5.9	4.9	5.2
- услуги	43.2	45.4	54.0	57.6	56.6
	% от работната сила				
Равнище на безработицата, общо	:	:	16.4	19.2	18.1
Равнище на безработицата, мъже	:	:	16.7	20.0	18.7
Равнище на безработицата, жени	:	:	16.2	18.4	17.4
Равнище на безработицата на лица < 25 години	28.4	31.4	33.3	39.3	35.6
Равнище на трайна безработицата	:	:	9.6	12.6	11.9

Социално сближаване	Съотношение между най-високия и най-ниския квинтил				
Неравенство в разпределението на дохода	3.8	3.6	3.6	3.9	:
	% от населението на възраст между 18-24				
Рано напускащи училище	:	:	:	20.3	21.0
	% от населението на възраст между 0-65				
Население в безработни семейства (лица на възраст между 0-65)	:	:	17.1	19.1	18.3

Жизнен стандарт	на 1000 жители				
Брой на колите	219.1	232.4	243.9	263.6	276
Основни телефонни линии	335.1	345.9	353.6	370.3	370.4
Брой на абонатите на мобилни услуги	15.9	40.1	90.6	204.7	318.6

Инфраструктура	В км на 1000 км²				
Железопътна мрежа	38.7	38.7	38.9	38.9	38.9
	км				
Дължина автомагистралите	319	324	324	328	328

	1998	1999	2000	2001	2002
Промисленост и селско стопанство	Предходна година=100				
Показатели за обема на промишлената продукция	91.5	92.1	108.2	101.6	100.6p
Показатели за обема на brutната селскостопанска продукция	98.7	102.7	90.6	99.5	104.1p

Иновации и научни изследвания	като % от БВП				
Разходи за човешки ресурси (публични разходи за образование)	3.23	3.66	4.41	3.66	:
Брутни вътрешни разходи за научно-развойна дейност	като % от БВП				
	0.57	0.56	0.52	:	:
Степен на достъп до Интернет - домакинства	на 1000 души				
	:	:	:	:	:

Околна среда	тонове CO2 еквивалент на глава от населението				
Общи газови парникови емисии	51.4	49.4	49.4	:	:
Енергийна интензивност на икономиката	Кг петролен еквивалент на 1000 евро от БВП				
	2,229.0	1,986.2	1,917.9	:	:
Дял на възобновяемата енергия	като % от общото потребление на ел. енергия				
	8.1	7.7	7.4	:	:
Условно разделяне на товарен транспорт	като % от общия товарен транспорт				
	77.0	77.8	52.3	60.5	:

p=временни цифри

E=прогнозни данни

а) Да се отбележи, че България промени паричната си единица през 1999 г. в съотношение 1:1000. Новата парична единица понастоящем се нарича "нов български лев".

б) Стойностите са изчислени, като са използвани данните за населението от националните сметки, които може да се различават от данните, използвани в демографските статистики.

в) Включително косвено измерените услуги на финансови посредници - FISIM.

г) Тези стойности включват промени в запасите, придобивания без разпореждания с ценности и статистическото несъответствие между БВП и разходните компоненти.

д) Равнището на нетна миграция за 2001 се отнася за периода 1993-2001 между двете последни преброявания на населението.

е) Източник: Интернет страница на БНБ

Методологични бележки

Инфлационен индекс

За повече подробности, моля ползвайте следната връзка към Интернет страницата на Евростат: http://europa.eu.int/newcronos/suite/info/notmeth/en/theme1/strind/ecobac_ir.htm

Финанси

Публични финанси: Държавният дефицит/излишък се отнася до понятието в националните сметки за консолидираните държавни нетни заемни средства/нетно кредитиране (EDP B.9) в Европейската система за счетоводни сметки (ЕСС95). Държавният дълг се определя като брутен дълг по номинална стойност в края на годината.

Външна търговия

Внос и износ (текущи цени). Данните се основават на специалната система на търговия. Търговска класификация: Търговията със стоки се отчита, като се използва класификацията на стоките съгласно Комбинираната номенклатура. Вносът се отчита въз основа на CIF, а износът въз основа на FOB. Внос и износ с EC-15. Данни, предоставени от България..

Пазар на работна сила

Показателите са хармонизирани годишни стойности, с изключение на следната заетост по клонове на NACE и равнището на безработица на лица на възраст под 25 години, които се отнасят за второто тримесечие на съответната година. Резултатите се основава на Проучването на Европейския съюз на работната сила (ППС). ППС на ЕС се провежда всяко тримесечие в съответствие с Регламент на Съвета (ЕИО) No. 577/98 от 9 март 1998 г..

За повече подробности, моля ползвайте следната връзка към Интернет страницата на Евростат <http://europa.eu.int/newcronos/suite/info/notmeth/en/theme1/strind/emploi.htm>

Социално сближаване

За повече подробности, моля ползвайте следната връзка към Интернет страницата на Евростат <http://europa.eu.int/newcronos/suite/info/notmeth/en/theme1/strind/socohe.htm>

Промисленост и селско стопанство

Показатели на обема на промишлена продукция. Промислената продукция включва рудодобив и каменодобив, производство и снабдяване с електрическа енергия, газ, пара и вода (съгласно НАСЕ Ревизия.1 Раздели на класификация В.Г.Д). Показателят на годишна промишлена продукция се основава на подробно проучване на предприятия (публични и частни) от промишления сектор. Показатели на brutния обем на селскостопанска продукция.. Данните се основават на методологията на Системата за национални сметки (СНС) и включва селско и горско стопанство (Статистическа класификация на икономическите дейности на Европейския съюз – НАСЕ, раздели А и Б).

Иновации и научни изследвания За повече подробности, моля ползвайте следната връзка към Интернет страницата на Евростат <http://europa.eu.int/newcronos/suite/info/notmeth/en/theme1/strind/innore.htm>

Околна среда

За повече подробности, моля ползвайте следната връзка към Интернет страницата на Евростат <http://europa.eu.int/newcronos/suite/info/notmeth/en/theme1/strind/enviro.htm>

Източници:

Обща площ, Външна търговия, Демография, Жизнен стандарт, Инфраструктура, Промисленост и селско стопанство: Национални източници. Други показатели: Евростат